

Katharina Töpfer

Universitets- og høyskolebibliotekenes rolle i forskningsformidling

**En kvantitativ studie som kartlegger UH-bibliotekenes
formidlingstiltak i Norge**

Sammendrag: *Hensikt:* Denne masteroppgaven tar utgangspunkt i problemstillingen *På hvilke måter og i hvilken grad driver UH-biblioteker i Norge med forskningsformidling per i dag?* og undersøker ved hjelp av et spørreskjema hvilke formidlingstiltak akademiske biblioteker i Norge jobber med. Kartleggingen gir et overordnet innblikk i både samarbeid med de ulike aktører og hvilke hindre som finnes i forbindelse med formidlingstiltakene. *Metode:* Studien baserer seg på en kvantitativ, semistrukturert spørreundersøkelse som ble sendt til 121 UH-biblioteker. *Hovedfunn:* I denne studien deltok 55 biblioteker. Flertallet av respondentene jobber formelt med forskningsformidling, men i ulik grad. Forskjellene er begrunnet bibliotekene sine ulike ressurser og organisatoriske forhold ved det enkelte bibliotek. UH-bibliotekene i Norge støtter hovedsakelig primærmålgruppens arbeid innen forskningsformidling og derfor rettes formidlingsaktivitetene mot målgrupper som har bruk for kunnskapen. *Konklusjon:* Masteroppgaven avslutter med følgende konklusjon: Universitets- og høyskolebibliotekene i Norge formidler ansattes forskning i stor grad forskerintern og brukerrettet, og i mindre grad allmennrettet.

Abstract: *Aim:* This master thesis seeks to answer the research question “In which ways and to what extent do academic libraries in Norway currently work with scientific dissemination?” and maps out the different activities of scientific dissemination at Norwegian university- and college libraries. The survey also maps out in which alliances academic libraries work and what obstacles they meet. *Method:* This study is conducted by a quantitative web-based and semi-structured questionnaire which recruited 121 academic libraries. *Major findings:* 55 respondents participated in this non-representative study which showed more than half of the participants’ libraries officially work with scientific dissemination. However, the extent varies with resources and other conditions applying for each individual institution. The study shows that most of the libraries’ dissemination is a support for researchers, thus their activities are majorily directed towards scientists and users of the information. *Conclusion:* Academic libraries in Norway work mostly with scientific dissemination towards a scientific audience and user groups that aim for innovation, but to a lesser degree to the public.

Forord

I det jeg ferdigstiller masteroppgaven har Norge vært i en lang periode med unntakstilstander og har begynt å vende tilbake til normalen. I løpet av denne tiden har jeg lagt merke til at forskningsformidling som valg av tema for masteroppgaven var mer relevant enn jeg antok. Derfor er jeg enda mer positiv til å ha fordypet meg i denne tematikken. Det å skrive en masteroppgave har vært en spennende, lærerik og ikke minst krevende prosess. Den hadde ikke blitt til uten de gode samtalene med min veileder Nils Pharo, som alltid bisto med mange gode og konstruktive forslag, anbefalinger og råd. Ikke minst kom du, Nils, med de anbefalingene jeg trengte for å gi oppgaven mer piff, tusen takk for tålmodigheten din. Uten mine respondenter hadde det ikke blitt noe undersøkelse om forskningsformidling ved norske UH-biblioteker, derfor ønsker jeg å rette en stor takk til alle som kunne sette av tid og tålmodighet til å delta.

Jeg er også utrolig takknemlig for mine fine nye kollegaer ved VID Bibliotek. Tusen takk for at dere tok meg så vel imot på tross av en pandemi og all støtten jeg fikk gjennom skrivingen. Spesielt Irene Hunskår som sikret en intensiv språkvask og Solveig Garnes med mange gode innspill for forbedringsmuligheter og oppmuntrende smil. Takk også til den tidligere kollokviiegjengen Jeanette, Anne-Inger og Kyriaki, som også stilte opp med korrekturlesning, rask hjelp for å finne gode fornorskende uttrykk, videresending av artikler om forskningsformidling generelt. En stor takk for all støtte på hjemmebanen og et ferskt blikk utenfra fagfeltet går til storesøster Ulrike Töpfer. Utrolig takknemlig er jeg også for å ha verdens beste digitale heilagjeng som minte meg på å ta pauser fra skriveprosessen. Tusen takk at dere har vært de beste nerds i hele verden: Edha, Gem, Mirai og Dan.

Katharina Töpfer

Sandnes, desember 2021

Innholdsfortegnelse

Sammendrag:	II
Abstract:	II
Forord	III
Innholdsfortegnelse	IV
Figurregister	VI
Tabellregister.....	VI
1. Innledning.....	1
1.1 Bakgrunn og motivasjon.....	2
1.2 Problemstilling og forskningsspørsmål	4
1.3 Begrepsavklaringer og avgrensninger	6
2. Teori og tidligere forskning	8
2.1 Formålet og resepsjon av forskeres tredje kjerneoppgave	8
2.2 Forskningens dialoger	11
2.3 Biblioteker som forskningsformidlende institusjoner.....	15
2.4 Litteraturgjennomgang: UH-bibliotekenes medvirkning i forskningsformidling	18
2.4.1 Forskningsformidling til ulike brukergrupper - Forskningsdialog 2 og 3	20
2.4.2 Formidling til lekfolk - Forskningsdialog 4.....	22
2.4.3 Grunnlaget for undersøkelsen	25
3. Metode	27
3.1 Metodevalg og studiedesign	27
3.1.1 Utvalg og populasjon.....	29
3.1.2 Utforming av spørreskjema	32
3.2 Fremgangsmåte.....	36
3.2.1 Analyse	36
3.2.2 Validitet	37
3.3 Forskningsetiske vurderinger	38
4. Presentasjon og analyse av funn.....	39
4.1 Presentasjon av utvalget	39
4.2 I hvilken grad er forskningsformidling en formalisert oppgave gjennom et mandat? ..	44
4.3 Hvor ligger hovedansvaret for forskningsformidling og i hvilken grad har bibliotekene utarbeidet sine mandater i samarbeid med andre seksjoner?.....	46
4.4 På hvilke måter formidler og/eller planlegger UH- bibliotekene forskning og hva er eventuelt til hinder for dette?.....	49
4.4.1 Nåværende formidlingstiltak	51
4.4.2 Fremtidige formidlingstiltak.....	54

4.4.3 Formidlingshindre	57
4.5 I hvilken grad påvirker UH-bibliotekenes størrelse eller mandat formidlingstiltakene?	59
4.5.1 Formidlingstiltak i lys av bibliotekenes størrelse i antall årsverk.....	59
4.5.2 Formidlingstiltak i lys av mandat.....	62
4.6 I hvilken grad samarbeider eller skal UH-bibliotekene etablere et samarbeid med interne- eller eksterne aktører?	64
5. Konklusjon og diskusjon	68
5.1 Oppsummering av resultater og svar på forskningsspørsmål	68
5.2 Konklusjon	71
5.3 Diskusjon	71
5.3.1 Biblioteket som vitenskapelig ansattes støttespiller	72
5.3.2 Biblioteket som tilgangspunkt og kunnskapsnav	76
5.3.3 Rom for forbedringer	79
5.4 Oppgavens begrensninger og dataenes validitet.....	86
5.5 Oppgavens verdi og relevans for videre forskning	89
5.6 Avslutning.....	91
Litteraturliste.....	94
Vedlegg I: Spørreskjemaundersøkelsen	105
Vedlegg II: Informasjonsskriv og invitasjon om å delta i spørreskjemaundersøkelsen	115

Figurregister

<i>Figur 1</i>	44
<i>Figur 2</i>	45
<i>Figur 3</i>	47
<i>Figur 4</i>	48
<i>Figur 5</i>	51
<i>Figur 6</i>	55
<i>Figur 7</i>	56
<i>Figur 8</i>	57
<i>Figur 9</i>	62
<i>Figur 10</i>	65
<i>Figur 11</i>	66

Tabellregister

<i>Tabell 1</i>	30
<i>Tabell 2</i>	30
<i>Tabell 3</i>	40
<i>Tabell 4</i>	41
<i>Tabell 5</i>	42
<i>Tabell 6</i>	43
<i>Tabell 7</i>	50
<i>Tabell 8</i>	60
<i>Tabell 9</i>	60
<i>Tabell 10</i>	63

1. Innledning

Når de fleste hører ordene universitets- og høyskolebibliotekers (UH-bibliotekers) støttetjenester rettet mot studenter og faglig ansatte, vil nok ikke mange tenke på forskningsformidling. Bibliotekene driver hovedsakelig med kunnskapsformidling og informasjonskompetanse rettet mot studenter og forskningsstøtte mot faglig ansatte. Noen av de viktigste tjenester innen forskningsstøtte er systematiske søk, forskningsdatahåndtering samt lokalisering og tilgjengeliggjøring av ressurser. De fleste vil derfor ha mindre assosiasjoner med aktiv forskningsformidling som en av tjenestene biblioteket driver med, og enda færre vil tenke på formidling til andre enn primærmålgruppene. I en tid der den digitale utviklingen gjør det stadig vanskeligere å skille mellom kvalitetssikret informasjon fra falske nyheter, er enda viktigere at forskningsresultater som bidrar til økt innovasjon i samfunnet når frem til hele befolkningen. Derfor har den foreliggende masteroppgaven som formål å undersøke universitets- og høyskolebibliotekenes rolle innen forskningsformidling. Gjennom masteroppgaven ønsker jeg å gi en oversikt over dagens situasjon på dette feltet.

Denne masteroppgaven begynner med en gjennomgang av bakgrunnen og motivasjon (1.1) for å velge et relativt lite belyst tema. Deretter presenterer jeg både problemstillingen og forskningsspørsmålene (1.2) som jeg skal undersøke. Videre redegjør jeg i siste del av kapitlet for både begreper og avgrensninger (1.3) som er viktig for videre lesning av oppgaven.

I kapittel 2 presenterer jeg relevante teoretiske perspektiver om vitenskapens stilling i samfunnet, og på spørsmål om hvorfor og hvordan man bør formidle den til ulike publikumsgrupper. Kapitlets fokus skal ligge på forskningsformidlingens hensikt og på hvilke måter forskningsresultater blir kommunisert ut i flere omganger. Teorikapitlet skal også se på biblioteker som forskningsformidlende institusjoner. Kapitlet slutter med en liten litteraturstudie om UH-bibliotekers medvirkning i forskningsformidling, som skal danne grunnlaget for utformingen av undersøkelsen.

Kapittel 3 beskriver mine valg av metode, studiedesign og fremgangsmåten i undersøkelsen. Metodekapitlet blir avrundet med etiske vurderinger i forbindelse med å innhente informasjon fra respondenter.

Opgaven fortsetter med analysen i kapittel 4 hvor jeg skal presentere resultater fra undersøkelsen og se dem i lys av teori og tidligere forskning som skal legge opp til å besvare mine forskningsspørsmål. Analysekapittelet er derfor strukturert etter disse spørsmålene for å gjøre lesingen enklere.

Kapittel 5 er et avsluttende kapittel der jeg skal oppsummere resultatene fra kapittel 4. I konklusjons- og diskusjonskapittelet skal jeg svare på forskningsspørsmålene som så skal lede til en konklusjon på den overordnede problemstillingen. Konklusjonen og resultatene skal jeg videre diskutere opp mot teori og tidligere forskning. I tillegg vil jeg i diskusjonsdelen foreslå hvordan dagens situasjon kan videreutvikles i fremtiden. Til slutt skal jeg avrunde kapittelet med å peke på oppgavens begrensninger, foreslå videre forskning og helt avslutningsvis kommer jeg til å skrive om mine personlige tanker rundt forskningsformidling og UH-Bibliotek.

1.1 Bakgrunn og motivasjon

Forskningsformidling har en lang tradisjon og ble tidligere omtalt som folkeopplysning og deretter popularisering av forskning. I den europeiske og amerikanske universitets- og høgskolesektoren går forskningsformidlingen helt tilbake til opplysningstiden (Engelstad et al., 1996, s. 255). I Norge ble forskningsformidling en lovpålagt aktivitet for forskere først etter andre verdenskrig (Engelstad et al., 1996, s. 255; Kyvik, 2005, s. 165). Samtidens forskningsformidling har flere viktigere hensikter enn å «belære folket». For det første skal formidling av forskningsresultater bidra til å finne løsninger på problemer og fremme utvikling og innovasjon i samfunnet (Asdal, 2011, s. 12; Isaksen, 2015, s. 89). For det andre danner forskning ofte en del av grunnlaget for politiske beslutninger og fungerer som premissleverandør (Albæk, 2004, s. 33–35; Asdal, 2002, s. 102–103; Farbrot, 2013, s. 65, 68). Et annet godt argument for å formidle forskning har med forskningens legitimitet overfor samfunnsborgere og skattebetalere å gjøre. Forskningsprosjekter ved universiteter og høgskoler blir ofte finansiert gjennom offentlige midler, og derfor skal forskere gi tilbake til samfunnet ved å publisere sitt arbeid i form av ny kunnskap. I tillegg har forskningsformidling en demokratiserende funksjon, siden samfunnsborgere kan vurdere og bruke kunnskapen til å delta aktivt i det som skjer i omgivelsene og samfunnet (Kierulf, 2017, s. 37–39; Norges forskningsråd, 1997, s. 7).

Man kan også lure på hvorfor universitets- og høyskolebiblioteker skal involvere seg i forskningsformidling. Begrunnelsen ligger i flere gode argumenter, blant annet innehar UH-bibliotekene en støttefunksjon innen høyere utdanning og skaper forutsetninger for økt kvalitet for ansattes arbeid. En av forskeres kjerneoppgaver inkluderer formidlingsoppdraget (Universitets- og høyskoleloven, 2005, §1-3) og man kan derfor forstå dette som en del av bibliotekenes støttevirksomhet. I tillegg er legitimering overfor moderinstitusjonen et viktig poeng. Akademiske biblioteker må være aktuelle og relevante for sine primærmålgrupper og videreutvikle tjenestene sine for å dekke nye behov (Kannelønning, 2016; Kannelønning & Evjen, 2018).

Universitets- og høyskolebiblioteker utgjør også en del av Norges demokratiserende infrastruktur, som regjeringen ser som et politisk satsingsområde (Kulturdepartementet & Kunnskapsdepartementet, 2019, s. 7, 14). Med sitt dokument *Rom for demokrati og dannelse - nasjonal bibliotekstrategi 2020-2023* lanserte kultur- og kunnskapsdepartementene en strategiplan for hele biblioteksektoren i 2019. Strategien understreker at UH-bibliotekene innehar en viktig støttefunksjon for å fremme demokratiske holdninger blant Norges befolkning og bidrar med å styrke kvaliteten i utdanning gjennom å bevare og formidle kunnskapskilder, å undervise i kildekritikk og informasjonskompetanse samt å finne gode løsninger for åpen forskning. Strategien målbærer også økt allmennrettet forskningsformidling, også fra fagbibliotekenes side. I strategiplanen står blant annet at fagbibliotekene bør utnytte sine lokaler til aktiv formidling med eksempelvis arrangementer og utstillinger der dette er mulig (s. 21). I tillegg oppmuntres fagbibliotekene som ikke har mulighet til slike tiltak å øke samarbeid med andre biblioteker på tvers av sektoren. Regjeringen fremhever Realfagbiblioteket på Universitet i Oslo som et godt eksempel, og antyder et ønske om at flere fagbiblioteker blir til arrangementsarenaer og *åpne kunnskapshus* (s. 25).

Kulturminister Trine Skei Grande, kunnskapsminister Tore Sanner og forsknings- og høyere utdanningsminister Iselin Nybø advarer om at demokratiet ikke er gitt (Kulturdepartementet & Kunnskapsdepartementet, 2019, s. 4). Derfor ønsker regjeringen videre at bibliotekene skal motvirke mørke strømninger i samfunnet som for eksempel falske nyheter og ren propaganda. Falske nyheter, desinformasjon og alternative fakta utgjør en trussel for forskning og spres i en større mengde og hastighet gjennom nye digitale medier

som ofte får mer oppmerksomhet og tilslutning enn solid vitenskap (Löwisch, 2020, s. 17). Nyere informasjonskilder som sosiale medier er mangfoldige og flere har det vanskelig for å vurdere de store innholdsmengder som spres. Dermed har også behovet for målrettet forskningsformidling økt for å forebygge kriser som blant annet kan oppstå gjennom desinformasjon via sosiale medier (Könneker, 2020; Røttingen & Evensen, 2017; Weißkopf, 2020).

Jeg er overbevist om at bedre kunnskap om forskningsprosesser og måten ny kunnskap utvikles innen vitenskapelige miljøer, kan svekke de mørke strømningene. Derfor fikk jeg inspirasjon i den nasjonale bibliotekstrategien og ønsker å undersøke om og på hvilke måter UH-bibliotekene bidrar innen forskningsformidling. Sett fra et historisk perspektiv har fagbiblioteket som institusjon en sterk verdi for primærmålgruppens lærings- og dannelsesprosess. UH-biblioteket er et sted for læring, som samler, bevarer og stiller fysiske og digitale samlinger til rådighet. Dette har tradisjonelt vært kjerneoppgavene til akademiske biblioteker, som i løpet av de siste ti år har videreutviklet seg i stor grad. I de senere år har pedagogiske roller mot studenter, utvikling av nye bibliotektenester til forskning og formidling blitt stadig viktigere. Siden UH-bibliotekene har denne historikken med seg inn i det moderne informasjonslandskapet, har jeg stor motivasjon for å skrive denne masteroppgaven. Hensikten med denne masteroppgaven er å utforske om og hvilken rolle universitets- og høgskolebibliotekenes tar i forskningsformidling for å vise en ytterligere tilpasning til samtidens behov.

1.2 Problemstilling og forskningsspørsmål

I de senere år har flere universitets- og høgskolebiblioteker begynt med forskningsformidling i samarbeid med forskere, men dette er lite belyst i forskningslitteraturen. Derfor er det interessant å undersøke norske UH-bibliotekers rolle i forbindelse med forskernes tredje kjerneoppgave; formidling.

Problemstillingen lyder derfor som følger:

På hvilke måter og i hvilken grad driver UH-biblioteker i Norge med forskningsformidling per i dag?

Formålet med denne problemstillingen er å beskrive nåsituasjonen. Den nasjonale bibliotekstrategien fra Kulturdepartementet og Kunnskapsdepartementet har blitt lansert i 2019 og derfor er det behov for å finne ut om hva statusen er i forskningsformidling. For å kunne svare på den overordnede problemstillingen, skal jeg kartlegge om og hvilke formidlingstiltak UH-bibliotekene driver med og eventuelt planlegger å gjennomføre i nærmeste fremtid. Formidlingstiltakene jeg inkluderer i denne masteroppgaven skal jeg velge på bakgrunn av relevant teori og tidligere forskning, som i sin tur vil indikere hvilke målgrupper bibliotekene formidler mest til. Samtidig mener jeg det er nødvendig å se på aspekter som eventuelt kan være til hinder for formidlingsaktiviteter. I sammenheng med regjeringens oppmuntring om mer samarbeid på tvers av biblioteksektoren for å jobbe mer med allmennrettet formidling, skal studien også kartlegge hvilke interne og eksterne aktører universitets- og høyskolebibliotekene samarbeider med. Dessuten skal denne undersøkelsen også belyse om bibliotekene selv har påtatt seg oppgaven med forskningsformidling eller om den er nedfelt i et formelt mandat. I denne forbindelsen er det også interessant om bibliotekene utarbeidet mandatet i samarbeid med ulike seksjoner innenfor utdanningsinstitusjonen. I tillegg vil jeg også å se på om UH-bibliotekets størrelse eller mandat påvirker formidlingsaktivitetene. Dette spørsmålet vil være det eneste som ikke er rent beskrivende, men ser etter på en spesifikk sammenheng.

Derfor har jeg kommet frem til fem underliggende forskningsspørsmål:

- 1. I hvilken grad har bibliotekene et formelt mandat om forskningsformidling?*
- 2. Hvor ligger hovedansvaret for forskningsformidling og i hvilken grad utarbeidet bibliotekene sine mandater i samarbeid med andre seksjoner?*
- 3. Hvilke formidlingstiltak gjennomfører og/eller planlegger UH-bibliotekene og hva er eventuelt til hinder for disse?*
- 4. I hvilken grad påvirker UH-bibliotekets størrelse eller mandatet formidlingsaktiviteten?*

5. I hvilken grad samarbeider, eller skal bibliotekene etablere et samarbeid med interne eller eksterne aktører om forskningsformidling?

1.3 Begrepsavklaringer og avgrensninger

Mange har forsøkt å definere forskningsformidling og hva dette begrepet innebærer. Audun Farbrot (2013, 2015) skrev to bøker om feltet og kom frem til to begreper: *forskningsformidling* og *forskningskommunikasjon*. Disse to begrepene skiller seg fra hverandre ut fra formidlingsarbeidets form. All enveiskommunikasjon betegner han som forskningsformidling. Inviterer formidleren til flerveiskommunikasjon og/eller interaksjon med publikum betegner Farbrot (2013, s. 17-18, 2015, s. 22-23) dette som forskningskommunikasjon. På grunn av den store teknologiske utviklingen, har grensene mellom tradisjonelle og digitale formidlingsmedier blitt mindre, slik at også forskjellene mellom kommunikasjon og formidling lett kan gli over i hverandre (Farbrot, 2013, s. 45). Det har gått debatter om man bør heller kalle forskningsformidling og forskningskommunikasjon som *kunnskapsutveksling* (Holsten, 2016). Mitt inntrykk er imidlertid at *forskningsformidling* er mest generisk brukt i litteraturen. Derfor vil jeg benytte meg av *forskningsformidling* som et paraplybegrep for all formidlingsaktivitet, uansett om formidlingen åpner for flerveiskommunikasjon eller ikke. Derfor skal jeg i denne masteroppgaven benytte meg av Ragnvald Kallebergs (2004, s. 87) definisjon: "Med forskningsformidling menes at forskere formidler vitenskapelige resultater, arbeidsmåter og holdninger ut av et spesialisert forskningsfelt til personer utenfor feltet, samt deltar i samfunnsdebatten med forskningsbasert argumentasjon."

Ordet *lekfolk* bruker jeg etter Ragnvald Kallebergs (2000, 2004, s. 93) definisjon om en heterogen gruppe individer, som inkluderer personer med og uten akademisk utdanning. Disse personer kan være studenter i fagområdet, elever og personer i eget fagfelt som ikke er spesialister på det samme snevre området som formidleren. Når jeg omtaler spesifikke grupper av lekfolk, som har bruk for forskning, anvender forskningsresultater eller baserer seg på forskningens erkjennelser, referer jeg til dem som praksisfelt eller beslutningstakere.

I denne oppgaven bruker jeg ordet *mandat* i betydningen *bundet mandat* som forekommer i organisasjoner og næringslivet (Berg, 2018). Et bundet mandat betegner at

noen har plikt til å handle i tråd med et vedtak fattet av den som gir mandatet. I forbindelse med denne oppgaven skal jeg se på om utdanningsinstitusjonen har gitt mandat til biblioteket eller om biblioteket selv har pålagt seg å jobbe med forskningsformidling.

Det er også viktig å understreke at bruken av ordet *bibliotek* i denne oppgaven varierer. Det finnes en rekke begreper som referer til biblioteker tilknyttet institusjoner innen høyere utdanning som brukes mer eller mindre synonymt om hverandre. For variasjonens og flytens skyld kommer jeg til å benytte meg av både begrepene fag- og forskningsbiblioteker, UH-biblioteker, akademiske biblioteker og universitets- og høgskolebiblioteker. Jeg unngår uttrykk som lærings- eller kunnskapssenter, selv om disse også er særnorske begreper som refererer til universitets- og høgskolebiblioteker.

Flere avgrensninger er relevante å forholde seg til når det gjelder omfanget og fokus i denne masteroppgaven. For det første har denne studien en kvantitativ tilnærming og begrenser seg til mengden konkrete formidlingstiltak og i hvilken grad formidlingsaktiviteten henvender seg til et internt eller eksternt publikum. Dermed belyser ikke denne studien i hvilken grad enkelte formidlingsbidrag er tilpasset ulike målgrupper innen lekfolket, og heller ikke hvordan publikummet opplever eller lærer av formidlingsbidragene.

For det andre argumenterer studien ikke for hvilken forskning som egner seg best, eller er mest relevant å formidle til et allment publikum. Selv om dette er et mye omdiskutert tema og relevant å ta i betraktning når man planlegger formidling (se for eksempel Bramness, 2015, s. 132-133; Farbrot, 2013, s. 18, 26; Weißkopf, 2020), har ikke denne masteroppgaven sitt søkelys rettet mot dette. Siden forskningsformidling er en lovpålagt kjernevirksomhet, inntar min studie en posisjon der forskningsformidling er en naturlig arbeidsoppgave for ansatte ved universiteter og høgskoler uavhengig av typen forskning. Derfor fremstiller denne masteroppgaven heller ikke et holistisk historisk bilde av allmennrettet forskningsformidling.

For det tredje går denne studien ikke dypt inn i UH-bibliotekenes rolle innen studentopplæring i forbindelse med kildekritikk og akademisk skriving. Selv om disse ferdighetene i vid forstand også kan tolkes som en form for opplæring for å forstå vitenskapelige metoder, prosesser og resultater (jf. Kalleberg, 2004). Det samme gjelder også forskningsstøtte for ansatte forskere. Selv om forskningsstøtte blir omtalt i masteroppgaven, vil oppgavens fokus ikke ligge på dette. Avgrensningene velger jeg med hensyn til oppgavens

omfang. Dessuten har denne masteroppgaven til hensikt å undersøke hvorvidt bibliotekene bidrar til forskeres formidling av sine forskningsresultater eller forskningsprosesser.

En siste avgrensning for oppgaven er datagrunnlaget som denne studien baserer seg på. Datagrunnlaget er innhentede svar fra norske UH-biblioteker. Dermed vil datamaterialet og resultatene ha en begrenset overføringsverdi for andre land, som skiller seg i stor grad fra Norge og våre skandinaviske naboland. Det samme gjelder i hvor lang tid datagrunnlaget vil være gjeldende tatt i betraktning de raske endringer som skjer i fagbiblioteker. Samtidig kan denne masteroppgaven være med på å gi et tilbakeblikk dersom andre ønsker å undersøke forskningsformidlingens utvikling ved universitets- og høgskolebiblioteker.

2. Teori og tidligere forskning

I dette kapitlet skal jeg gå gjennom relevante teoretiske perspektiver om hvilke hensikter forskningsformidling til samfunnet har (2.1). I forbindelse med forskningsformidlingen vil jeg også presentere sammenhengen mellom formidlingen og de ulike trinnene i vitenskapelig kunnskapsutvikling (2.2). Deretter skal jeg se på bibliotekets samfunnsoppdrag og hvorfor biblioteket som institusjon har en forskningsformidlende funksjon (2.3). Den siste delen av kapitlet utgjør en litteraturgjennomgang som ser på UH-bibliotekets medvirkning innen forskningsformidling i (2.4). Denne siste delen skal ligge til grunn for undersøkelsesdesignet.

2.1 Formålet og resepsjon av forskeres tredje kjerneoppgave

Innledningsvis nevnte jeg at flere politikere påpekte i den nasjonale bibliotekstrategien at bibliotekene skal formidle forskning for å styrke demokratiet (Kulturdepartementet & Kunnskapsdepartementet, 2019). Et viktig poeng er å se på sammenhengen mellom forskningens betydning for samfunnet og demokratiet. Ut fra dette forholdet vil det være mulig å forstå hvorfor forskere bør formidle sitt arbeid til ulike grupper i samfunnet. Dette delkapitlet skal trekke linjene mellom vitenskapens stilling i samfunnet og hvorfor den bør formidles til offentligheten. Jeg skal fortsette med noen teorier om hvordan

forskningsformidlingen skjer i flere omganger gjennom ulike dialoger og forskjellige formidlingsmåter og hvor og hvordan dialogene kan etableres.

Flere forskere pekte på hvor viktig verdien av forskningsbasert kunnskap er i samfunnet. Forskningsresultater bidrar blant annet med samfunnsutvikling og foreslå mulige løsninger for problemer i samfunnet (jf. Asdal, 2002, 2011; Farbrot, 2013, s. 61, 65-66; jf. Isaksen, 2015). Derfor må forskere formidle sine resultater på den ene siden på tvers av forskningsmiljøer og på den andre siden også til ulike målgrupper innen lekfolket. Forskningsformidling til andre forskningsmiljøer skal bidra med å istandsette forskningsfeltene til å forstå og anvende metoder og resultater for å fremdrive utvikling og innovasjon i samfunnet (Sørensen, 2008, s. 12–13). En annen hensikt med å formidle forskningsresultater er å medføre teknologisk utvikling mens en tredje hensikt er å styrke demokratiet gjennom å åpne for meningsutveksling mellom forskere og borgere (Meld. St. 20 (2004-2005), s. 124). Formidling til både praksisfelt, beslutningstakere, interesse- og øvrige grupper blant lekfolket fremmer mulighetene for å betrakte aktuelle saksforhold fra ulike sider. Dette setter borgere i stand til å ta i bruk sine rettigheter som for eksempel å velge verdier og mål de ønsker samfunnet skal oppnå og ivareta (Moe et al., 2019, s. 18). En ytterligere positiv bi-effekt til forskningsformidling på ulike digitale måter, som for eksempel å skrive forskningsblogger, spre publikasjoner eller informasjon om forskningsprosjekter via sosiale medier eller massemedier bidrar dessuten til omdømmebygging og PR-virksomhet, som skal tiltrekke seg fremtidige studenter og nye vitenskapelige ansatte (Farbrot, 2010, 2013, s. 66-67).

Forskningsformidling ble en lovfestet oppgave for vitenskapelige ansatte ved universiteter og høyskoler for å sikre at samtalen mellom forskere og lekfolk er ivaretatt. Både Universitets- og høyskoleloven (2005, §1-3) og Stortingsmelding nr. 20 *Vilje til forskning* (2004-2005, s. 118) trekker frem forskningsformidling som en av forskeres tre kjerneoppgaver. Blant flere formål skal forskningsformidlingen også gi studenter og vitenskapelige ansatte muligheten til å delta i den offentlige samtalen. Forskningsformidling er i forbindelse med lovfestingen også blitt til et samfunnsoppdrag og samfunnet har en forventning at universitetene lever opp til å produsere offentlige eller kollektive goder, som er tilgjengelig og kan brukes av alle samfunnsborgere som Knut H. Sørensen peker på (2019, s. 461). Videre skriver han at universitetene ikke oppfyller dette ennå da mange studieprogrammer er lukket for andre enn

de som er tatt opp og dermed kan de meste av forskning og data kun brukes av de som er tatt opp på universiteter og høyskoler. Derfor må forskere formidle forskningsresultatene sine på andre måter enn å fokusere seg på et akademisk publikum.

Svein Kyvik (2005, s. 165) skriver at forskningsformidling har lange tradisjoner i Europa som går tilbake til opplysningstiden, men blir fremstilt som en relativ upopulær aktivitet i internasjonal litteratur. Han hevder at forskningsformidlingens lave status kan ha en sammenheng med manglende merittering, og uheldige fremstillinger av forskningsresultater og overforenklinger i forbindelse med formidling til massemedier (s. 166). Også forfatteren Aksel Tjora (2019b, s. 40) mener at universitetene bør tenke på at de ikke bare skal utdanne fremtidens forskere som garanterer institusjonens økonomiske vekst, men utdanne modige samfunnsborgere som klarer å tenke kritisk og selvstendig. Samtidig trekker Kyvik (2005, s.166) formidlingsarbeidet til mange norske forskere frem. Disse tar anledningen til å aktualisere forskningen og gjør den relevant for samfunnet. Audun Farbrot (2015, s. 36) poengterer at nedprioriteringen av forskningsformidling ikke nødvendigvis har en så stor sammenheng med vitenskapelig anerkjennelse, men med økonomiske faktorer i forbindelse med formell uttelling. For eksempel tar det norske tellekantsystemet med publiseringspoengene lite hensyn til popularisering av forskning. I tillegg har endringene i universitets- og høyskolesektoren i løpet av de siste tjue årene gjort at vitenskapelige ansatte fikk mindre tid til forskning, noe som også er en grunn for å nedprioritere formidling av resultater utover formelle publikasjoner i dedikerte vitenskapelige tidsskrifter (jf. Gunnes, 2018; Smeby, 2005a, s. 86–90). Videre finner Farbrot (2015, s. 36) at tidsmangel mellom undervisning og administrative oppgaver, i tillegg til en generell tvil om at forskning kan være interessant for folk flest er grunner for nedprioritering. Norske forskere som er ansatt ved universiteter og høyskoler ønsker derfor også å prioritere forskningsformidling til beslutningstakere, næringslivet, interessegrupper og studenter fremfor folk flest, som en spørreundersøkelse utført av Forskningsrådet viser (Røttingen & Evensen, 2017; Steenstrup-Duch, 2015).

Oppsummert skal formidling av forskning bidra til samfunnets gode. På den ene siden skal den være med på å utvikle ny kunnskap på tvers av vitenskapelige miljøer. Slik kan kunnskapen

også fremdrive innovasjon. Likevel må forskningen også formidles til folk flest, for uten samfunnsborgerenes valg og medvirkning vil ikke endringer skje.

2.2 Forskningens dialoger

Selv om flere offentlige dokumenter trekker frem allmennrettet forskningsformidling som en viktig oppgave (Meld. St. 20 (2004-2005), s. 124-125; Universitets- og høyskoleloven, 2005), er andre målgrupper prioriterte mottakere av kunnskapen. Eksempelvis er forskere i ulike forskningsfelt og praksisfelt de som må kunne anvende forskningen i på ulike måter og sammenhenger. Oftest er lekfolket de siste som får vite om nye erkjennelser i vitenskapen, men de er et like viktig publikum for å motta vitenskapelig kunnskap. Derfor baserer seg forskningsformidling på å lage ulike dialoger mellom forskningens innsikter basert på fundert argumentasjon og lekfolket (Kalleberg, 2000, s. 231; jf. Sørensen, 2008). Forskningens dialoger foregår innenfor og utenfor forskningsmiljøer og starter som regel innenfor akademia for å avklare mulige bruksområder for resultatene (Sørensen, 2008, s. 9). Dialogene utenfor akademiske miljøer undersøker om problemløsninger for samfunnsproblemer er hensiktsmessige (Sørensen, 2008, s.10). For å kunne skape en god dialog mellom lekfolk generelt, spesifikke praksisfelt eller beslutningstakere innenfor og utenfor akademia må formidleren tilpasse innholdet og språket ut fra hvilke målgrupper lekfolket man skal formidle til og hvilke forkunnskaper de har (Farbrot, 2013, s. 18, 26).

Som regel foregår forskningen i første omgang i isolerte forskningsmiljøer, der vitenskapelig kunnskap etableres og kommuniseres til fagfeller innen det samme snevre området (Sørensen, 2008, s. 14; Farbrot, 2013, s. 67). Den første forskningsdialogen var frem til 1970-tallet ansett som den mest hensiktsmessige innen kunnskapsutvikling, og skulle garantere for økonomisk vekst og økt velferd (Smeby, 2005b, s. 130). Flere forskere definerer denne dialogen som *forskerintern* formidling, som foregår gjennom formell publisering av forskningsresultater i vitenskapelige tidsskrifter eller rapporter som henvender seg primært til andre forskere innen samme fagfelt (Farbrot, 2013, s. 67; Kalleberg, 2004, s. 85; Karlsen, 1992, s. 13). Forskerintern formidling er den mest innarbeidede formen av forskningsformidling i akademia og blir ansett som den aller viktigste formidlingstypen i alle fagfelt (Karlsen, 1992, s. 13; Kyvik, 1991, jf. kapittel 5).

I løpet av 1970-årene vokste den industrialiserte verden og den økonomiske utviklingen påvirket endringer i forskningspolitikken i stor grad. Anvendt, eller den såkalte tverrfaglige forskningen, begynte å bli mer etterspurt og dersom staten skulle finansiere forskningen, måtte ansatte ved universiteter- og høyskoler vise frem resultater (jf. Smeby, 2005b). Grunnforskningen har stort sett overlevd i universitetene hevder Smeby (2005b) og er utgangspunktet for videre formidling til andre forskningsmiljøer og utover. Forsknings sirkelen styrket koblingen av universitetsforskning og industriell anvendelse innen mange fagområder. Bruk og innovasjon i samfunnet er svært ofte avhengig av samarbeid på tvers av flere forskningsfelt for å kombinere og videreutvikle forskjellige kunnskaper (Sørensen, 2008, s. 12). Samtidig økte behovet for formidling på tvers av forskningsmiljøene for å styrke dette samarbeidet, noe som gav opphav til en ny forskningsdialog. Formidlingen innenfor forskningsdialog 2 klassifiseres fortsatt som forskerintern formidling, men skjer i form av oversiktsartikler for å skape konsensus for å sette forskning innen ulike felt i større kontekster (Sørensen, 2008, s. 14). Siden de enkelte fagfeltene har utviklet hvert sitt spesifikke språk, som kun fungerer i sine respektive forskningsmiljøer, krever formidlingen på tvers et forenklet språk. Dette språket har fortsatt et høyt akademisk nivå, men fungerer som et kreolsk språk som formidler kjernen i vitenskapen (jf. Galison, 1996).

Den tredje dialogen skjer mellom forskere og brukere av forskningsresultater. Denne formen for dialog handler fortrinnsvis om relevans og hvordan og i hvilke sammenhenger man har bruk for- og kan anvende forskningen (Sørensen, 2008, s. 14). *Brukerrettet formidling* forbinder man også med anvendt- og oppdragsforskning. Eksempelvis samarbeider forskere med yrkesutøvere om tidsavgrensede prosjekter med tydelig definerte formål og bidrar til utvikling i praksisfelt og verdiskaping i samfunnet (Karlsen, 1992, s. 13). Oppdragsforskning på vegne av næringslivet eller beslutningstakere har blitt svært vanlig. Siden slike forskningsprosjekter er som regel del- eller fullfinansiert fra eksterne aktører krever disse aktørene videreformidling av kunnskapen. Videreformidlingen kan enten skje ved direkte kontakt og samarbeid med for eksempel kommuner der forskere etablerer samarbeid med praksisfelt (se f.eks. Olesen & Pedersen, 2008; og Farbrot, 2013, s. 61). Fagartikler utgitt i fagblader som retter seg mot yrkesutøvere eller foredrag i faglige konferanser i inn- og utlandet er andre eksempler på formidling til ulike aktører i samfunnet.

Relevans spiller også en overordnet rolle i den fjerde og siste forskningsdialogen. Denne foregår mellom forskere og lekfolket. Det viktigste i dialogen med allmennheten er refleksjoner om å vise til i hvilke sammenhenger forskningen er viktig for samfunnet befolkningen bor i og hvilke problemer forskningen kan bidra med å løse (Sørensen, 2008, s. 14). Denne forskningsdialogen krever *allmennrettet forskningsformidling*, som henvender seg til et bredt, heterogent publikum der formidleren ikke nødvendigvis vet i hvilken grad mottakere har en akademisk utdanning (Karlsen, 1992, s. 13). De ulike målgruppene innen et allment publikum har til felles at de står utenfor det fagfeltet formidleren er spesialist i (Farbrot, 2013, s. 64–69). Derfor krever denne formidlingen mer tilrettelegging for å levere budskapet på en forståelig og interessant måte, særlig dersom målgrupper er ukjente eller formidleren vet at publikummet er veldig blandet og sammensatt når det for eksempel gjelder alder (Farbrot, 2013, s. 17–18). I de senere år dukket opp en rekke nye formater innen allmennrettet forskningsformidling. Blant dem er Science-Slams og *folkeforskning*.

Science-Slams går ut på at forskere holder engasjerende, morsomme foredrag for å popularisere forskningsresultater. Science-Slams er lagt opp som konkurranser, der publikummet bestemmer vinneren til slutt ut fra kriterier som læringsutbytte og interesse (se for eksempel Eisenbarth & Weißkopf, 2012; Erlemann, 2011; Hill, 2020). I Norge er festivalen Forskningsdagene i regi av Norges Forskningsråd en lignende måte å popularisere, formidle og gjøre forskningen kjent for folk flest. Herunder ligner Forsker Grand Prix mye på foredragene ved Science-Slams (Norges Forskningsråd, u.å.).

Folkeforskning, eller Citizen Science som det heter på engelsk, går ut på at lekfolk deltar aktivt i ulike forskningsprosesser som datainnsamling, bearbeiding eller analyse av data (Silvertown, 2009). Folkeforskning startet allerede før det 20. århundre med forskere som Charles Darwin, som dro ut for å utforske naturen på egenhånd uten å nødvendigvis ha en akademisk utdanning (Chargaff, 1978). I Norge har dialogen mellom forskere og lekfolk foregått i lang tid før Citizen Science ble et etablert uttrykk. Eksempelvis dro forskere nytte av informasjon fra bønder om beitedyrenes oppførsel, som de ellers ikke hadde fått tilgang på (jf. Hornmoen et al., 2006, s. 41–51). Den Europeiske Unionen oppmuntrer forskere til å bedrive folkeforskning, noe som skal styrke både demokratiske verdier og allmennhetens forståelse for forskningsprosesser, metoder og resultater (European Commission, 2020). Folkeforskning er mindre etablert i Norge sammenlignet med andre europeiske land, men har

blitt tatt opp i norske aviser for å gjøre oppmerksom på pågående folkeforskningsprosjekter (Oppegård, 2021). I tillegg jobber Forskningsrådet (2021) med å etablere et formidlingsnettverk om folkeforskning, der også noen UH-institusjoner som Universitetet i Stavanger har søkt prosjektmidler til. Hvordan dette vil utvikle seg i nærmere fremtid

Forskningsdialogene innenfor de enkelte vitenskapelige miljøene foregår naturligvis innenfor akademia, siden dette er det mest hensiktsmessige når kunnskapsutviklingen skjer innen et snevert felt. Når det gjelder å formidle vitenskapelig kunnskap, for å bidra til innovasjon og verdiskapning må den kommuniseres ut til lekfolk. Knut H. Sørensen (2008, s. 16) hevder at selv om dialoger om forskning foregår i både hverdagssamtaler og politikk, godtar ikke lekfolket forskningen som premissleverandør automatisk. Allmennheten stiller krav til forskere om å begrunne og redegjøre for grunnlaget for sine vitenskapelige påstander (jf. Nowotny et al., 2011, s. 246-247). Forskningsbasert kunnskap må være sosialt robust, det vil si at den skal ha en felles nytteverdi for befolkningen og være relevant for deres liv. Når forskere kan påpeke nytteverdien i arbeidet deres, vil de kunne legitimere seg overfor samfunnet og vise at offentlige midler er brukt hensiktsmessige. Derfor etterspør offentligheten i økende grad dialoger og forklaringer fra forskere, på måter som også utenforstående kan forstå. Kravet fra samfunnet forklares med forskningens instrumentelle bruk, som flere forskere betegner som *Modus 2* (jf. Gibbons et al., 1994; Nowotny et al., 2011, jf. kapittel 11). *Modus 2* går ut på at forskningsbasert kunnskap er betydningsfullt i forbindelse med å finne ut løsninger for problemer i både samtiden og fremtiden, samt å være med på å redusere usikkerhet ved ukjente situasjoner (jf. Nowotny et al., 2011, jf. kapittel 16) – som for eksempel Covid-19 pandemien i nyere tid. Jo nyttigere og sosialt akseptert forskningsbasert kunnskap er for både samfunnet og næringslivet, desto mer tillit vil lekfolk ha.

Derfor er forskningsdialog 4 spesielt avhengig av tilgangspunkter for etablerer dialogen mellom forskere og folk flest for å skape tillit. Tillit til forskningsbasert kunnskap, skaper man best når forskere kommer i direkte kontakt med folk flest i ulike rom, som Steven Shapin (1994, s. 415) kaller tilgangspunkter. Tilgangspunktene for forskningsdialoger vil også styrke tilliten mellom institusjoner som forskere jobber ved og samfunnet. Tilgangspunktene kan både være fysiske og digitale møteplasser som inviterer til samhandling mellom folk flest og forskere (Hill, 2019, s. 43, 2020). For eksempel kan offentlige steder, som folkebiblioteker eller utesteder bli brukt som arrangementsarenaer i forbindelse med Science-Slams og fungerer

som tilgangspunkt. Massemedier som aviser eller nye kommunikasjonskanaler som sosiale medier fungerer som digitale tilgangspunkter. Når det gjelder sosiale medier bør formidleren utvikle en god strategi for å nå ut til et allment publikum. Å få oppmerksomhet fra tilfeldige brukere av sosiale medier og bygge opp et bredt nettverk og rekkevidde er en utfordring, fordi slike medier har underliggende algoritmer som tar utgangspunkt i folks generelle interesser og innholdsmengden gjør det vanskelig å bli lagt merke til (jf. Farbrot, 2015, kap. 6, kap. 7; Könneker, 2020, s. 32-33; Nguyen-Kim, 2020, s. 290-291). Praksisfelt og beslutningstakere med en generell interesse for et vitenskapelig område er derfor lettere å nå enn folk flest. Andre teknologiske aspekter som underliggende algoritmer og den personlige filterbobblen, som foreslår lignende innhold som det man allerede har konsumert, vanskeliggjør det å nå frem til lekfolk (Könneker, 2020, s. 34, 38). Likevel er sosiale medier som blogger og ulike plattformer uten tvil et egnet tilgangspunkt til forskning, siden de fleste hushold har en internetttilkobling.

2.3 Biblioteker som forskningsformidlende institusjoner

Kulturinstitusjonene, herunder arkiv, biblioteker og museer er arenaer for dialog og debatt i den offentlige sfæren, der borgere har muligheten til å engasjere seg i samfunnsutvikling og politikk (Larsen, 2018, s. 188–189). Biblioteksektoren som inkluderer alle typer biblioteker har et tydelig samfunnsoppdrag som skal fremme opplysning og danning. Selv om den overordnede funksjonen til bibliotekene er den samme, skiller seg de ulike bibliotektypene likevel fra hverandre når det gjelder detaljene. For eksempel skal folkebibliotekene for det første “fremme opplysning, utdanning og annen kulturell virksomhet gjennom informasjonsformidling [...] for alle som bor i landet” (NOU 1983: 17, s. 18). Gjennom folkeopplysning, skal folkebibliotekene formidle kunnskap og informasjon om forholdene i samfunnet til å istandsette borgerne til å delta aktiv i beslutningstakingen eksempelvis gjennom politiske valg (jf. Aabø, 1988/2002, kap. 3.1). I dag begrenser spesielt folkebibliotekets formål seg ikke bare til å styrke demokratiet, men skal også bidra til befolkningens dannelse ved å fremme kritisk tenkning (Byberg & Frisvold, 2001, s. 86). I 2014 ble Folkebiblioteklovens formålsparagraf endret: folkebiblioteket skal være et nøytralt sted for møter og debatt og i den reviderte paragrafen tilføy regjeringen uttrykket *aktiv formidling*

og understreker viktigheten at bibliotekene driver med arrangementer av opplevelseskarakter (Folkebibliotekloven, 1986, §1). Formålet med aktiv formidling er å fremme opplysning, utdanning og kulturell virksomhet slik at hvem som helst kan velge sine informasjonskilder på en kritisk og reflektert måte.

Når det gjelder fag- og forskningsbiblioteker, herunder universitets- og høyskolebiblioteker, har disse ikke en egen lovgivning. UH-bibliotekene er juridisk sett underlagt forskrifter som Universitets- og høyskoleloven (2005). Oppgavene til UH-bibliotekene inkluderer blant annet formidling av informasjon om forskning, utviklingsarbeid og anvendt forskning, som brukes i næringslivet og industri, offentlig sektor som styre- og tjenesteytelser og allment kulturarbeid (NOU 1983: 17, s. 57). Fagbibliotekenes samfunnsoppdrag ble særlig knyttet til forvaltning og tilgjengeliggjøring av faglig og akademisk litteratur, som læringsarena til studenter og som støtte for moderinstitusjonen, men ble direkte nevnt for siste gang i Stortingsmelding 23 for bibliotek (2008-2009). I dag understreker regjeringens strategiplan *Rom for demokrati og dannelse nasjonal bibliotekstrategi (2020-2023)*, som gjelder for hele biblioteksektoren at også universitets- og høyskolebiblioteker har et klart samfunnsoppdrag om å fremme opplysning og utdanning. Dette betyr med andre ord at alle biblioteker er på ulike måter forskningsformidlende institusjoner.

Akademiske biblioteker skiller seg sterkest fra folkebibliotekene ved at de fortrinnsvis betjener faglig ansatte og studerende ved moderinstitusjonen. En annen oppgave av UH-bibliotekene er å forvalte historisk, kulturell og vitenskapelig arv og skal gjøre vitenskapelige ressurser tilgjengelig for forskere og lekfolk gjennom fysiske og i noen grad digitale samlinger (Anderson et al., 2017, s. 11; Larsen, 2018, s. 190). Selv om UH-bibliotekenes ressurser er til en viss grad tilgjengelige for alle samfunnsborgere, gjelder ikke alle bibliotektenester i like stor grad. Digitale samlinger og de fleste bibliotektenester innen formidling og informasjonskompetanse er hovedsakelig rettet mot primærmålgruppene. Dette har sammenheng med UH-bibliotekets overordnede funksjon som støtte for økt kvalitet i forskning og utdanning. For eksempel retter UH-bibliotekene sine tjenester direkte til forskere for å gjøre deres forskningsarbeid enklere. Dessuten inntar UH-bibliotekene i motsetning til folkebiblioteker en funksjon som et fysisk rom utenfor hjemmet, der fremtidige eksperter kan delta i et kunnskapsfelleskap der de studerer, lærer og tilbringer tid (Anderson, 2017, s. 156). Funksjonen som et tredjested utenfor hjemmet for å kunne delta i et kunnskapsfelleskap har

blitt spesielt viktig etter de mangfoldige endringene i universitets- og høgskolesektoren. Med økende digitalisering har studenter tilgang til flere faglige ressurser, men ser ut til å gå glipp av faglig-sosiale møter som i hovedsak oppstår tilfeldig på campus. Dagens studenter jobber mer individuelt og universitetene må etablere møteplasser for studentene, slik at det sosiale faglige fellesskapet blir ivaretatt (Tjora, 2019a, s. 162). Dette har også de akademiske bibliotekene i Norge tatt tak i og tilpasset seg nye krav og utviklet en rekke tjenester for å møte forskernes og studentenes endrede behov. Derfor har eksempelvis bibliotekene tilrettelagt for gode arbeidsplasser, kursing og akademisk skriving (jf. Anderson, 2017; jf. Bøyum et al., 2017; jf. Straume, 2017).

Ofte utvikler UH-bibliotekene tjenester for sine primærmålgrupper på eget initiativ og påtar seg selv oppgaver, som for eksempel akademiske skrivesentre mot studenter (Kannelønning, 2016). På denne måten har også fagbibliotekenes rolle utviklet seg til å fokusere mer på *forskningsstøtte*, som inkluderer en rekke forskjellige bibliotek-tjenester. Herunder faller flere oppgaver, som man kan knytte opp mot forskerintern formidling. Blant flere gjelder dette systematiske søk, forskningsdatahåndtering og publiseringshjelp (jf. Brewerton, 2012; jf. Wiklund & Voog, 2013). I løpet av de siste tiårene har bibliotekarer også bidratt positivt i tverrfaglige forskningsprosjekter, ved å fungere som en kunnskapsformidler mellom ulike disipliner, for å sikre en felles forståelse hos de vitenskapelige (Jaguszewski & Williams, 2013, s. 4). I forbindelse med utvikling av relevante bibliotek-tjenester kom det frem at forskere har behov for støtte innen popularisering av forskning og skape oppmerksomhet rundt for eksempel boklanseringer (Kannelønning & Evjen, 2018). Studien peker også på at UH-biblioteket kan fungere som arrangementsarena og nettverksbygger. Selv om studien belyser forskningsstøttetjenester som helhet, indikerer forfatternes funn at forskere har et behov for hjelp innen forskningsformidling mot bruker- og allmennrettet publikum. Dette reiser spørsmålet om forskningsformidling eventuelt kan regnes med som en type forskningsstøtte. For eksempel skriver forskerne Wiklund og Voog (2013) at det for tiden ikke finnes en enhetlig konsensus om hvilke bibliotek-tjenester som inngår i definisjonen forskningsstøtte. Forutsetning for fagbibliotekenes effektive tjenesteutvikling er å etablere et godt og tett samarbeid med aktørene innenfor utdanningsinstitusjonen, blant annet for å promotere egen virksomhet (Jaguszewski & Williams, 2013). Fagbibliotekarene Daland og Hidle (2016, jf. kap. 7) peker på viktigheten å ta kontakt med ansatte og nye PhD-studenter

gjennom både formell og uformell kommunikasjon for å informere om både selvålagte og formelle tjenester for å selge seg inn og gjøre seg relevant.

Likewise er samarbeid mellom de ulike typer bibliotek viktig. Som nevnt tidligere er den største forskjellen mellom fag- og folkebibliotek primærmålgruppene som står i fokus. Mens akademiske biblioteker henvender seg til vitenskapelig ansatte og studenter, betjener folkebibliotekene befolkningen generelt. Den nasjonale bibliotekstrategien oppmuntrer til å etablere et enda tettere samarbeid på tvers av biblioteksektoren (Kulturdepartementet & Kunnskapsdepartementet, 2019). Eksempelvis peker forfatterne på at forskningsformidling også kan foregå innenfor folkebibliotekets lokaler. Med et godt gjennomtenkt samarbeid kan både folkebiblioteker og akademiske biblioteker dra gjensidig nytte av hverandres ressurser og styrke samholdet mellom lokalsamfunn og utdanningsinstitusjoner (Ryan & Swindells, 2018, s. 626–627). Folkebiblioteker som er et naturlig tredjested for hele befolkningen, egner seg godt som troverdige formidlere av kvalitetskilder, fordi institusjonen har en nøytral stilling uten en spesifikk politisk føring. Likewise har akademiske biblioteker en fordel når det gjelder nødvendig ekspertise om digitale ressurser, utstyr og vitenskapelige ressurser (Beard, 2018). I Norge finner man allerede flere samarbeidsprosjekter mellom fag- og folkebiblioteker (se for eksempel Nasjonalbiblioteket, 2019; Universitetet i Sørøst-Norge, u.å.).

2.4 Litteraturgjennomgang: UH-bibliotekenes medvirkning i forskningsformidling

For å få en oversikt over og en bedre forståelse for akademiske bibliotekers forskningsformidlingsaktiviteter, gikk jeg gjennom eksisterende litteratur om dette emnet. I tillegg er hensikten med litteraturgjennomgangen å komme frem til mulige formidlingstiltak jeg kan spørre om i utformingen av spørreundersøkelsen.

Internasjonalt finnes mye forskning om UH-bibliotekenes forskningsformidling i en mer tradisjonell kontekst. Det vil si at flertallet av fagfellevurderte artikler eller konferansebidrag setter søkelyset mot bibliotekenes rolle innen forskningsstøtte. Bidragene handler hovedsakelig om tradisjonelle og nyere bibliotektypiske oppgaver som systematiske søk, bibliometri, forskningsdatahåndtering og synliggjøring av forskernes arbeid i institusjonelle arkiv gjennom tilrettelegging av digitale infrastrukturer. Mindre etablerte

forskningsformidlingsmåter finner man lite om i fagfelleverdert litteratur. En håndfull publikasjoner fra ulike industriland i og utenfor Europa og fra Sør-Asia inkluderer casestudier om for eksempel folkeforskning. I litteraturgjennomgangen ekskluderer jeg litteratur som handler om opplæring av studenter i kildekritikk, litteratursøk og akademisk skriving eller forskningsdatahåndtering, siden dette ikke er masteroppgavens øyemed.

Jeg utførte et innledende søk i Oria og Google Scholar for å få en oversikt over emnet. Senere gikk jeg over til fagspesifikke databaser som LIS og spesifikke tidsskrifter som LIBER Quarterly. Jeg bygget opp søket ved å kombinere søkeordene *academic library* OR *research library* OR *university library* kombinert med søkeordene *scientific dissemination* OR *scholarly communication* OR *citizen science* OR *crowdsourcing* OR *science-slam*. Da søkene ikke ga mange relevante treff, eksperimenterte jeg med å kombinere søketermene *library collaboration*, med tanke på at akademiske biblioteker kan samarbeide med både folke- og nasjonalbiblioteker. Biblioteksamarbeid kan også inkludere ulike interne og eksterne aktører. I tillegg prøvde jeg å kombinere med *popular science* OR *popularization of science* i håp for å finne mer relevant stoff. Tidsrommet avgrenset jeg til litteratur utgitt mellom 2010 og 2020 i fagspesifikke databaser og Oria, mens jeg ikke avgrenset på tid i Google Scholar. Irrelevante treff som ikke handlet om bibliotekrelatert arbeid om forskningsformidling og dubletter ignorerte jeg. Siden jeg behersker flere språk enn norsk og engelsk gjentok jeg søkene på tysk med termene *Wissenschaftskommunikation*, *Fachbibliothek*, *Universitätsbibliothek* og *Hochschulbibliothek*. Publikasjoner som primært handler om forskningsformidling utad egen institusjon er veldig begrenset, dersom man ønsker at biblioteker deltar i formidlingen. Derfor tok jeg ikke hensyn til hvilke land artiklene omtaler. I litteraturgjennomgangen inkluderte jeg både bibliotektypiske oppgaver utover de nevnte ekskluderingskriteriene, som kan regnes som forskningsformidling, og mindre etablerte virksomhetsområder. Likevel forsøkte jeg å holde søkelyset mot publikasjoner som primært handler om bruker- og allmennrettet forskningsformidling.

2.4.1 Forskningsformidling til ulike brukergrupper - Forskningsdialog 2 og 3

En mengde vitenskapelige publikasjoner handler om å synlig- og tilgjengeliggjøre forskningsresultater, metoder og forskningsprosesser. Jeg skal gå fra de mest typiske, til mindre typiske formidlingsaktiviteter som UH-biblioteker har involvert seg i.

Rafael Ball (2020) skildrer i sin bok *Wissenskommunikation im Wandel - von Gutenberg bis Open Science* om forskningsformidlingens utvikling fra bokpressens begynnelse frem til Open Science bevegelsen. Han skriver generelt om utviklingen, men peker på UH-bibliotekenes viktige rolle når det gjelder å vurdere ulike viktige tidsskrifter innen forskjellige fagfelt og sikre tilgang til disse. I forbindelse med å gi og sikre tilgang til elektroniske tidsskrifter, fremhever forfatteren i kapittel 4 bibliotekets rolle som rådgiver når det gjelder tidsskrifter som er lurt å publisere i. Forfatteren fokuserer i kapittel 5 om fremveksten av Open Access og bibliotekets rolle som partner innen åpen publisering. Eksempelvis avklarer biblioteker opphavsrett og påpeker muligheter når det gjelder egenarkivering i digitale arkiver. Ball understreker også bibliotekenes viktighet når det gjelder å være i kontakt med forlag. Han antar i kapittel 6 at biblioteket som utgiver av vitenskapelig innhold vil bli en enda viktigere støtte for forskere i nærmere fremtid.

Likheter med Ball (2020) finner man i kapittelet av Terje Colbjørnsen (2017) som beskjeftiger seg med digitalt innhold ved fag- og forskningsbiblioteker der han ser spesielt på Open Access og digitale arkiver. Forfatteren mener at bibliotekene er fortsatt det mest naturlige stedet for å oppsøke vitenskapelige publikasjoner. Dette handler ikke bare om å få tilgang, men også for å forstå og vurdere forskningsbasert kunnskap, som er preget av faginterne uttrykk. Bibliotekene arbeider i forbindelse med Open Access om egne publiseringsplattformer, blant dem er Universitetsbiblioteket i Oslo, Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Universitet og OsloMet som har egne pakker med Open Access-tidsskrifter (s. 41).

I de senere år har flere forskere lagt sitt fokus på hvordan bibliotekene bidrar til å formidle ansattes forskning. Blant annet skriver Stefka Tzanova (2020) om hvordan universitetsbiblioteket støtter forskere med å ta i bruk ulike digitale infrastrukturer som Research Gate, som gjør deling av vitenskapelige publikasjoner enklere. I tillegg kommer forfatteren med ulike måter å legge til rette for løsninger innen håndtering av forskningsdata.

Forfatterne Nurdin og Mukhlis (2019) skildrer hvordan biblioteket til Universitas Islam Negeri Alauddin Makassar har bidratt med å lage en digital infrastruktur for det institusjonelle arkivet. Da forfatterne skrev artikkelen hadde de kun data om hvordan institusjonens ulike studiesteder fikk nytte av arkivet. Stort sett gjelder arkivets nytteverdi en enklere formidling til studiesteder med store geografiske avstander. Forfatterne peker på at de fortsatt mangler data om hvordan forskningen spres utenfor de tre samarbeidende institusjoner.

Når det gjelder biblioteket som utgiver av vitenskapelig innhold, støtter flere universitetsbiblioteker i Tyskland og USA doktorgradsstudenter og unge forskere med å skape oppmerksomhet rundt deres forskning. Margo Bargheer og Kizer Walker (2017) viser til hvordan universitetsbibliotekene i Tyskland og USA samarbeider med universitetsforlag og andre utgivere i forbindelse med vitenskapelig publisering. Hensikten er å støtte både åpen tilgang og hjelpe spesielt unge forskere, som står i begynnelsen av sin akademiske karriere (Bargheer & Walker, 2017, s. 293). Spesielt fagfelt som primært publiserer monografier, har nyttet av et samarbeid mellom biblioteker og utgivere. Et tett samarbeid med universitetsforlag, som ikke har de samme økonomiske interessene som store vitenskapelige forlag sørger for at unge forskere, kan nå ut til et bredere publikum (Bargheer & Walker, 2017, s. 304-306).

Forskningsformidling i det digitale rom har blitt vanligere i løpet av de siste ti årene. Dette gjelder ikke bare publisering av vitenskapelige publikasjoner i institusjonelle arkiver, men også andre former for formidling, som skal skape oppmerksomhet rundt forskningsbasert kunnskap. Edit Görögh og kollegaer (2017) nevner blant annet flere digitale alternativer som bloggskrivning og korte filmer av foredrag i form av TED-talks som kan spres på tvers av sosiale medier (s.5). Såfremt ikke algoritmer og personlige filtre hindrer synliggjøringen, er spesielt digitalt innhold en måte å nå interessegrupper og brukere av forskning på. Forfatterne nevner også folkeforskningsprosjekter, som kan være en ny og effektiv måte å aktualisere fagfelt og forskning utover forskjellige forskningsmiljøer (s. 6-7).

I Norge har også digital formidling i sterkere grad kommet til UH-bibliotekene, selv om det ikke skrives veldig mye om dette. Et eksempel på digital formidling er i form av en podcast. Erik Lieungh (2020) skriver i sin beste-praksis-artikkel i *Nordic Journal of Information Literacy*

in *Higher Education* om hvordan universitetsbiblioteket ved Universitetet i Tromsø laget podcasten om *Open Science*. Hensikten med denne engelskspråklige podcasten var å formidle mer kunnskap om åpen forskning til et bredt publikum som inkluderer (internasjonale)studenter og lekfolk. Dessuten ønsket bibliotekarene å promotere biblioteket sitt (s. 37-38). Lieungh (2020, s. 42) understreker at selv om podcasten først og fremst var tenkt til å nå ut til et publikum innen akademia, kan hvem som helst med interesse for mer informasjon innen åpen forskning finne frem til podcasten. De medvirkende var spesielt opptatt av å produsere episoder som ikke overforenkler språket, men likevel var forståelig for utenforstående lyttere. Biblioteket samarbeidet både med forskere innen ulike fagfelt som gjester, men også fagfolk med kunnskap om åpen forskning, store- og små utgivere av faglitteratur. I artikkelen kommer også frem at biblioteket spredte podcasten via flere digitale kanaler som sosiale medier og SoundCloud.

2.4.2 Formidling til lekfolk - Forskningsdialog 4

I motsetning til formidling til forskningsmiljøer og ulike brukergrupper, er det begrenset forskning om formidling til allmennheten. De fleste artikler som nevner akademiske biblioteker som formidler primært til lekfolk, er artikler som handler om folkeforskning. Forfattere har dessuten sitt fokus på muligheter hvordan akademiske biblioteker kan bidra til å støtte forskernes arbeid innenfor folkeforskningsprosjekter.

Herunder skriver Cynthia M. Cohen og kollegaer (2015) generelt om folkeforskningsprosjekters potensial til å formidle hvordan de vitenskapelige prosessene og metodene fungerer. Forfatterne skriver om UH-bibliotekets potensialet til å bli *kunnskapsnav* (intellectual hub) for deltakere av folkeforskningsprosjekter som arena for å finne frem til informasjon og utforske ressurser som oftest bare fag- og forskningsbiblioteker har tilgang til (Cohen et al., 2015, s. 6). Kunnskapsnav er ifølge Cohen og kollegaer steder der folk ikke bare kan lære passivt om vitenskapelig informasjon, men også produsere og involvere seg aktivt i vitenskapelig arbeid. Forfatterne mener at denne rollen vil utvikle seg sterkere i nærmere fremtid, slik at fagbiblioteker også blir kunnskapsnav for lekfolk istedenfor å begrense seg til primærmålgruppene. De påpeker også mulighetene for å etablere tettere samarbeid mellom utdanningsinstitusjonens fakulteter, forskere og studenter samtidig som de samarbeider med

folkebiblioteker. Akademiske biblioteker har potensialet til å bli et tilgangspunkt for samfunnsborgere som kan bruke UH-bibliotekets fysiske rom som en maker-space (Cohen et al., 2015, s. 9). Forfatterne mener også at dersom UH-bibliotekene blir kunnskapsnav for allmennheten vil de bli en enda sterkere fremdriver til åpen publisering. Dersom biblioteket motiverer forskere til å publisere mer åpent, vil dette bidra med at flere personer i lekfolket vil få tilgang til forskningsresultater hjemmefra. Dermed vil deltakere i folkeforskning få det enklere å delta, også når de prøver å aksessere digitalt materiale hjemmefra.

Tiberius Ignat, Darlene Cavalier og Caroline Nickerson (2019) oppsummerer erfaringene med å sette i gang planleggingen av folkeforskningsprosjekter og etableringen av samarbeid mellom akademiske og folkebiblioteker. Forfatterne peker på utfordringene både samarbeidet og forberedelsene kommer med. De største utfordringene flere UH- og folkebiblioteker har opplevd var tidspress og ikke tilstrekkelige prosjektmidler. Selv om personalressursene viste seg å være mest utfordrende, understreker Ignat og kollegaer at samarbeidet mellom folke- og akademiske biblioteker er en gjensidig utfyllende jobb, som bidrar med å minske avstanden mellom akademia og samfunnsborgerne. Forfatterne anbefaler at flere biblioteker bør prøve å være med på lignende prosjekter.

Flere publikasjoner indikerer at UH-bibliotekenes funksjon som kunnskapsnav er i utvikling. Eksempelvis oppsummerte Tiberius Ignat, Paul Ayriss, Ignasi Labastida i Juan, Susan Reilly, Beril Dorch, Thomas Kaarsted og Anne Kathrine Overgaard (2018) i en artikkel hvordan ulike UH-biblioteker samarbeider med forskjellige aktører om folkeforskningsprosjekter. De fleste prosjektene de presenterer pågår fortsatt og involverer både UH-biblioteker i tillegg til en eller flere bibliotektyper. Forfatterne presenterer og drøfter fremtidige roller ulike biblioteker kan få i fremtiden når de involverer seg i folkeforskningsprosjekter.

University College of London involverer seg i et folkeforskningsprosjekt om verket til filosofen Jeremy Bentham og krever mye transkribering. Biblioteket jobber blant annet med å tilrettelegge en digital infrastruktur som tillater deltakerne å laste opp data. Samtidig digitaliserte de samtlige verk av Jeremy Benthams, slik at deltakerne fikk tilgang til materialet. For å formidle kunnskap om prosjektet og hvordan transkribering fungerer åpnet biblioteket et læringscenter som også skal brukes i senere folkeforskningsprosjekter (s. 3-4).

Biblioteket ved Universitetet i Barcelona bidrar med kunnskapsformidling i folkeforskningsprosjekter som universitetet gjennomfører. Siden folkeforskning involverer lekfolk, som ikke er tilknyttet utdanningsinstitusjoner er det ofte vanskelig for dem å få nødvendige rettigheter til å drive med forskning. Biblioteket bistår deltakerne i prosjektet med både råd og hjelp i forbindelse med å avklare ulike rettslige spørsmål, for eksempel opphavsrett og datasikkerhet, samt datahåndteringsplaner som skal sørge for tilgjengelighet for senere prosjekter. I tillegg har forskere mulighet til å publisere både artikler og datamateriale i det institusjonelle arkivet biblioteket opprettet (s. 4-5).

Forfatterne avslutter artikkelen med å vise til at bibliotekenes bidrag i folkeforskningsprosjekter primært er å stille lokaler og utstyr til distribusjon, nettverksbyggere mellom eksterne aktører i forbindelse med rekruttering av deltakere og organisering av lokaler og å være kunnskapsformidlere for deltakerne. Forfatterne mener at bibliotekene uansett type bør definere sine roller på nytt og gripe muligheten til å lage skjæringspunkter og utvikle et europeisk eller internasjonalt samarbeid for å formidle forskning til lekfolket.

Et avsluttet prosjekt innen folkeforskning er skrevet om i artikkelen *A New Trend in Media and Library Collaboration within Citizen Science? The Case of 'A Healthier Funen'* av Anne Kathrine Overgaard og Thomas Kaarsted (2018). Folkeforskningsprosjektet inkluderte et samarbeid mellom forskere ved Syddanske Universitet, universitetssykehuset, en regional kringkastningskanal TV2/Fyn, universitetsbiblioteket og journalistikolen (s.6). De to sistnevnte aktørene var hovedansvarlige for prosjektet. Folkeforskningsprosjektet skulle blant annet bidra til å motvirke falske nyheter og styrke tilliten til forskningsresultater og demokratiske verdier hos deltakende. Universitetsbiblioteket støttet blant annet ved å lage workshoper for deltakerne for å formidle kunnskap om forskningsmetoder og resultater (s. 7). *A Healthier Funen* hadde som formål å formidle forskning til allmennheten. Deltakerne samlet inn data selv og fikk deretter diskutere funnene sine med forskere, undersøke nye problemstillinger og samhandle med forskerne. Prosjektet bidro dessuten til åpen meningsutveksling mellom lekfolk og forskere (s. 11). Forfatterne peker på at samarbeidet med massemedier som TV utgjorde en betydelig fordel med å nå ut til allmennheten. Selv om dette prosjektet har vært langt mindre sammenlignet med andre folkeforskningsprosjekter, fikk prosjektet mer lokal oppmerksomhet på kort tid (s. 9, 13).

Litteraturgjennomgangen illustrerer at det har vært størst interesse for å undersøke på hvilke måter akademiske biblioteker best kan støtte under vitenskapelig ansattes arbeid. Forskningsformidlingen fokuserer dermed om hvordan biblioteket kan bidra til å synliggjøre forskeres publikasjoner, samt å formidle vitenskapelig kunnskap til vitenskapelig ansatte som trenger den. De fleste aktiviteter beskrevet i litteraturgjennomgangen handler om nyere bibliotek tjenester, som brukergruppene allerede kjenner til og som er relativt vanlige tilbud innen forskningsstøtte. I litteraturstudien fant jeg ingen relevante artikler om akademiske bibliotekers medvirkning innen forskningsformidling til næringslivet og øvrige praksisfelt. I de siste tre til fem år ble flere casestudier i forbindelse med folkeforskning publisert. Folkeforskning peker seg ut som en tydelig trend i faglitteraturen og utforsker universitets- og høyskolebibliotekers bidrag og samarbeid med både andre typer biblioteker og aktører innenfor egen institusjon og ellers i samfunnet. Når man ser på UH-bibliotekenes bidrag innen folkeforskning kommer frem at UH-biblioteker ofte utnytter sin kjernekompetanse fra allerede eksisterende tjenester innen forskningsstøtte, som for eksempel tilrettelegging av digitale infrastrukturer og lagring, håndtering og tilgjengeliggjøring av datamaterialet. Dessuten driver noen fagbiblioteker med kunnskapsformidling om forskningsprosesser, metoder og gir deltakerne et rom og utstyr for læring og å være med i prosjektene.

2.4.3 Grunnlaget for undersøkelsen

Litteraturgjennomgangen viste at lite fagfelleverdert forskning setter søkelys på mindre tradisjonelle bibliotekoppgaver som kan regnes som aktiv forskningsformidling. Som nevnt skal litteraturgjennomgangen danne grunnlaget for min undersøkelse og jeg skal derfor utarbeide en liste med formidlingstiltak. Jeg mener det er hensiktsmessig å spørre om både mer tradisjonelle og nyere formidlingsaktiviteter, som bibliotekene bidrar med i både det fysiske og digitale rom. Når det gjelder forskerintern formidling, mener jeg at det er mest hensiktsmessig å spørre om institusjonelle arkiv og utstillingsaktiviteter fremfor tiltak som inngår i forskningsstøtte. Forskningsstøtte er allerede godt etablert blant UH-bibliotekene og faller utenfor oppgavens fokus. Derfor vil jeg i spørreskjemaet hverken spørre om systematiske søk eller bibliometri.

Listen bør oppføre noen aktiviteter flere ganger, men skille aktivitetene etter hvor de blir gjennomførte. For eksempel om foredrag av forskere er gjennomført i bibliotekets egne

lokaler eller i eksterne lokaler. Dette skal bidra til å kunne tolke i hvilken grad aktiviteten retter seg til lekfolk. Arrangementer som holdes innenfor biblioteklokalene får sannsynligvis mest besøk av studenter som blir utdannet til fremtidige eksperter, samt forskere som er tilknyttet utdanningsinstitusjonen. Derimot er formidlingsaktiviteter innenfor eksterne, offentlige lokaler enklere tilgjengelig for hvem som helst. Multimedial og digital formidling gjennom podcaster, blogger eller sosiale medier har et stort potensial for å nå et bredt og variert publikum. Til tross for dette når digitale formidlingsmåter mest sannsynlig enklere frem til forskningsmiljøer, praksisfelt og beslutningstakere enn lekfolk generelt.

Når det gjelder typer arrangementer tar jeg inspirasjon i Science-Slam og synliggjøring i form av arrangementsvirksomhet. Jeg mener det er hensiktsmessig å inkludere arrangementer i forbindelse med boklanseringer og disputaser (jf. Kannelønning & Evjen, 2018). Jeg benytter meg heller av uttrykket arrangementer fremfor Science-Slam av flere grunner. For det første er Science-Slam en ganske avgrenset og spesiell aktivitet og for det andre var det ingen forskning om UH-bibliotekenes bidrag i sammenheng med denne aktiviteten. Det samme gjelder folkeforskning i Norge. Litteraturgjennomgangen gir ingen indikasjon om også UH-biblioteker har medvirkning i Forskningsrådets nettverk om folkeforskning (jf. Forskningsrådet, 2021). Derfor tror jeg at folkeforskning som uttrykk kan være relativt ukjent for deltakerne i studien. Alternativet jeg heller vil bruke i undersøkelsen er interaktive arrangementer som eksempelvis workshoper. Her bør man også skille mellom aktiviteter som foregår innenfor UH-bibliotekets og eksterne steder.

3. Metode

I dette kapitlet skal jeg gjøre rede for mine valg av metode (3.1) der jeg argumenterer for utvalg og populasjon av respondenter (3.1.1). Kapitlet begrunner også utformingen av spørreskjemaundersøkelsen (3.1.2). Deretter beskriver jeg fremgangsmåten i undersøkelsen (3.2), på hvilken måte jeg går frem i analysen av datamaterialet (3.2.1) og går inn på relevante vurderinger i forbindelse med datagrunnlagets validitet (3.2.2). På slutten av kapitlet går jeg også nærmere inn på forskningsetiske vurderinger i forbindelse med studien min (3.3).

3.1 Metodevalg og studiedesign

Min studie er basert på en kvantitativ spørreundersøkelse, som jeg sendte ut til 121 norske UH-biblioteker for å kartlegge universitets- og høyskolebibliotekenes forskningsformidlingstiltak. Formålet er å svare på problemstillingen: *På hvilke måter og i hvilken grad driver UH-biblioteker i Norge med forskningsformidling per i dag?* Undersøkelsen har en kvantitativ samfunnsvitenskapelig tilnærming som konsentrerer seg om de fenomener og egenskaper som kan måles og registreres (Johannessen et al., 2016, s. 27). I forskning innen bibliotek- og informasjonsvitenskap blir spørreundersøkelser med spørreskjemaer ofte gjennomført for å kartlegge holdninger eller aktiviteter om et problem eller et fenomen (Wildemuth, 2017, s. 272). Mitt formål er å undersøke fenomenet forskningsformidling i UH-biblioteker og hvilke aktiviteter som blir gjennomført hos dem. Jeg vil med min undersøkelse forsøke å gi ny innsikt i fenomenet i et lite undersøkt tema på en offentlig institusjon. Derfor har denne studien et samfunnsvitenskapelig perspektiv (Johannessen et al., 2016, s. 27). Mitt mål er å beskrive dagens situasjon i forbindelse med forskningsformidling ved UH-bibliotekene i Norge. Jeg har valgt å kartlegge aktiviteter og dermed få så mye informasjon som mulig fra mange biblioteker. Kartleggingen skal tallfeste aktiviteter, aktører og utbredelsen av forskningsformidling, som krever mye data fra mange deltakere. Derfor anser jeg en kvantitativ metode, som den mest hensiktsmessige (Johannessen et al., 2016, s. 28).

En metode jeg vurderte i begynnelsen har vært å utføre en komparativ casestudie for å undersøke fenomenet forskningsformidling ved akademiske biblioteker innen et begrenset område, som hadde bidratt til å fremstille et mer holistisk bilde av eksemplene (Yin, 2014, s. 4). Ulempen med slike studier er imidlertid begrensede muligheter for å generalisere og

overføre resultatene til UH-bibliotekene generelt og virket som mindre hensiktsmessig i henhold til det jeg ønsker å oppnå med denne studien (Yin, 2014, s. 68). I tillegg vanskeliggjorde strenge restriksjoner om fysiske møter, reising og direkte kontakt i forbindelse med COVID-19 pandemien en gjennomføring av eventuelle besøk, observasjoner eller intervjuer.

Ut fra de ovenfor nevnte aspektene og smittesituasjonen bestemte jeg meg for en nettbasert spørreskjemaundersøkelse. En fordel med kvantitative data via en spørreundersøkelse er enklere muligheter til koding, analyse og fortolkning av resultatene, fordi spørreundersøkelser er forhåndskodet (Dalland, 2020, s. 54–55). En annen fordel er muligheten å generalisere svarene, for å komme frem til UH-bibliotekenes rolle innen forskningsformidling (Johannessen et al., 2016, s. 259). Digitale spørreskjemaer har dessuten som fordel at jeg kunne nå ut til en større populasjon innen kort tid for å samle inn en stor mengde data. Dette hadde ikke vært like enkelt med et papirbasert skjema. Respondentene hadde i dette tilfellet mulighet til å fylle ut skjemaet når som helst, siden det er tilgjengelig døgnet rundt (Ary et al., 2014, s. 412). Likevel bør skjemaet være i en passende lengde slik at flere kan sette av tid til å besvare undersøkelsen istedenfor å avbryte besvarelsen underveis. En ulempe ved digitale spørreskjemaer kan være at respondentene må ha nødvendig teknologi for å delta i undersøkelsen og risikerer derfor en lavere svarandel (Ary et al., 2014, s. 412). Samtidig har de fleste husholdninger i Norge en god internettilknytning, særlig i en tid med Covid-19 pandemien og økt krav om hjemmekontor. En annen fordel å bruke et digitalt spørreskjema er en automatisk registrering i et analyseprogram. I Nettskjema får man for eksempel tilgang til et Excelark, hvor verdiene blir ferdigkodet og man trenger bare å bearbeide dataene videre for å lage grafer og tabeller slik man ønsker.

Svakheten med kvantitative tilnærminger er derimot tap av nyanserte aspekter fra kvalitative tilnærminger, som eksempelvis i hvilken grad formidlingsaktiviteter er tilpasset enkelte målgrupper. Dette har sammenheng med manglende muligheter for utdypende svar fra respondentene, fordi svaralternativer i spørreundersøkelsen er forhåndsbestemte. Skulle interessante momenter dukke opp blant svarene, har jeg ikke mulighet til å spore tilbake til respondenten for å ta opp disse trådene, fordi alle respondenter i spørreundersøkelsen blir anonymiserte (Ringdal, 2018, s. 125). I utgangspunktet er ikke holdninger og nyanserte forhold av mindre betydning i forbindelse med undersøkelsens hensikt å beskrive dagens situasjon. Derfor anser jeg en kvantitativ tilnærming som mest hensiktsmessig.

Jeg valgte å sende spørreundersøkelsen til bibliotekenes felles e-postadresser som går til skrankene. Dette gjorde jeg både for å ivareta respondentenes anonymitet, men også for å øke sannsynligheten at en medarbeider svarer på undersøkelsen. Siden man kan forvente opptil 50% frafall i spørreundersøkelser, sendte jeg en påminnelse om å besvare spørreskjemaet tre uker etter første utsendelse (Ringdal, 2018, s. 126). Ifølge Haraldsen (1999, s. 22-24) kan purringer øke både svarprosenten med opptil 15% og sannsynligheten å få omtrent 70-75% svarandel, som man trenger for at undersøkelsen er representativ.

3.1.1 Utvalg og populasjon

Utvalget kom jeg frem til ved hjelp av listene over Universitets- og høgskolebibliotek i *Basebibliotek* av Nasjonalbiblioteket og Universitets- og høgskolerådets (UHR) medlemsliste over institusjoner, som viste seg å være 121 biblioteker per november 2020 (jf. Lystad, 2020; jf. Nasjonalbiblioteket, u.å.). I følge UHRs medlemsliste er det 10 universitetsbiblioteker, 9 vitenskapelige- og 13 akkrediterte høgskoler i Norge, som er spredt over hele landet og av ulike størrelser. Fordelen med Nasjonalbibliotekets oversikt Basebibliotek er at hvert institutt- og studiestedsbibliotek er oppført med egen kontaktinformasjon og eventuelle museumsbiblioteker er listet opp på en separat og tydeligere måte. Ulempen med Basebibliotek er at også høgskolebiblioteker som ikke er medlem av UHR (herunder for eksempel Rudolf Steinerhøgskolen) kommer frem i listen. De fleste universiteter og høgskoler er opplistet mer enn to ganger. En annen ulempe med Basebibliotek er også at hvert bibliotek forvalter informasjonen selv, noe som kan føre til ufullstendig eller feilaktig kontaktinformasjon. Derfor sjekket jeg alle e-postadresser og underenheter som studiesteds- og instituttbiblioteker eller filialer mot UH-institusjonens nettsidene.

Bare seks høgskolebiblioteker er listet opp med kun ett bibliotek. Dermed består de fleste UH-bibliotekene i referanseutvalget av mellom fire og åtte biblioteker. Noen få institusjoner har biblioteker med kun to studiesteds-, instituttbiblioteker eller filialer mens bare to universiteter har biblioteker mer enn åtte tilknyttede biblioteker. Flere av universitetene og noen høgskoler har studiesteder med tilknyttede biblioteker som er spredt over store geografiske avstander.

Tabell 1 nedenfor gir en oversikt hvor mange potensielle respondenter som kan telles til små- (1-3 enheter), mellomstore (4-8 enheter) og store (9-15 eller flere enheter) biblioteker.

I denne tabellen vises det små-, mellomstore og store UH-biblioteker i antall tilknyttede enheter som studiesteds- og instituttbiblioteker eller filaler. Tabell 1 fremstiller ikke hvilken type utdanningsinstitusjon bibliotekene er tilknyttet. Tabell 2 gir en oversikt over hvor mange studiesteds- eller instituttbiblioteker eller filialer som er tilknyttet de ulike typer utdanningsinstitusjoner uten å gi en indikasjon om hvor mange enheter som finnes per UH-institusjon.

Tabell 1

Oversikt over UH-bibliotekenes størrelser				
Antall tilknyttede biblioteker	1-3 biblioteker	4-8 biblioteker	9-15+ biblioteker	Total
Potensielle respondenter	28	55	38	121

Tabell 2

Oversikt over ulike utdanningsinstitusjoner og tilknyttede biblioteker				
Type UH-institusjon	Universiteter	Vitenskapelige høyskoler	Akkrediterte høyskoler	Total
Tilknyttede enheter	77	14	29	121

Jeg vurderte å begrense utvalget til ett bibliotek per institusjon, og i så fall fortrinnsvis hovedbiblioteket. Det viste seg av flere grunner som mer hensiktsmessig å sende spørreundersøkelsen til alle 121 biblioteker. For det første er muligheten større for å se flere detaljer på studiesteds- eller filialnivå, for det andre er sannsynligheten større å rekruttere nok deltakere i studien. En tredje grunn er at det er svært få biblioteker som hadde betegnelsen hovedbibliotek eller lignende. Dessuten kan formidlingsaktiviteter variere fra studiested til studiested i henhold til størrelse, dersom en utdanningsinstitusjon har flere studiesteder. Derfor har jeg heller ikke randomisert utvalget, men sendte invitasjonen til alle relevante biblioteker. Dermed utgjør referansepopulasjonen 121 og tilsvarer utvalget. Utvalgsfeil i forbindelse med å glemme eller velge uaktuelle respondenter er lite sannsynlig

(Haraldsen, 1999, s. 21). For det første ekskluderte jeg pasientbiblioteker som er tilknyttet universitetssykehus og museumsbiblioteker. En annen vurdering angikk hvilke bibliotekarer jeg skulle rekruttere. Jeg vurderte å sende spørreundersøkelsen til bibliotek- og seksjonsledere, fordi ledere ofte har mest kunnskap om institusjonen og oversikt over alle prosesser og oppgaver. Jeg gikk bort fra dette av flere grunner. For det første er ledere ofte de som har minst tid til å ta seg tid til spørreundersøkelser. For det andre har ikke alle studiestedsbiblioteker lokale mellomledere og på grunn av dårligere anonymiseringsmuligheter i forbindelse med en mindre respondentgruppe har jeg valgt å sende spørreundersøkelsen til bibliotekenes generelle e-postadresse for å få kontakt med skrankene. Generelle e-postadresser går i de fleste tilfeller til skranken og er dermed ikke rettet mot en spesifikk person. En fordel med å sende spørreskjemaet til skrankene er å nå bibliotekarer som eventuelt jobber med formidlingsoppgaven, noe som ikke alltid går frem av bibliotekenes nettsider. En ulempe med å sende spørreundersøkelsen til en felles e-postadresse er at det til tider kan være veldig travelt i skrankene. Mange ulike situasjoner kan oppstå og hindre besvarelsen kan skje i skrankene, for eksempel henvendelser midt i besvarelsen eller andre uforutsigbare hendelser.

En ytterligere konsekvens av dette valget er risikoen for et systematisk frafall når jeg sendte spørreundersøkelsen til en felles e-postadresse. For det første henvender seg invitasjonen til å delta ikke til en personlig mottaker. Dette kan føre til at ansvarfølelsen for å delta i undersøkelsen kan bli negativ påvirket. Dessuten hadde jeg ingen kontroll over hvordan e-posten ble distribuert videre eller hvem som svarte på undersøkelsen. Bibliotekarer som sitter i skranken kan eventuelt føle et større ansvar for å besvare spørreskjemaet selv, enn å videresende undersøkelsen til den mest egnede medarbeideren. En annen risiko valget mitt medførte er at videresendte e-poster kan få mindre oppmerksomhet fra mottakerne, fordi den som nevnt ikke retter seg til en spesifikt til dem. Selv om dette var noe jeg tenkte på, bestemte jeg meg å ta denne risikoen på bakgrunn av min beskrivende problemstilling. Dette systematiske frafallet vurderer jeg som mindre betydningsfullt i forbindelse med oppgaven min, fordi jeg ikke er ute etter årsakssammenhenger. Min problemstilling er beskrivende og prøver ikke å forklare hvorfor forholdene er. Derfor er jeg ikke utelukkende avhengig av at ledere eller ansvarshavende svarer.

Målgruppen i undersøkelsen min er relativt homogent som yrkesgruppe, likevel kan bibliotekpersonalet være veldig heterogent i forbindelse med tilleggsutdanning, kjønn, aldersgruppe og ulik mengde arbeidserfaring. Dette kan påvirke utvalgets tolkning av spørsmål og svaralternativer i stor grad, men vanligvis kommer dette frem i holdningsspørsmål (Haraldsen, 1999, s. 92–94). Holdninger er ikke relevante for studien min og kun én person per studiested skal svare på undersøkelsen.

Generelt sett er målgruppen i min undersøkelse kjent for meg og jeg har som fordel at jeg kjenner til fagspråket og kan gå ut fra at bibliotekansatte har en viss kjennskap til forskningsformidling generelt. Likevel kan jeg ikke forutsette at alle har den samme dybdeforståelsen som jeg tilegnet meg gjennom skriveprosessen av masteroppgaven da jeg formulerte spørsmålene (Hansen et al., 2015, s. 44–47). Derfor spurte jeg om spesifikke formidlingstiltak som bibliotekene jobber med, istedenfor å spørre om formidlingen er forsker-, bruker- eller allmennrettet. Viktige begreper i spørreundersøkelsen definerte jeg for å øke respondentenes fellesforståelse og vage ord som «ganske» eller «noe» er helt fraværende (Haraldsen, 1999, s. 99, 161).

3.1.2 Utforming av spørreskjema

Siden studien min skal kartlegge aktører og aktiviteter hos UH-bibliotekene, utgjør svaralternativene, eller variablene, en viktig del. For denne studien konstruerte jeg et *semistrukturert* spørreskjema, med både standardiserte spørsmål- og svaralternativer og mulighet for respondentene å svare fritt der det er hensiktsmessig (Johannessen et al., 2016, s. 263). Grunnen til dette er at UH-institusjonene kan ha unike aktører, formidlingstiltak eller samarbeidsnettverk, og mine forslag er sannsynligvis ikke uttømmende. For å forhindre upassende svar og for å få et mer nøyaktig bilde er det hensiktsmessig å supplere svaralternativene med *andre* og *vet ikke*. Åpne svarmuligheter bør man unngå i spørreundersøkelser, fordi fritekstsvar kan være upresise eller komplekse, slik at man får et generaliseringsproblem. Dette kan virke mot spørreundersøkelsens hensikt og derfor unngikk jeg stort sett åpne svar og valgte å gjøre dette kun der det var hensiktsmessig med deltakernes egne suppleringer (spørsmål 1a, 1c, 5c, 7a, 8a, 9a, 10a, 11a og 12) (Johannessen et al., 2016, s. 261–262). Jeg anser disse tilføyelser ikke som helt åpne svarmuligheter, fordi spørsmålene er veldig spesifikke og gir føringer om hva respondentenes svar bør inneholde. Samtidig er det

behov for å finne ut om institusjonens særegne forhold og gjør det hensiktsmessig å sette inn fritekst svar. I spørsmål 12 på slutten av spørreskjemaet er det rom for kommentarer, utdypninger eller synspunkter om temaet forskningsformidling eller selve spørreskjemaet, som deltakerne ikke fikk mulighet for å gi uttrykk for tidligere. I denne undersøkelsen er jeg hovedsakelig ute etter å få en oversikt over ulike aktører og formidlingstiltak, slik at spørreundersøkelsen kun inneholder kunnskaps- og handlingsspørsmål (Johannessen et al., 2016, s. 269). Holdningsspørsmål er fullstendig fraværende, selv om respondentene har mulighet til å gi uttrykk til sine holdninger i det avsluttende spørsmålet.

Et tydelig design, mengde spørsmål og rekkefølgen for spørsmålene har svært stor betydning når man utformer en spørreskjemaundersøkelse. Disse faktorene kan påvirke respondentenes motivasjon i stor grad (Hansen et al., 2015, s. 181–182). Når det gjelder spørsmålenes rekkefølge tok jeg utgangspunkt i en samtale som Hansen og kollegaer (2015, 174-179), Haraldsen (1999, s. 181-191) og Ringdal (2018, s. 201-202, 207) foreslår. Spørreskjemaer starter med et sett av faktaspørsmål om bibliotekene og utdanningsinstitusjonen med faste svaralternativer. Deretter stilte jeg utdypende oppfølgingsspørsmål, som delvis har flervalgsmuligheter samt muligheten til å supplere med alternative svar i *Andre, Vet ikke* eller *Ingenting* (spørsmål 5b, 7-11). Som tidligere nevnt ønsker jeg å unngå upassende svar, eller enhetsfravall for enkelte spørsmål og gir respondentene mulighet til å svare *Vet ikke* eller *Ingenting*. Dette er også en fordel slik at tilfeller der respondenten ikke har kunnskap om det som blir spurt om, ikke må gjette eller velge et tilfeldig alternativ.

Når det gjelder omfang på et spørreskjema er det ingen klare føringer. Jeg har forholdt meg til anbefalingene til Haraldsen (1999, s. 227), som hevder et maksimum av hundre spørsmål fordelt på maksimalt tolv fysiske papirsider. I tillegg tok jeg også hensyn til påstanden av Johannessen og kollegaer (2016, s. 273) som nevner at datamengden av tretti spørsmål er mye å analysere. Utover dette er det viktigste at spørreskjemaet gir nok innsikt i temaet for å kunne besvare problemstillingen.

Jeg valgte Nettskjema fra UiO som er en nettbasert tjeneste, som både sparer tid med hensyn til utsending og respondentenes svar ikke trenger å komme med posten. En fordel med nettbaserte spørreskjemaer er muligheten til å stille obligatoriske spørsmål før respondenten kommer seg videre i undersøkelsen. For å øke den fullstendige svarraten uten

at spørsmål hoppes over bør man oppgi hvilke spørsmål som er obligatoriske å svare på, før respondenten kan sende inn spørreskjemaet. Dette minsker sannsynligheten for enhetsfrafall, så lenge respondenten ikke slutter midt i besvarelsen av frustrasjon. Spørreskjemaet i denne studien består av tjueseks spørsmål, hvorav tolv er hovedspørsmål (jf. Vedlegg I). Noen underspørsmål er svaravhengige og dukker kun opp når respondentene krysser av et spesifikt alternativ (spørsmål 1a, 1c, 4a, 5a, 5b, 5e, 6a,). Som nevnt tidligere, inkluderer flere spørsmål supplerende fritekstbokser (spørsmål 1a, 1c, 5c, 7a, 8a, 9a, 10a, 11a og 12). Ved disse spørsmålene er det hensiktsmessig å finne ut bibliotekspesifikke alternativer, som ellers ikke ville kommet frem. Kun spørsmål 12 er helt frivillig å svare på. Alle andre spørsmål er merket som obligatoriske for å garantere så fullstendige svar på spørreundersøkelsen som mulig.

Videre formulerte jeg spørsmålene på en så nøytral måte som mulig for å unngå en underliggende bias. En bias gir respondenten en indikasjon for hva man selv ønsker å oppnå med undersøkelsen. Hvis spørsmålene er stilt på en måte som til slutt bekrefter mine egne synspunkter eller forventninger, kaller man dette bekreftelsesbias, som til slutt vil gi et upresist eller helt forfalsket bildet av forholdene som gjelder. For å avklare en eventuell bekreftelsesbias, uklarheter og om svaralternativer er gjensidig utelukkende gjennomførte jeg en pre-studie og pilottest (Johannessen et al., 2016, s. 286). Pre-studien gjennomførte jeg i forbindelse med et masterseminar med søkelys på metodevalg, etterfulgt av en samtale med veileder. Pilottesten er spørreskjemaets generalprøve og tester det for svakheter eller feil i praksis, som ikke kom frem tidligere. Deltakerne i pilottesten ble bedt om å ta tiden for å besvare undersøkelsen (jf. Haraldsen, 1999, s. 180–186). Jeg gjennomførte pilottesten i begynnelsen av januar 2021 med fem frivillige personer, som jobber i biblioteksektoren enten som fagbibliotekarere eller andre type stillinger som er knyttet til UH-biblioteker. Alle testpersonene er innenfor målgruppen, som har til fordel at de både har et forhold til sektoren, er kjente med fagspråket og trengte ikke ytterligere veiledning. Jeg foretok noen små justeringer i forbindelse med listen over formidlingstiltak, eksempelvis kuttet jeg ut sosiale medier og tilføy Wikipedia-nettsider som et alternativ til vanlig bloggskrivning i spørsmål 7 og 8. I spørsmål 9 ble «manglende utstyr» lagt til som en valgmulighet. Jeg vurderte også kutte tidsmangel eller lav bemanning etter at en testperson pekte på at dette er to aspekter som kan gå i hverandre. Jeg valgte å inkludere begge alternativer, fordi det ikke var helt det samme for meg. Dessuten ble ordlyden i noen spørsmål endret slik at de ble mer presise.

Jeg delte spørreskjemaet også inn i tre tematiske seksjoner (jf. Vedlegg I). Spørreundersøkelsen starter med generelle spørsmål om utdanningsinstitusjonen respondenten tilhører. Deretter følger spørsmål om formaliseringen av forskningsformidlingsoppgaven og avslutter med konkrete spørsmål om forskningsformidlingstiltak og samarbeid med interne og eksterne aktører.

Den endelige listen over valgbare formidlingstiltak har jeg kommet frem til på bakgrunn av litteraturgjennomgangen (2.4.3) og veiledninger er som følgende:

- utstillinger av spesial-/sjeldne samlinger
- utstillinger av nye publikasjoner til ansatte
- arrangement rundt boklanseringer til ansatte
- arrangement rundt disputaser
- foredrag i egne lokaler
- arrangert åpne faglige konferanser
- foredrag i eksterne lokaler
- interaktive arrangement (f.eks. workshoper) i egne lokaler
- interaktive arrangement (f.eks. workshoper) i eksterne lokaler
- har vært med på å arrangere forskningsdagene
- Podcast
- Blogg
- Wikipediasider
- Annet
- Vet ikke
- Ingenting

For å undersøke sammenhengen mellom formidlingsaktivitetene og eventuelle hindre, har jeg tilføyd en flervalgsliste om vanlige forhold ved UH-biblioteker, som for eksempel tid-, personalmangel eller økonomi og mindre åpenbare hindre som mangel på kompetanse eller plassmangel. I denne forbindelsen har jeg også valgt å spørre om hvilke aktører bibliotekene vanligvis samarbeider om formidlingstiltak. Listen over samarbeidspartnere inkluderer både

interne og eksterne aktører for å kunne se sammenhenger av typer formidlingstiltak og eksempelvis om biblioteket samarbeider med hovedansvarlige for forskningsformidling eller faglig ansatte.

3.2 Fremgangsmåte

Jeg åpnet datainnsamlingen den 19. januar 2021 og avsluttet den 5. mars 2021. Innhenting av data baserer seg på et digitalt spørreskjema (se Vedlegg I). Jeg sendte lenken til spørreundersøkelsen ut til bibliotekenes generelle e-post for å rekruttere én respondent fra hvert studiested. Invitasjonen inneholdt en introduksjon og en kort forklaring om hva studien går ut på. Invitasjonen inkluderte også et ønske om å videresende undersøkelsen til enten lederen til (studiesteds-)biblioteket/ filialen eller en ansatt som jobber med forskningsformidling dersom dette er tilfellet.

3.2.1 Analyse

Dataanalysen foretok jeg ved hjelp av programmet Microsoft Excel 365 for Windows 10 og fremstiller dem i tabeller og grafer i Microsoft Word. For å kunne bearbeide numeriske data lastet jeg ned en excel-fil fra resultatene i Nettskjema. Jeg analyserte dataene hovedsakelig med *deskriptiv statistikk*, som skal se etter hvordan enhetene fordeler seg blant respondentene (Johannessen et al., 2016, s. 239). Jeg gjorde enkelte opptellinger av forekomster og så etter likheter og forskjeller, for å kunne komme frem til hvordan bibliotekene jobber med forskningsformidling. Dataene illustrerer jeg hovedsakelig i frekvenstabeller og liggende stolpediagrammer. Frekvenstabeller er systematiske fremstillinger av enkelte enheter fra høyest til lavest verdi (Ary et al., 2014, s. 117; Johannessen et al., 2016, s. 279). Data som egner seg mest for å vise forskjeller i svarene mellom gruppene vises tydeligst i krystabeller og gjør det lettere å finne forhold mellom ulike variable (Ary et al., 2014, s. 439; Johannessen et al., 2016, s. 280).

Spørreskjemaet kom med noen svakheter, som stilte små utfordringer til meg i forbindelse med fortolkning av dataene. En uforventet utfordring oppstod i forbindelse med spørsmål 8,

som mange respondenter misforstod. En stor del av deltakerne valgte ikke bare nye formidlingstiltak som bibliotekene planlegger å begynne med i de neste 3-5 år, men også allerede eksisterende tiltak. Dette krevde en rensning i dataene, der jeg sammenlignet bibliotekenes nåværende og fremtidige tiltak for å trekke ut de nye aktivitetene. En fordel med denne ekstrajobben har vært at jeg også la merke til at ingen biblioteker nedlegger allerede eksisterende formidlingstiltak. En videre utfordring er spørsmål med flervalgsvar. Seks av spørsmålene i undersøkelsen åpnet for valg av flere svaralternativer i tillegg til *Vet ikke* og *Ingenting* (spørsmål 5b, 7, 8, 9, 10 og 11). Dersom *Vet ikke* er krysset av i kombinasjon med flere konkrete svaralternativer tolkes dette som usikkerhet om flere svaralternativer er aktuelle i tillegg til de valgte. Jeg mener at sannsynligheten er høyere for en respondent å velge kun *Vet ikke*, dersom vedkommende ikke vet om spørsmålet i det hele tatt.

3.2.2 Validitet

I sammenheng med spørreundersøkelser, som har til hensikt å tallfeste store mengder data for å kunne generalisere, er det viktig å vurdere datagrunnlagets validitet. Validitet (*gyldighet*) av et datamateriale handler både om tolkningen og betydningen av tallene som instrument, samt i hvilken grad tallene leverer evidens og støtter under teori (Ary et al., 2014, s. 242). Generelt skiller man mellom intern- og ekstern validitet. Intern validitet fokuserer på sammenheng mellom fenomenet man undersøker, og dataene man har innhentet. Ekstern validitet handler om resultatene man har fått inn, er mulig å overføre til lignende fenomener (Shadish et al., i Johannessen et al., 2016, s. 66; Pripp, 2018).

I forbindelse med mitt spørreskjema mener jeg at det er sannsynlig at den indre validiteten er høy. Eksempelvis åpner valgmuligheter som *vet ikke* eller muligheten til å bidra med alternative svar at man kan se gode sammenhenger i svarene. Eventuelle selvmotsigelser vil komme lettere frem. Et større problem er den eksterne validiteten, siden UH-bibliotekene er tilknyttet svært ulike universiteter og høgskoler. Dette vil gjøre det vanskelig å si i hvorvidt resultatene kan overføres til alle UH-biblioteker i Norge.

3.3 Forskningsetiske vurderinger

Undersøkelser som innhenter informasjon fra personer skal ivareta personvern og forhindre belastninger eller negative konsekvenser for studiens deltagere (Dalland, 2020, s. 168). For å ivareta deltakernes anonymitet valgte jeg å benytte et fullstendig anonymisert spørreskjema i Nettskjema, som hverken synliggjør e-post eller IP-adresser. Undersøkelsen krever ett svar fra hvert bibliotek og etterlyser kun formaliserte oppgaver og forskningsformidlingsaktiviteter på et overordnet nivå, men ikke hvordan enkelte personer jobber med eller tenker om oppgavene. For min studie er heller ikke personlige synspunkter eller holdninger viktige å få frem, slik at undersøkelsen ikke er meldepliktig til Norsk senter for forskningsdata (NSD). Selv om biblioteksektoren i Norge er relativt liten, har jeg ingen informasjon om arbeidssted eller hvilken medarbeider som svarer. Derfor mener jeg også at det ikke er problematisk eller etisk betenkelig når jeg inkluderer min egen arbeidsplass som mulige respondenter. Ingen personopplysninger eller annen sensitiv informasjon som kan avsløre respondentenes identitet blir innhentet (Johannessen et al., 2016, s. 142). Datamaterialet vil dessuten bli fremstilt og oppsummert på en måte som ikke muliggjør å identifisere enkeltpersoner eller institusjoner. En konsekvens av dette er imidlertid at jeg ikke har mulighet til å spore tilbake til enkelte svar og dermed fikk ulempen at respondentene ikke kan trekke seg så snart et svar er sendt inn. Derfor informerte jeg mulige respondenter om dette i et samtykkebrev som ble sendt ut i forkant av undersøkelsen som også informerer om hva studien innebærer og hvilken hensikt den har (Dalland, 2020, s. 171; Haraldsen, 1999, s. 51). I e-posten med invitasjonen til å delta i spørreundersøkelsen informerte jeg også om at svarene ikke kan spores tilbake til den enkelte. Respondentene ble informerte om at de derfor hverken har mulighet å trekke seg eller revidere svar og at svarene vil bli inkludert i masteroppgaven. Dette problemet kunne jeg ha unngått ved å melde undersøkelsen til *Norsk Senter for Forskningsdata (NSD)* for å få tillatelse til å se på respondentenes e-postadresser (Ringdal, 2018, s. 63). Hvis jeg hadde meldt inn prosjektet, kunne jeg også fått muligheten å gjennomføre en målrettet purring til kun de deltakerne som ikke hadde svart på undersøkelsen, istedenfor å sende den til hele populasjonen.

4. Presentasjon og analyse av funn

I dette kapitlet skal jeg presentere og analysere datamaterialet innhentet med spørreskjemaet. For å illustrere hvilke data jeg skal behandle tar kapitlet utgangspunkt i forskningsspørsmålene, som jeg presenterte i første kapittel (1.2). Jeg skal begynne med å presentere respondentene i utvalget som svarte på undersøkelsen i (4.1). Deretter skal jeg presentere og analysere resultatene i forbindelse med Forskningsspørsmål 1 i delkapittel (4.2). Delkapittel (4.3) skal avklare forskningsspørsmål 2 om hovedansvar innen forskningsformidling og i hvilken grad mandatene er utarbeidet sammen med aktørene som har forskningsformidling som sin vanlige oppgave. Analysekapitlet skal fortsette med å se på formidlingstiltak til UH-bibliotekene i (4.4). Kapitlet skal se nærmere på data angående nåværende formidlingstiltak, hva bibliotekene planlegger i fremtiden og hva respondentene opplever som hindre. Delkapittel (4.5) skal gå nærmere inn på om UH-bibliotekets størrelse eller mandatet påvirker formidlingsaktivitetene. Analysen skal avslutte med å se på UH-bibliotekenes nåværende samarbeidsnettverk og hvilke aktører de ønsker å etablere et (tettere) samarbeid med i delkapittel (4.6). Når respondenter oppgir alternative formidlingstiltak i kategorien *Andre* eller har kommentert med anekdoter i øvrige kommentarer i spørsmål 12 i spørreskjemaet, skal jeg kategorisere dem under de delkapitlene de tilhører.

4.1 Presentasjon av utvalget

Til sammen deltok 55 respondenter i undersøkelsen. Dette tilsvarer en overordnet svarprosent på 45,5% og frafallet utgjør med 55,5% litt over halvparten. I faglitteratur om vitenskapelige metoder regnes det med et stort frafall i forbindelse med spørreundersøkelser (Ringdal, 2018, s. 126). Jeg har åpnet spørreskjemaet med et par generelle spørsmål om utdanningsinstitusjonen og UH-biblioteket. Informasjonen i disse åpningsspørsmålene skal hjelpe meg med å vurdere hvorvidt studien likevel er noe representativt, samt intern- og ekstern valid.

Flertallet av respondentene tilhører institusjoner som har flere studiesteder (85%). Både spørsmål 1a og spørsmål 1c spurte om antall biblioteker per UH-bibliotek som helhet. Grunnen for å spørre dette i to omganger er at 1a er avhengig av et spesifikt svar ble gitt i det første spørsmålet. Samtidig spør spørsmål 1c om flere tilknyttede biblioteker, fordi man må ta høyde for at også UH-institusjoner med kun ett studiested kan ha flere biblioteker tilknyttet.

Tabellene nedenfor viser i hvilken grad respondentene sammenfaller med referansepopulasjonen. Mens Tabell 3 viser hvor mange respondenter som kan tilordnes små, mellomstore og store biblioteker i antall tilknyttede studiesteds- eller instituttbiblioteker og filialer, fremstiller Tabell 4 hvor mange enheter hver type UH-institusjoner har.

Tabell 3

Potensielle respondenter vs. faktisk svarprosent				
Antall tilknyttede enheter	1-3	4-8	9-15+	Total
Referansepopulasjon	28	55	38	121
Utvalget	14	31	10	55
Svarprosent ut fra potensielle respondenter	50%	56,3%	26,2%	45,5%

I Tabell 3 ser man at flest respondenter ved mellomstore biblioteker (56,3%) svarte på undersøkelsen. Samtidig utgjør de også den største gruppen i referansepopulasjonen. Halvparten av potensielle respondenter som jobber ved små biblioteker har deltatt i undersøkelsen (50%). Denne gruppen er de med færreste mulige respondenter, 28 potensielle, men i undersøkelsen er svarprosenten i denne gruppen størst. De færreste respondenter tilhører store biblioteker (26,2%). Alle tre grupper er således representerte i undersøkelsen og bidrar med å vise situasjonen ved UH-biblioteker av alle størrelser. Samtidig er de største bibliotekene noe mindre representerte. En grunn for en lavere svarprosent blant de store bibliotekene kan enten bety at respondentene ved de store ikke hadde tilstrekkelig

tid til å svare på undersøkelsen, eller at små og mellomstore biblioteker er mer ivrige å delta i spørreundersøkelser for å bidra med å informere om deres forhold.

Tabell 4

Respondenters tilhørighet					
Type UH-institusjon	Universitet	Vitenskapelig høgskole	Akkreditert høgskole	Vet ikke	Total
Referansepopulasjon	77	14	30	/	121
Utvalget	31	13	9	2	55
Svarandel ut fra referansepopulasjonen	40,3%	92,9%	30%	/	45,5%
Svarandel fra utvalget	56%	40%		4%	100%

Tabell 4 viser at antallet respondenter fordeler seg ganske forskjellig på de ulike typer UH-institusjoner. De fleste respondenter er knyttet til universiteter, som også utgjør den gruppen med de fleste tilknyttede enheter. Til tross for det utgjør svarprosenten bare den nest største gruppen (40,3%). Når det gjelder vitenskapelige høgskoler er disse den minste gruppen, men nesten alle potensielle respondenter har svart (92,9%). Akkrediterte høgskoler er representerte med 9 respondenter, og er den minste gruppen (30%) selv om referansepopulasjonen er nest størst. De to respondentene som ikke visste om hvilken type utdanningsinstitusjon deres biblioteker er, mener jeg er mest sannsynlig en type høgskole. Nærmere sagt er sannsynligheten høyere at de tilhører en akkreditert høgskole, siden nærmest alle biblioteker ved vitenskapelige høgskoler har deltatt i undersøkelsen. Usikkerheten kan jeg også forklare med at ikke alle vitenskapelige og akkrediterte høgskolene har typebeskrivelsen med i institusjonsnavnene. Derfor kan det for noen respondenter være vanskeligere å vite dette.

Oppsummert tilhører over halvparten av hele utvalget *Universiteter* (56%), mensresten fordeler seg på ulike typer *Høgskoler* (40%). Dette kan ha sammenheng med at det finnes flere biblioteker som er knyttet til universiteter enn høgskoler. Dette kan være et resultat av flere høgskoler som først fusjonerte og deretter har fått universitetsstatus. Når det gjelder vitenskapelige høgskolerbibliotekers engasjement i å svare på undersøkelsen, antar jeg at dette kan ha sammenheng med at biblioteker ved vitenskapelige høgskoler eventuelt er mer involverte og engasjerte i forskningsformidling.

Spørsmål 1b spurte om ett av de tilknyttede enhetene blir ansett som hovedbibliotek. Utfra svarene viste det seg at det er vanligere med akademiske biblioteker som har flere tilknyttede enheter, men ikke har et definert hovedbibliotek (73%).

Spørreskjemaet fortsatte med å spørre om institusjonen er offentlig eller privat. Godt over halvparten av deltakerne i studien tilhører *offentlige* (82%) institusjoner. At privatsektoren er underrepresentert i min undersøkelse, har sammenheng med at Norge har færre private enn offentlige UH-institusjoner. De private universiteter og høgskoler utgjør ofte mindre institusjoner.

Tabell 5

Antall årsverk per UH-bibliotek								
Årsverk	0-10	11-30	31-40	41-50	51-99	100+	Vet ikke	Total
Antall	11	9	12	7	1	11	4	55
Prosent- andeler	20%	16%	22%	13%	2%	20%	7%	100%

Tabell 6

Årsverk per studiestedsbibliotek								
Årsverk	0-3	4-6	7-10	11-20	21-30	31-40	41-50	Total
Antall	12	22	12	3	1	3	2	55
Prosent-andeler	22%	40%	22%	5%	2%	5%	4%	100%

Fremstillingen i Tabell 5 oppsummerer antall årsverk per UH-bibliotek som helhet. Jeg slo sammen biblioteker med 0-3, 4-6 og 7-10 årsverk for å forenkle fremstillingen. Flertallet av bibliotekene er store med årsverk mellom 31 og over 100 (57%) mot biblioteker med 30 eller færre årsverk (36%). Samtidig visste 7% av respondentene ikke hvor mange årsverk UH-biblioteket har til sammen og er derfor ikke tatt med i videre analyser.

Tabell 6 oppsummerer hvor mange antall årsverk en mindre enhet, som for eksempel et studiestedsbibliotek har. Det viktigste resultatet man ser i fremstillingen er at selv om flere akademiske biblioteker som helhet har relativt høye antall med årsverk, er færre årsverk per underordnet enhet vanligere. De fleste filialer, studiesteds- eller instituttsbibliotekene med årsverk mellom 0 og 10 utgjør derfor 84%, mens større enheter med 11 eller flere årsverk er langt sjeldnere (16%). Dette kan påvirke forskningsformidlingsaktiviteter og eventuelle hindre, som skal analyseres senere.

I undersøkelsen min ga jeg respondentene mulighet til å skrive fritt om det de ikke fikk anledning til å gi uttrykk for ellers i spørreundersøkelsen. Det kan virke spesielt å presentere svar fra det siste spørsmålet i så tidlig i analysekapittelet, men disse kommentarene bidro til å få et bedre inntrykk av utvalget. Derfor mener jeg at en presentasjon passer best i dette delkapittelet. Spørsmål 12 *Har du ytterligere kommentarer, tanker eller synspunkter rundt temaet forskningsformidling i UH-bibliotek?* ga meg anledning til å få et dypere innblikk i ulike aspekter. 9 respondenter supplerte med til sammen 15 kommentarer. Blant annet kommer respondentenes holdninger i forbindelse med forskningsformidling ved universitets- og høgskolebiblioteker frem. I tillegg kan jeg knytte opp noen av kommentarene mot underliggende delkapitler, som angår mandater (se delkapittel 4.2), hovedansvar (se

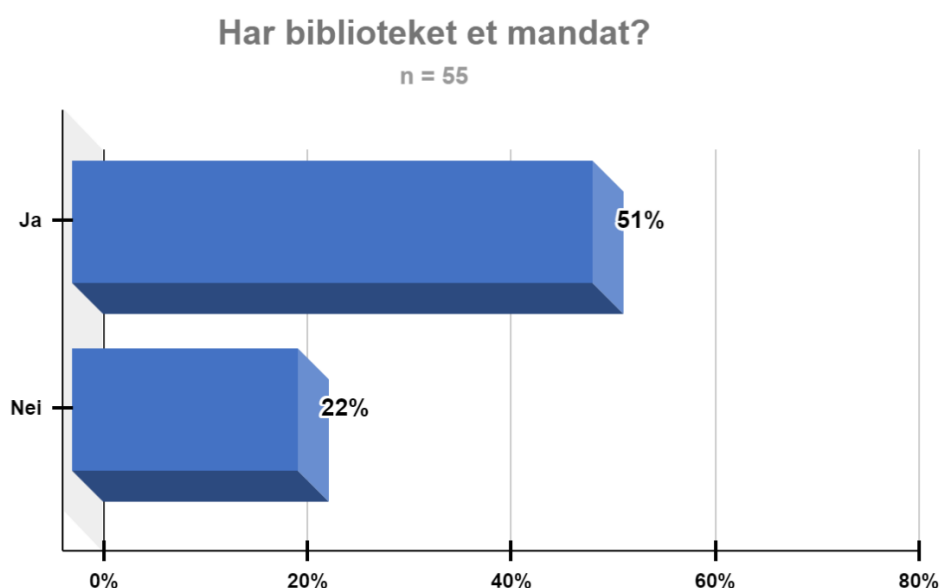
delkapittel 4.3) og formidlingshindre (se underkapittel 4.4.3), som jeg vil ta opp i de respektive del- og underkapitlene.

Et påfallende funn blant respondentenes generelle kommentarer er at 5 av respondentene uttaler seg positivt om UH-bibliotekets medvirkning i forskningsformidling. Noen gir uttrykk for at de ønsker å jobbe mer med forskningsformidling og synes dette er en viktig oppgave, som er viktig å få belyst. Derimot fremsto 3 respondenter som mindre positive og kommenterte at forskningsformidling ikke er en opplagt oppgave eller at fagbiblioteket ikke jobber med dette. Derfor mener jeg at resultatene fra spørsmål 12 antyder at deltakerne i undersøkelsen hovedsakelig står mer positivt til forskningsformidling og at frafallet kan ha sammenheng med noen bibliotekansattes holdninger. Når en spørreundersøkelse handler om et tema som ikke virker interessant eller at respondentene ikke kan bidra med interessante data, kan motivasjonen til å delta synke og resultere i frafall (jf. Haraldsen, 1999).

4.2 I hvilken grad er forskningsformidling en formalisert oppgave gjennom et mandat?

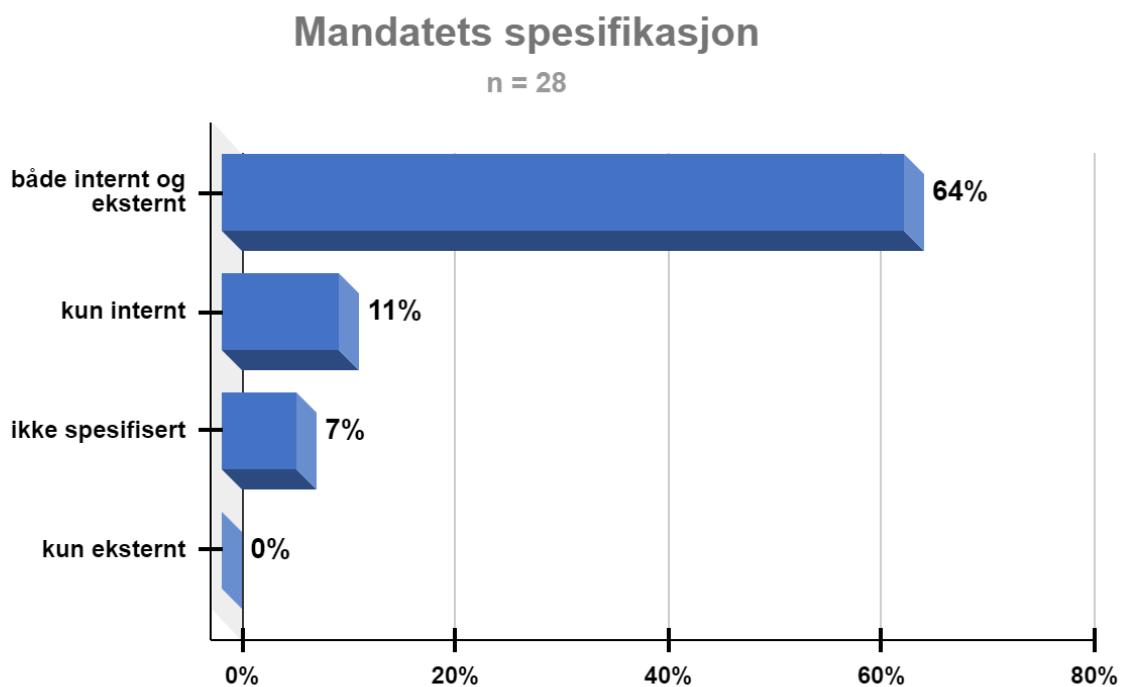
Jeg skal fortsette med å se på relevante data i forbindelse med mitt første forskningsspørsmål. Spørsmålet skal avklare om noen biblioteker inkluderer forskningsformidling som en formell oppgave. I begynnelsen tenkte jeg på at den beste måten å tildele en oppgave på er først og fremst et skriftlig mandat. Resultatene i forbindelse med dette var overraskende.

Figur 1

Litt over halvparten (51%) av deltakerne i studien har et mandat som man ser i Figur 1. Bibliotekene uten et mandat (22%) kan ha nedfelt forskningsformidlingsoppgaven på andre måter, som 2 respondenter spesifiserte i undersøkelsen. I spørsmål 12: *Har du ytterligere kommentarer, tanker eller synspunkter rundt temaet forskningsformidling i UH-bibliotek?* nevnte 3 respondenter alternative måter, som for eksempel et uuttalt mandat fra (institusjons-)ledelsen eller at oppgaven er forankret i egen bibliotekstrategi. Den tredje respondenten pekte på at deres bibliotek ikke definerte oppgaven formelt, men at de likevel jobber med dette. Hele 27% av respondentene visste ikke om deres biblioteker har et mandat og utgjør den nest største prosentandelen. I denne gruppen kan biblioteker ha forankret formidlingsoppgaven på alternative måter eller påtatt seg oppgaven selv uten å ha vært i kontakt med andre seksjoner. Data fra respondentene som svarte *Vet ikke* inkluderte jeg ikke i analysen eller vurderingen, fordi disse svarene ikke ga meg entydige svar på spørsmålet. Derfor skal jeg senere i analysen av formidlingstiltak i sammenheng med mandater i underkapittel (4.5.2) være forsiktig med fortolkningen.

Figur 2

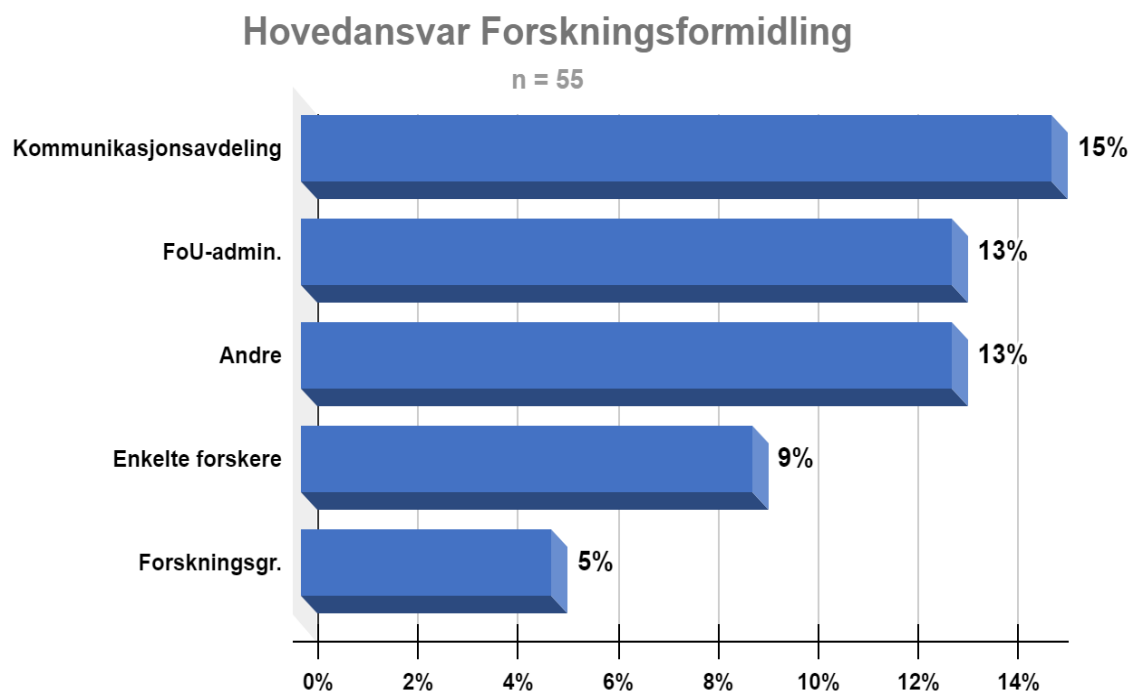
Figur 2 fremstiller fordeling på spesifiserte mandater. Hensikten er å kunne se en sammenheng mellom mandatets spesifisering og forskningsformidlingstiltak. De fleste biblioteker har et mandat som retter seg *både innad og utad* egen institusjon (64%). *Vet ikke* (18%) utgjør den neststørste respondentgruppen og fører til noe usikkerhet i resultatene. Det vil si at svar som inneholder '*Vet ikke*' vanskeliggjør analysen om spesifiseringen av mandatet påvirker hvilke formidlingstiltak bibliotekene jobber med. Færre biblioteker har mandater som retter seg *Kun innad institusjonen* (11%) eller har *Ikke spesifisert* (7%) dette. Ingen av bibliotekenes mandater retter seg kun utad fra egen institusjon. Dette har sammenheng med at vitenskapelig kunnskap vanligvis automatisk formidles gjennom tverrfaglige forskningsprosjekter, undervisning eller involvering i mastergradsprosjekter. Dette er ikke overraskende, fordi ulike forskningsmiljøer og studenter som skal bli fremtidens eksperter får kunnskap formidlet gjennom tverrfaglige forskningsprosjekter, undervisning eller involvering i mastergradsprosjekter. Bibliotekets støtteoppgave for egne ansatte og studenter er også en logisk begrunnelse for å ikke begrense formidlingen til et eksternt publikum. Samtidig ser man at over halvparten av respondentenes biblioteker formidler bevisst til et internt og eksternt publikum og indikerer at UH-bibliotekenes arbeidsoppgaver er i utvikling. Hensikten med å spørre om mandatets spesifisering har vært å se om bibliotekenes formidlingstiltak blir påvirket av dette. Siden datagrunnlaget er så tynt, har jeg ikke analysert dette videre.

4.3 Hvor ligger hovedansvaret for forskningsformidling og i hvilken grad har bibliotekene utarbeidet sine mandater i samarbeid med andre seksjoner?

Undersøkelsen ønsker å kartlegge om bibliotekene har hatt et samarbeid med andre seksjoner i institusjonen i forbindelse med utarbeidelsen av mandatet. Spesielt interessant er å finne ut om samarbeidet i så fall var mellom seksjonen med et overordnet ansvar for forskningsformidling. Deltakerne i undersøkelsen ble derfor spurt om hvor hovedansvaret for forskningsformidling ligger. Selv om dette ikke var et flervalgsspørsmål, inkluderte dette spørsmålet *Andre* som et alternativ. På denne måten vil jeg kunne få et mer presist inntrykk av institusjonelle forskjeller. Svaralternativene som jeg foreslo i spørreundersøkelsen er trolig ikke uttømmende og UH-institusjoner kan ha spesielle seksjoner, som ikke nødvendigvis

passer alle. Svaralternativene i spørsmål 5b og 5d er delvis identiske for å kunne se om det er en tydelig sammenheng med samarbeidet om utarbeidelsen av bibliotekenes mandater og seksjoner som har hovedansvar for forskningsformidling.

Figur 3

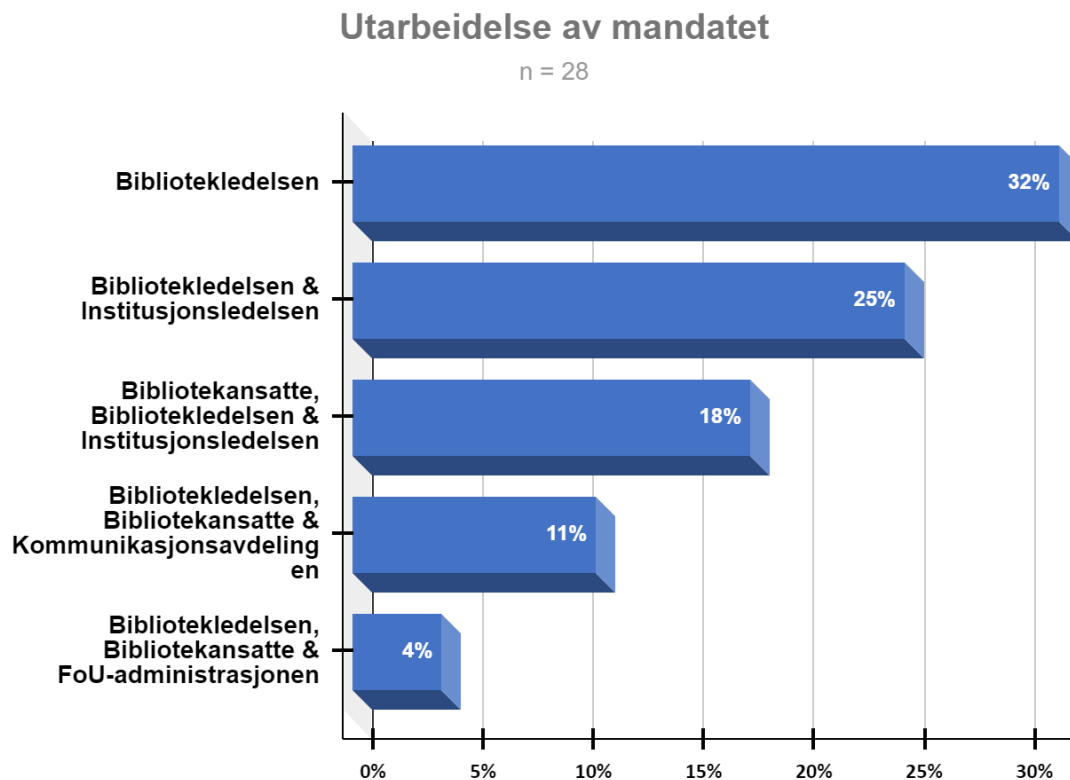

Figur 3 gir et overblikk over hvilke seksjoner i institusjonene som har hovedansvaret for forskningsformidling. Nesten halvparten av respondentene svarte *Vet ikke* (45%), noe som gjør analysen av datamaterialet vanskelig. Derfor må jeg være svært forsiktig med mine tolkninger og tar utgangspunkt i det datamaterialet som gir klare svar. Den høye svarandelen som valgte, *Vet ikke* kan også vise en sammenheng med det enkelte bibliotekets engasjement rundt forskningsformidling. Dersom et bibliotek er lite eller ikke involvert i det hele tatt, er det lite sannsynlig at respondenten vet om hvilke seksjoner som har hovedansvaret.

Kommunikasjonsavdelingen (15%) er sterkest representert blant svarene. Deretter deler *FoU-administrasjonen* (13%) og *Andre* (13%) andreplassen av de valgbare alternativene. Blant alternative aktører nevnte respondentene egne seksjoner som er spesielt opprettet med hensyn til forskningsformidling. Eksempler på dette er *Seksjon for forskningskommunikasjon og innovasjon* eller *Formidlingsnettverk*. *Enkelte forskere* (9%) og *Forskningsgrupper* (5%) er mindre representerte. Dette tyder på at selv om forskningsformidling er en kjerneoppgave

forskere har, er hovedansvaret lagt til seksjoner med ansvar for kommunikasjon eller forskning.

Figur 4

Når det gjelder utarbeidelsen av mandatene har jeg sett på hvilke aktører respondentene valgte i spørsmål 5b som har åpnet for flere alternativer og listet kombinasjonene som er like opp i fremstillingen ovenfor. De hyppigste kombinasjoner vist i Figur 4 oppsummerer samarbeidet i forbindelse med utformingen av mandatene. Resultatene av dette spørsmålet er ganske usikker, siden de fleste respondentene svarte Vet ikke (36%). Jeg fant at alternativet Bibliotekledelsen (32%) alene ble nevnt flest ganger. Siden biblioteker med flere enheter som studiestedsbiblioteker ofte har mellomledere, kan bibliotekledelsen bestå av flere enn én person. Likevel må man ta hensyn til at flertallet av bibliotekene med 58% hadde et samarbeid om mandatet med ulike aktører. Dermed kan det se ut som om flere biblioteker stod for utarbeidelsen av mandater, selv om det er vanligere å ha et samarbeid. Hovedsakelig skjer dette samarbeidet med institusjonsledelsen fremfor seksjoner som har hovedansvar for

forskningsformidling (se Figur 3 og Figur 4). Dette spørsmålet kunne mange respondenter ikke svare på og derfor er datamateriale av de resterende prosentandeler ikke tatt med i den videre vurderingen.

4.4 På hvilke måter formidler og/eller planlegger UH- bibliotekene forskning og hva er eventuelt til hinder for dette?

Jeg skal i dette delkapittelet sette søkelys på mitt tredje forskningsspørsmål som ser på UH-bibliotekenes formidlingstiltak. Dette delkapittelet handler om kjernespørsmålene i undersøkelsen og er derfor mest omfattende. For å gjøre delkapittelet mer leservennlig skal jeg dele det inn i tre underkapitler. Jeg skal starte med å analysere de konkrete formidlingsaktivitetene som bibliotekene utførte per januar 2021 i (4.4.1) Nåværende formidlingstiltak. Dernest analyserer jeg planlagte formidlingstiltak i (4.4.2) Fremtidige formidlingstiltak. Til slutt tar jeg opp hvilke eventuelle hindre respondentene opplever i forbindelse med formidlingsoppgaven i (4.4.3) Formidlingshindre. Jeg vil også se formidlingstiltakene i lys av teori og tidligere forskning for å kunne se om resultatene gjenspeiles i noen av dem.

I metodekapittelet (3.1.2) Utforming av spørreskjema presenterte jeg listen over formidlingstiltak respondentene kunne velge mellom i spørreundersøkelsen. Tabell 7 nedenfor tar opp listen igjen for å oppsummere hvordan jeg kommer til å tolke svaralternativene som respondentene valgte. For å gjøre lesingen enklere, kategoriserte jeg formidlingstiltakene slik jeg tolker dem i sammenheng med teorien om forskningsdialogene og formidlingsmåter som jeg presenterte i kapittel 2.2 Forskningens dialoger. I tillegg valgte jeg fargekoder for de ulike kategoriene. Eksempelvis er Dialog 1 og Dialog 2 merket med grønn og lilla. Forskningsdialog 1 og 2 er relativt like, fordi de skjer innenfor akademiske miljøer. Det er imidlertid avhengig av hvilke forskningsmiljøer forskere skal formidle sine resultater til. Hovedforskjellen mellom Dialog 1 og Dialog 2 er formidling til fagfeller i det samme vitenskapelige feltet (Dialog 1) i motsetning til andre forskningsfelt som kan ha bruk for kunnskap og jobber tverrfaglig (Dialog 2). Formidling innen Dialog 3 og Dialog 4 er kodet med komplementærfargene til Dialog 1 og 2 med fargene gult og rødt. Når det gjelder

Forskningsdialog 3 og 4 er hovedmålgruppene veldig ulike. Dialog 3 retter seg hovedsakelig til forskjellige brukergrupper som for eksempel praksisfelt, næringslivet og beslutningstakere. Derimot er målgruppene i Dialog 4 rettet mot lekfolk, som i sin tur inkluderer alle samfunnsborgere uavhengig av utdanning, alder eller andre forhold. Siden noen formidlingsaktiviteter er flytende og avhengig av i hvilken grad formidlingsbidragene er tilpasset målgruppene (jf. Farbrot, 2013, s. 45, 2015, s. 22-23), er Dialog 2 og Dialog 3 også merket med at de kan vippe over mot hverandre. Grunnen for dette er at jeg ikke foretar noen konkrete innholdsanalyser av formidlingstiltak (Farbrot, 2013, s. 17-18). Tabell 7 inkluderer også tiltak som respondentene tilføyde i *Andre*-kategorien i både nåværende og fremtidige formidlingstiltak, for å sikre best mulig oversikt og lettere lesning av de kommende kapitler.

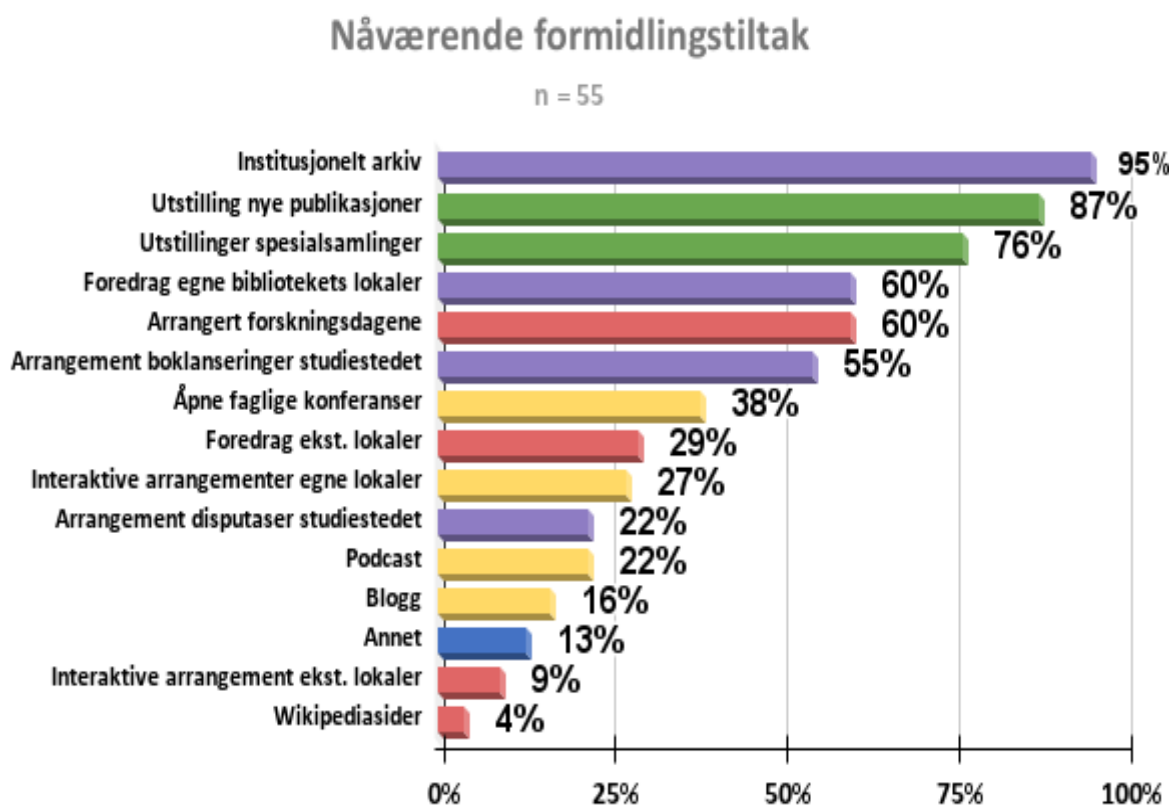
Tabell 7

Tiltak innen forskningsformidling			
Dialog 1	Dialog 2 vipper mot Dialog 3	Dialog 3 vipper mot Dialog 2	Dialog 4
<ul style="list-style-type: none"> • Utstillinger av publikasjoner til egne ansatte • Utstillinger av sjeldne/spesialsamlinger 	<ul style="list-style-type: none"> • Arrange- menter ved bok- lanseringer på bibliotekets lokaler • Arrange- menter rundt disputaser i egne lokaler • Egne Skriftserier • Foredrag av forskere i bibliotekets lokaler • Institusjonelt arkiv 	<ul style="list-style-type: none"> • Åpne faglige konferanser i bibliotekets egne lokaler • Interaktive arrange- menter som workshoper i bibliotekets egne lokaler • Markering av temadager • Blogg • Podcast • Filmer • Sosiale medier 	<ul style="list-style-type: none"> • Arrangert forsknings- dagene • Foredrag av forskere i offentlige lokaler som folke- biblioteker • Formidling til skoleklasser • Interaktive arrangementer som work- shopper i offentlige lokaler • Wikipedia- sider • Masse- Mediebidrag • Nyhetsbrev

4.4.1 Nåværende formidlingstiltak

I dette underkapittelet skal jeg se nærmere på eksisterende formidlingstiltak til UH-bibliotekene. Som presentert i metodekapittelet (3.1.2) ble respondentene spurt i seksjon 3 om konkrete formidlingsaktiviteter de jobber med. Temaseksjon 3 startet med spørsmål 6. *Har biblioteket et institusjonelt arkiv for vitenskapelige publikasjoner produsert ved institusjonen?* og fortsatte med spørsmål 6a. *Promoterer biblioteket det institusjonelle arkivet* dersom respondenten svarte med *Ja* på spørsmål 6.

Figur 5

Når man ser nærmere på Figur 5 er de mest representerte formidlingstiltak tradisjonelle oppgaver som biblioteker jobber med til vanlig. Noen av de vanligste oppgavene til UH-bibliotekene som er med på å formidle ansattes forskning ved universiteter og høyskoler er å ta eierskap og forvalte institusjonelle arkiver. Dette gir tilgang til vitenskapelige artikler og andre publikasjoner fra institusjonen. Tilgjengeliggjøring av ansattes publikasjoner er på den ene siden viktig for å synliggjøre forskningsresultater på tvers av institusjonene og gi både studenter og andre på forskningsfeltet en mulighet for å lese og bruke materialet (jf. Ball,

2020; Nurdin & Mukhlis, 2019). På den andre siden nytter slike arkiver også andre samfunnsaktører, journalister og internasjonale forskere i mindre rike land (jf. Löwisch, 2020; jf. Weißkopf, 2020).

Flertallet av respondentenes UH-Biblioteker har et institusjonelt arkiv (95%). Av bibliotekene som forvalter et institusjonelt arkiv, svarte godt over halvparten (80%) at de aktivt synliggjør arkivet på ulike måter, som for eksempel ved formidling på institusjonsnettsiden eller til studenter i undervisningsøkter. Resultatet bekrefter at bibliotekene er mye involvert i arbeidet med å tilrettelegge for digitale infrastrukturer og tilgjengeliggjøre vitenskaplige publikasjoner, rapporter og andre ressurser (Ball, 2020 kap. 5; Colbjørnsen, 2017; Tzanova, 2020).

Bibliotekene gjør oppmerksom på ansattes nye publikasjoner og presenterer samlinger som er av interesse til brukergruppene. Imidlertid nevnte to respondenter alternative tiltak, som denne oppgaven ikke klassifiserer som forskningsformidling, men som forskningsstøtte. Dette gjelder *Systematiske Søk*, *Bibliometriske analyser* og *Støtte i tverrfaglige forskningsprosjekter* som derfor ikke blir tatt med i analysen. Dette gjenspeiler litteraturgjennomgangen i delkapittel 2.4 om at det ligger et stort fokus på forskningsstøtte rettet mot UH-bibliotekenes primærmålgrupper (jf. Jaguszewski & Williams, 2013; jf. Kannelønning & Evjen, 2018; jf. Wiklund & Voog, 2013). I tillegg viser resultatene viser at den vanligste formidlingen er rettet mot primærmålgruppene og foregår gjennom synliggjøring i fysiske- og digitale samlinger.

I resultatene i Figur 5 fant jeg dessuten en mye sterkere representasjon av forskerintern og brukerrettet formidling som tilsvarer forskningsdialog 2 og dialog 3 sammenlignet med dialog 4 (jf. Sørensen, 2008). Tiltak som er tydeligere rettet mot brukere innenfor akademia forekommer oftere enn til brukere i samfunnet. Formidlingstiltak innen Forskningsdialog 2 og Forskningsdialog 3 er representert med over 25% i de fleste tilfellene. Unntakene er ressurskrevende tiltak, som derfor kan være mindre gjennomførte av bibliotekene. Dette resultatet er ikke overraskende når man tar hensyn til at UH-bibliotekene har en støttefunksjon med klart definerte brukergrupper (Farbrot, 2013, s. 18, 26; Kannelønning, 2016; Kannelønning & Evjen, 2018). Derfor vil UH-bibliotekene støtte under forskernes behov med å formidle vitenskapelig kunnskap først innenfor akademia og deretter til praksisfelt og andre brukergrupper (jf. Sørensen, 2008).

Formidling via *Sosiale medier* og publisering av *Egne skriftserier* ble også nevnt som alternative måter å formidle på. Begge formidlingstiltak ble nevnt av kun en respondent og peker på at bibliotekenes forskningsformidling gjennom sosiale medier ikke er spesielt utbredt. Derimot er det mer sannsynlig at forskerne selv tar i bruk forskjellige plattformer blant sosiale medier for å spre sine resultater utover fagfelt (jf. Könneker, 2020). *Egne skriftserier* ligner i dette tilfellet samlinger av eksempelvis doktorgradsavhandlinger, noe som også Bargheer og Walker (2017) peker på som et positivt tiltak for å skape oppmerksomhet rundt unge forskeres arbeid. Det samme gjelder det mindre vanlige tiltaket *Arrangementer ved disputaser* (22%) som kunne spredt forskningsresultater i både fagmiljøene og i brukergrupper utenfor akademia (jf. Bargheer & Walker, 2017). Hvorfor relativt få UH-biblioteker arrangerer eventer rundt disputaser kan være mangfoldige. Først og fremst kan dette ha med ansvarsområder å gjøre, men kan også knyttes opp mot hindre som jeg skal se på i delkapittel 4.4.3 Formidlingshindre.

Når det gjelder allmennrettede formidlingstiltak (Dialog 4) ser man at færre UH-biblioteker involverer seg i dem. Generelt jobber mindre enn 30% av respondentenes biblioteker med slike formidlingstiltak. Aktiviteten som skiller seg mest ut er *Ha vært med å arrangere Forskningsdagene* (60%) som godt over halvparten av bibliotekene har vært med på. En grunn til dette kan være at Forskningsdagene er en nasjonal festival (Norges Forskningsråd, u.å.). Dette mener jeg er ikke en tilfeldighet, da dette er en anledning som bibliotekene kan bruke for å delta i et arrangement på landsbasis som allerede er kjent blant befolkningen.

I tillegg informerte flere respondenter at deres biblioteker jobber aktiv med allmennrettede forskningsformidlingstiltak. Disse inngår delvis i arrangementsvirksomhet, men skal også prøve å skape flere tilgangspunkter for befolkningen. For eksempel inkluderer svarene aktiv formidling gjennom temadager og markeringer mot skoleklasser. Blant alternative formidlingstiltak nevnte to respondenter også at de samarbeider med ulike massemedier. Formidlingen skjer gjennom skriftlige bidrag i faste spalter i aviser, radio- eller TV-bidrag. De danske forfatterne Overgaard og Kaarsted (2018) pekte på at samarbeid med massemedier er spesielt nyttig når man ønsker å nå mange i befolkningen. Samtidig inntar bibliotekene også til en viss grad en posisjon som ligner på kunnskapsnav etter Cohen og kollegaers (2015) definisjon. For eksempel får elever fra ulike skoletrinn komme til UH-biblioteket for å lære og utforske ulike temaområder. Til tross for at jeg ser noen likhetstrekk

med de to ovenfor nevnte artiklene, er disse alternative formidlingstiltak svært sjeldent representerte. Dette kan ha forskjellige grunner, men mest sannsynlig formidler UH-bibliotekene sjeldnere allmennrettet, fordi de ikke har tilstrekkelige ressurser. Dette skal jeg gå nærmere inn på i delkapittel 4.4.3 Formidlingshindre.

Jeg vil oppsummere resultatene av de nåværende formidlingstiltakene med tre hovedpunkter: For det første konsentrerer respondentenes biblioteker seg om sine tradisjonelle støttetjenester og er mest involvert i formidling til et akademisk publikum. For det andre ser man en tendens til jo mer allmennrettet forskningsformidlingstiltakene blir desto sjeldnere ser man dem i datamaterialet. Mitt tredje poeng er det påfallende resultatet at jo mer ressurskrevende en aktivitet er, desto færre biblioteker jobber med den. Eksempelvis er *Foredrag av forskere i egne lokaler* (60%) og *Åpne faglige konferanser* (38%) og *Podcast* (22%) tre tiltak med relativ store sprik i prosentandeler. Faglige konferanser som er åpen for eksterne er mer avhengig av samarbeid, mens produksjon av podcast krever enda mer tid og samhandling med andre aktører. Dette kan være en forklaring hvorfor ganske få UH-biblioteker gjennomfører formidlingsbidrag i eksterne lokaler.

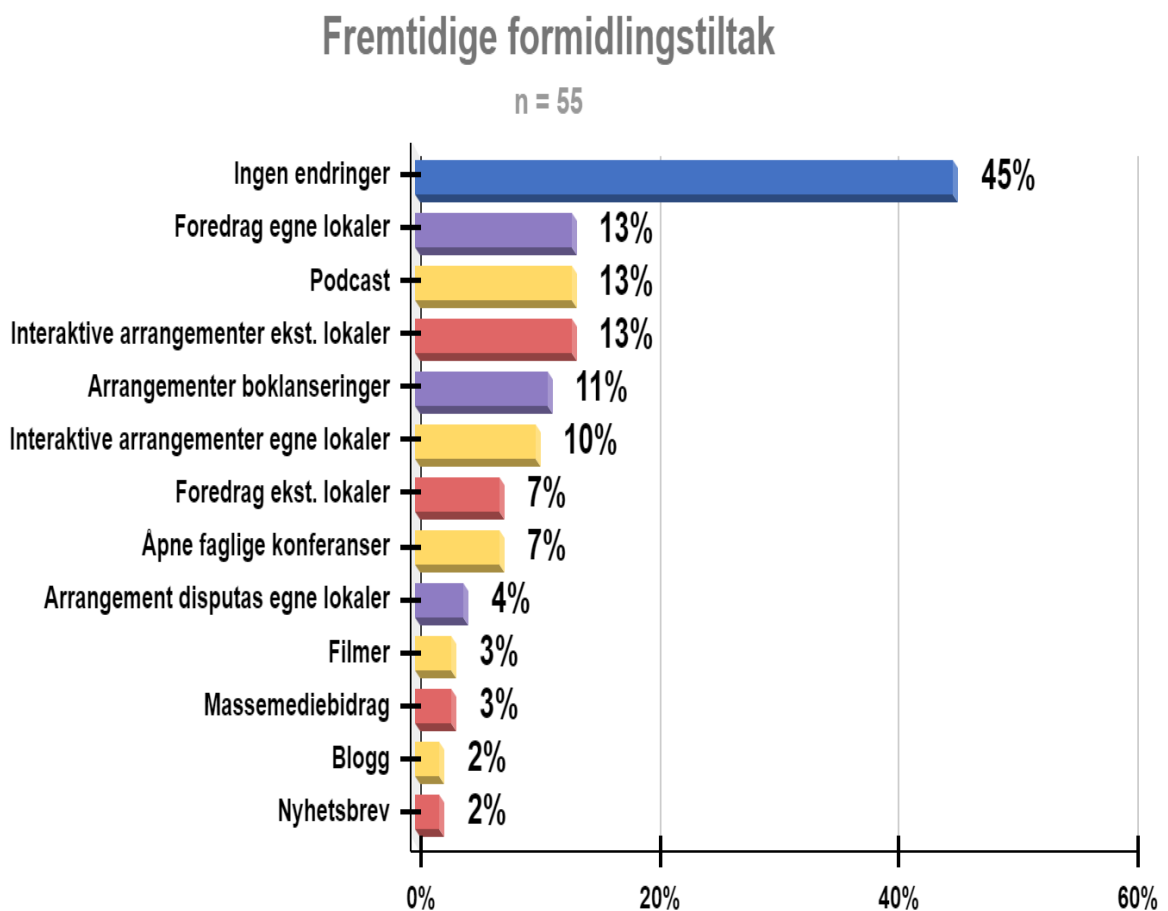
4.4.2 Fremtidige formidlingstiltak

Figur 6 oppsummerer respondentenes svar på spørsmål 8 og 8a og handler om hvilke formidlingstiltak UH-bibliotekene planlegger å gjennomføre i løpet av de neste tre til fem årene. Fremstillingen inkluderer alle tiltak som respondentene supplerte med i *Andre-* kategorien.

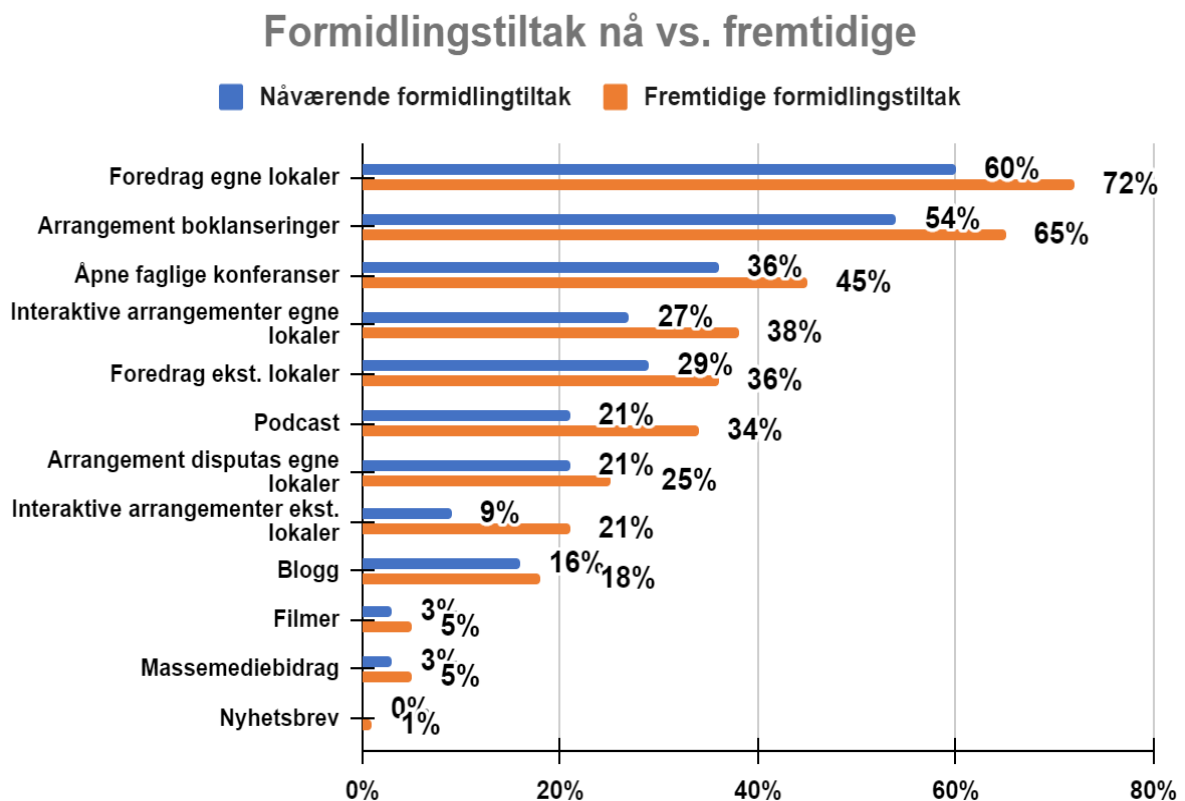
Resultatene i Figur 6 viser at nesten halvparten av respondentene valgte *Ingen endringer* (45%). Samtidig oppdaget jeg i forbindelse med databearbeidelsen, at ingen biblioteker henlegger allerede eksisterende formidlingsaktiviteter. Det betyr at alle øvrige formidlingstiltak er stabile, selv om få biblioteker skal jobbe med nye aktiviteter. Ut fra resultatene legger bibliotekene et tydelig søkelys på å etablere nye formidlingsaktiviteter innen forskningsdialog 3. Flere biblioteker planlegger å starte med arrangementsvirksomhet av ulike slag og man ser en liten økning i allmennrettet forskningsformidling. Ingen biblioteker begynner med tiltak som man kan kategorisere innen forskningsdialog 1, det vil si

forskerrettet formidling. Dette henger på den ene siden sammen med at få svaralternativer i undersøkelsen tilhører forskningsdialog 1. På den andre siden har ingen respondenter supplert slike formidlingstiltak i *Andre*-kategorien. Jeg tolker dette som om formidlingsaktiviteter mot forskere har blitt etablert gjennom forskningsstøttetjenester og dermed kan UH-bibliotekenes fokus skifte til å formidle til andre målgrupper utenfor akademia.

Figur 6

Figur 7

Når jeg sammenlignet nåværende med fremtidige formidlingstiltak, fant jeg en sterkere økning av aktiviteter, der UH-biblioteker legger til rette for å være et tilgangspunkt mellom vitenskap og et publikum som har bruk for kunnskap om forskningen (jf. Hill, 2019, 2020; jf. Shapin, 1994). Dette gjelder mest for målgrupper innen forskningsdialog 3, men ekskluderer ikke dialog 2 (Sørensen, 2008). Samtidig øker formidlingstiltakene som retter seg hovedsakelig mot lekfolk innen forskningsdialog 4 i mindre grad. Ser man nærmere på sammenligningen fremstilt i Figur 7, planlegger flere biblioteker å gjennomføre foredrag og andre typer arrangementer ved andre lokaler enn UH-biblioteket. Som Ryan og Swindels (2018) pekte på, er arrangementene lettere tilgjengelig for folk flest dersom de holdes ved offentlige lokaler. Den største prosentuelle økningen ser man hos *Interaktive arrangementer i eksterne lokaler* som stiger fra 9% til 21%. Selv om denne aktiviteten er mindre utført sammenlignet med andre typer tiltak, mener jeg at man kan trekke paralleller til maker kunnskapsnav som Cohen og kolleger (2015) pekte på. Samtidig kan dette være en svak indikasjon om UH-bibliotekenes forsiktige utvikling av arrangementer rettet mot målgrupper utenfor academia (jf. Ignat et al., 2018). Flere resultater innen fremtidige formidlingstiltak tyder på at bibliotekene planlegger

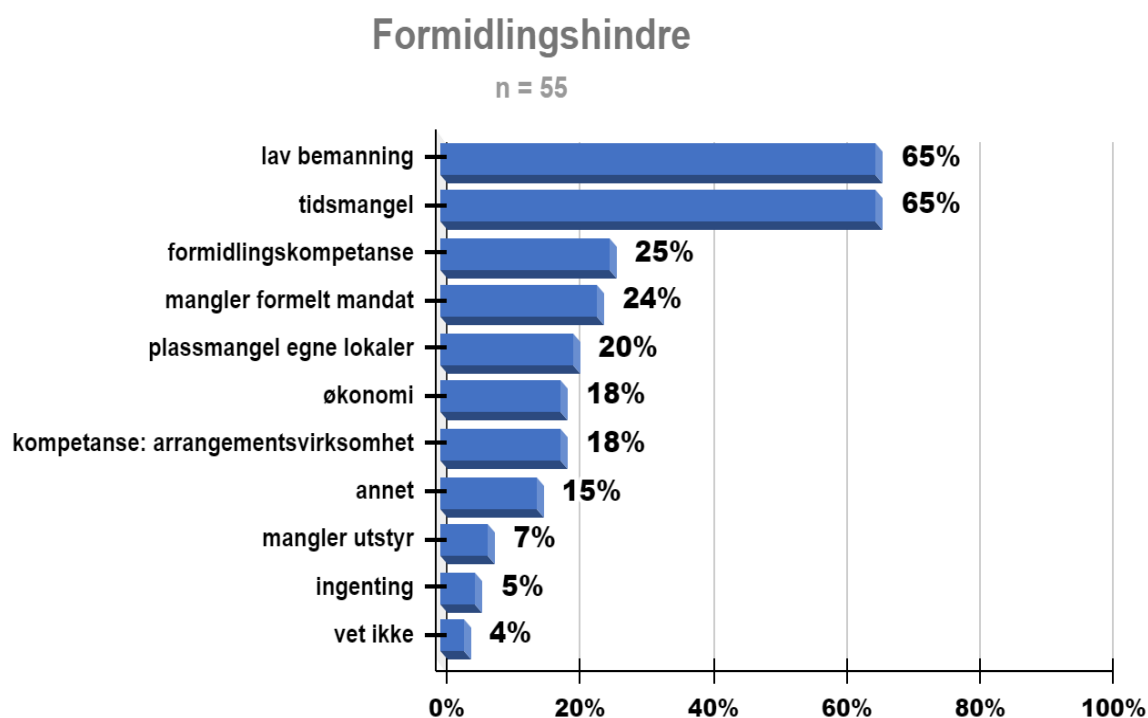
å jobbe med ressurskrevende aktiviteter, som er også avhengig av et omfattende samarbeidsnettverk. Eksempler på ressurskrevende formidlingsaktiviteter er multimediale måter er podcaster, filmer og massemedier. Selv om disse aktivitetene i utgangspunktet ikke er veldig utbredte, planlegger flere UH-biblioteker å begynne med dem.

Jeg vil oppsummere resultatene med at jeg ikke finner store endringer i UH-bibliotekenes formidlingstiltak. Hovedforskjellen utgjør en liten økning i formidling som retter seg mot målgrupper som har behov for vitenskapelig kunnskap. Dette er blant annet praksisfelt, beslutningstakere eller ulike samfunnsaktører og tilsvarer derfor forskningsdialog 3 og 2. Allmennrettet forskningsformidling innen Dialog 4 er fortsatt mindre representert.

4.4.3 Formidlingshindre

Jeg fant i de forrige to underkapitlene at UH-biblioteker gjennomfører sjeldnere formidlingstiltak som er avhengig av mange ressurser og samarbeid med eksterne partnere. Derfor skal jeg i denne delen av analysen fortsette med å se på formidlingshindre, og prøve å se dem i sammenheng med formidlingstiltakene.

Figur 8

Figur 8 fremstiller faktorer som respondentene opplever som hindre når det gjelder å drive med forskningsformidling. I fremstillingen skiller seg to variabler spesielt ut: *lav bemanning* og *tidsmangel*. Når det gjelder disse to variablene er det en god del over halvparten (65%) av alle respondenter som mener at dette er et hinder. Disse hindrene blir alltid nevnt samtidig og tyder på at de henger i stor grad sammen på de fleste respondentenes arbeidsplasser.

Et interessant resultat ser man også i forbindelse med mangel på kompetanse. Flere respondenter gir uttrykk for at de synes de mangler kompetanse innen *Formidling* (25%) og *Arrangementsvirksomhet* (18%). Dette tyder på at flere bibliotekarer føler behov for kompetanseheving i forbindelse med disse arbeidsoppgavene. Det er overraskende at flere respondenter føler behov for kompetanseheving innen formidling. Bibliotekarer ved UH-biblioteker jobber mer med kunnskapsformidling enn med arrangementsvirksomhet og jeg hadde forventet en høyere prosentandel ved arrangementsvirksomhet.

Utover dette ser man at mange respondenter opplever mangel på mandat (25%) som et hinder. Dette mener jeg man kan tolke som et ønske om å få nedfelt og formalisert denne oppgaven, slik at UH-biblioteket kan få et formelt ansvar for oppgaven.

Plassmangel (20%) og *Økonomi* (18%) er to andre viktige aspekter som kan påvirke formidlingsaktiviteten. Dette henger særlig sammen med arrangementer som har behov for enten plass eller utstyr som er kostbar. Dessuten supplerte flere respondenter med alternative hindre i *Andre*-kategorien (15%). Selv om hindrene i *Andre* består av enkeltstående kommentarer, er noen av dem gjennomgående og tydeliggjør at disse hindrene er sammensatte og fragmenterte. Eksempelvis nevnte flere respondenter COVID-19 pandemien og et generelt manglende eller for lite samarbeid mellom biblioteket, fakulteter og faglig ansatte, samt manglende interesse hos både bibliotekarer og vitenskapelig ansatte.

Jeg vil oppsummere resultatene om formidlingshindre at de forklarer hvorfor UH-bibliotekene jobber mindre med formidlingstiltak som krever mye tids- og personalressurser. I tillegg tydeliggjør resultatene også, hvorfor få UH-bibliotekene setter i gang med nye eller flere allmennrettede formidlingsaktiviteter. Et annet aspekt er bibliotekarenes vurdering av egen kompetanse innen formidling og arrangementsvirksomhet, samt plassmangel i egne lokaler for å arrangere andre typer arrangementer enn foredrag.

4.5 I hvilken grad påvirker UH-bibliotekenes størrelse eller mandat formidlingstiltakene?

I dette delkapittelet skal jeg undersøke nærmere i hvilken grad bibliotekenes størrelse, eller om et formelt mandat påvirker formidlingsaktivitetene. Delkapittelet er derfor delt i to underkapitler. Først skal jeg se på bibliotekenes størrelse i antall årsverk per hele UH-bibliotek (4.5.1). Dernest skal jeg se på sammenhengen mellom bibliotekenes mandater og formidlingstiltakene (4.5.2).

4.5.1 Formidlingstiltak i lys av bibliotekenes størrelse i antall årsverk

Tabell 8 og Tabell 9 oppsummerer hvor mange av respondentenes UH-biblioteker holder på med de ulike formidlingstiltakene i forhold til bibliotekenes størrelse i årsverk. I denne delen ser jeg på årsverk per UH-bibliotek og ikke årsverk per underliggende enhet. Bibliotekene er derfor delt inn i tre store grupper: små, mellomstore og store biblioteker. Små biblioteker utgjør den minste, mellomstore biblioteker representerer den største og store biblioteker er den nest største gruppen. Respondentenes biblioteker som svarte 'Vet ikke' på spørsmål 4 er ikke inkluderte i krysstabellen. Derfor utgjør det totale antall respondenter for denne delen av oppgaven $n = 51$.

For å gjøre krysstabellene noe mer leservennlige delte jeg formidlingstiltakene i del 1 (se Tabell 8) og del 2 (se Tabell 9). Tabellene er delt slik at formidlingstiltakene i Tabell 8 inneholder formidlingstiltak som kan tildeles forskningsdialog 1 og 2. Følgelig inneholder Tabell 9 tiltakene som kan tildeles forskningsdialog 3 og 4. Et unntak er 'Andre'-kategorien som inneholder alle slags formidlingstiltak. Siden det var mer plass i Tabell 8 ble kategorien plassert der. Inndelingene har også som fordel at sammenligningen blir enklere å gjennomføre.

Tabell 8

Sammenheng formidlingstiltakenes hyppighet og størrelse Del 1: Forskningsdialog 1 og 2						
Antall årsverk (n=51)	Utstilling: spesial-samlinger	Utstilling: nye publikasjoner	Arrangement: boklansering	Arrangement: disputas	Foredrag egne lokaler	Annet
0-10 (n = 11)	64%	91%	55%	55%	36%	9%
11-40 (n = 21)	71%	100%	52%	24%	48%	10%
41-100+ (n = 19)	84%	74%	63%	16%	84%	16%

Tabell 9

Antall årsverk (n = 51)	Åpne faglige konferanser	Foredrag ekst. lokaler	Interaktive arrangementer egne lokaler	Interaktive arrangement ekst. Lokaler	Podcast	Blogg	Wikipedia sider	Forskningsdagene
0-10 (n = 11)	18%	27%	18%	0%	9%	9%	9%	45%
11-40 (n = 21)	19%	10%	14%	10%	10%	0%	0%	52%
41-100+ (n = 19)	74%	47%	53%	32%	37%	32%	5%	74%

Når man ser på begge tabellene, bekrefter de min antakelse at UH-bibliotekets størrelse påvirker til en viss grad hvilke formidlingstiltak som blir gjennomført. Store biblioteker gjennomfører alle formidlingstiltak fra listen. Noe påfallende er at færre store biblioteker enn små- og mellomstore formidler gjennom *Utstilling av nye publikasjoner* (74%), *Arrangementer rundt disputaser* (16%) og *Wikipediasider* (5%). Imidlertid fremstår forvaltning av

Wikipediasider som veldig spesielt, slik at det mest sannsynlig er tilfeldig hvilke biblioteker som gjør dette.

Når det gjelder arrangementer rundt disputaser, stiger prosentandelen jo færre årsverk et UH-bibliotek har. På den ene siden kan dette resultatet indikere at små biblioteker har et tettere samarbeid med fakulteter. På den andre siden kan resultatet være tilfeldig og ha med utvalgets størrelse å gjøre. En annen forklaring kan derimot ligge i institusjonens størrelse. Større institusjoner har mange disputaser og dermed et større støtteapparat på institusjons- og fakultetsnivå som bidrar med dette. På den andre siden er et argument at det vanligvis er andre seksjoner enn biblioteket som har ansvar for disputaser.

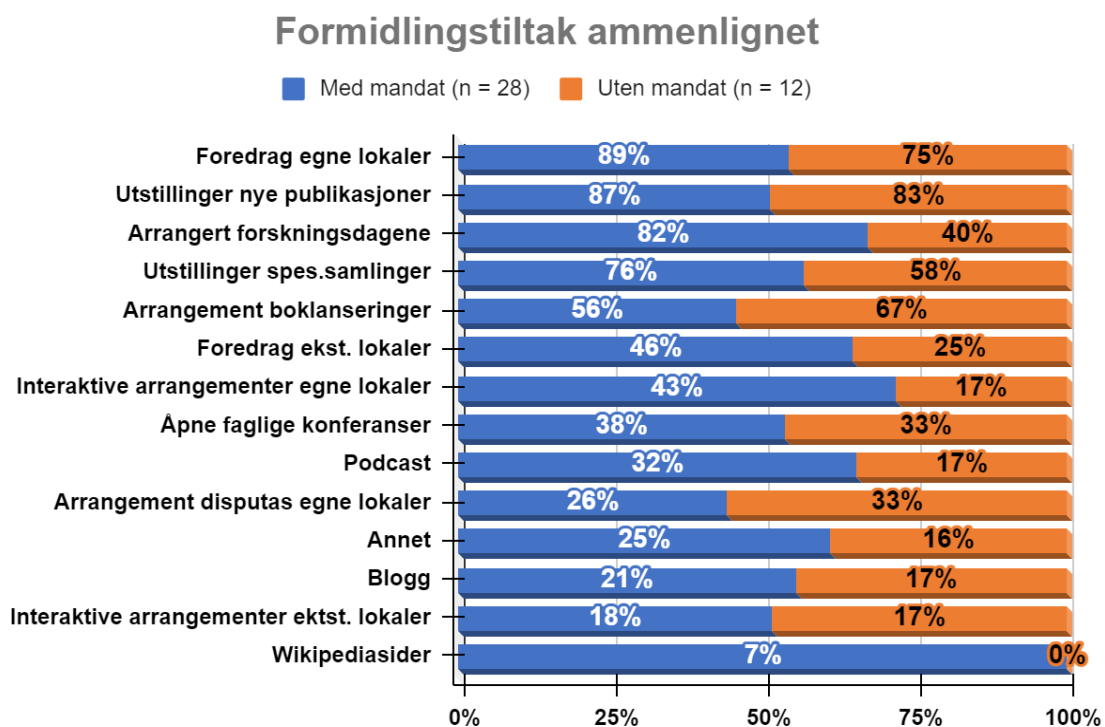
En likhet mellom fremstillingene Tabell 8, Tabell 9 og Figur 5 er jo mer spesielt og ressurskrevende et formidlingstiltak er, desto færre UH-biblioteker er involvert i det. Dette gjelder alle tre størrelsesgrupper, men man ser også en tendens til jo større et bibliotek er desto flere av dem gjennomfører mer ressurskrevende formidlingsaktiviteter. Flere av de største akademiske bibliotekene jobber også oftere med formidling i eksterne lokaler sammenlignet med små- og mellomstore. En grunn kan være at flere store UH-biblioteker har et større samarbeidsnettverk. Dette skal jeg komme tilbake til i delkapittel (4.6).

Resultatene oppsummert viser at jo mer allmennrettet eller ressurskrevende forskningsformidlingstiltakene er, desto færre UH-biblioteker med få årsverk jobber med dem. Dette kan ha sammenheng med at spesielle og ressurs- eller tidkrevende formidlingstiltak trenger tilstrekkelig arbeidskraft. Derfor kan vi ut fra datamaterialet si at flere biblioteker med et større personalomfang har flere muligheter til å drive med forskningsformidling til flere målgrupper. Dette tyder på en underliggende forventning at UH-bibliotekene skal jobbe med formidling. Det at små biblioteker formidler mindre kan også henge sammen med ekspertisen blant medarbeiderne, noe som kan fort bli sårbart i forbindelse med eventuelle personalutskiftninger eller sykdom. Følgelig vil jeg argumentere for at størrelsen i årsverk påvirker formidlingsaktiviteten i noen grad, selv om forskjellene ikke er veldig store.

4.5.2 Formidlingstiltak i lys av mandat

Jeg vil nå se om et formelt mandat påvirker formidlingstiltakene til respondentenes biblioteker. For å komme frem til et svar sammenlignet jeg resultatene fra spørsmål 5 med spørsmål 7, samt alternative svar fra spørsmål 7a. Analysen går ikke dypere inn om mandatene spesifiserer intern eller ekstern formidling da datagrunnlaget i forhold til dette er for lavt og utydelig. Dessuten ekskluderte jeg de 15 besvarelser som valgte 'Vet ikke' i spørsmål 5 som utgjør 27%, fordi dataene ikke bidrar med tydelige svar. Den totale andelen respondenter er derfor n = 40 i fremstillingen nedenfor. Et viktig aspekt å ha med seg i dette underkapittel er at antall mandater går ned på enhetsnivå og ikke mandater per hele UH-bibliotek, fordi det ikke lar seg gjøre å tildele de enkelte filialene, studiesteds- og instituttsbibliotekene til spesifikke institusjoner.

Figur 9

Figur 9 viser fordelingen på formidlingstiltakene ved biblioteker med og uten mandater. I tillegg fremstiller figuren i hvilken grad prosentandelen mellom biblioteker med og uten mandater overveier. I Figur 9 ser jeg relativt få forskjeller mellom de to gruppene, som jeg mener ikke er signifikante. Respondentenes biblioteker formidler omtrent like mye i mange

tilfeller, men fordeler seg ulikt på forskjellige typer tiltak. For eksempel ser man en jevn fordeling på *Foredrag i egne lokaler* (89% og 75%). Derimot gjennomfører omtrent dobbelt så mange biblioteker med mandat *Foredrag i eksterne lokaler* (46% og 25%). En lignende fordeling finner man for *Interaktive arrangementer*, som UH-biblioteker generelt jobber i mindre grad med. Mens bibliotekene med mandat gjennomfører slike arrangementer over dobbelt så mange ganger i egne lokaler (43% og 17%) er det omtrent like mange biblioteker med som uten mandat som gjennomfører dem i eksterne lokaler (18% og 17%). Når man ser på formidlingstiltakene som skaper oppmerksomhet rundt ansattes forskning i form av arrangementer, jobber begge gruppene nesten like mye med boklanseringer (56% og 67%) og disputaser (26% og 33%). Likevel mener jeg at det er påfallende at biblioteker uten mandat i noe større grad utnytter sine egne lokaler som arrangementsarena enn de som har et mandat. Dette kan enten være en tilfeldighet, eller henge sammen med bibliotekenes samarbeidsnettverk. Generelt sjeldent gjennomførte formidlingstiltak som *Podcast* (32% og 17%), *Blogg* (21% og 17%) og *Wikipediasider* (7% og 0%) er mest representert hos UH-biblioteker med mandat.

Når man ser på aktivitetene og bibliotekets mandater, er det også interessant å se på om det er en sammenheng mellom bibliotekenes størrelse i årsverk og mandater. Tabell 10 nedenfor viser denne forbindelsen mellom størrelsen i årsverk per hele UH-biblioteket og mandater. De fleste respondenter som jobber ved store biblioteker er de som har et mandat. Ut fra tabellen vil jeg påstå at jo færre årsverk et UH-bibliotek, har desto mindre er sannsynligheten at biblioteket har et mandat. Dette er også en forklaring på hvorfor flere biblioteker med mandat involverer seg i mange ressurskrevende formidlingstiltak.

Tabell 10

Sammenheng mellom bibliotekets årsverk og mandater				
Årsverk	Universiteter	Høgskoler	Vet ikke	Total
0-10	1	3	1	5
11-40	3	5	0	8
41-100+	13	2	0	15

En interessant forskjell fant jeg også i forbindelse med 'Andre'-kategorien. I dette avsnittet trekker jeg bevisst inn svarene som inneholder 'Vet ikke', selv om de ellers ikke er nyttige for

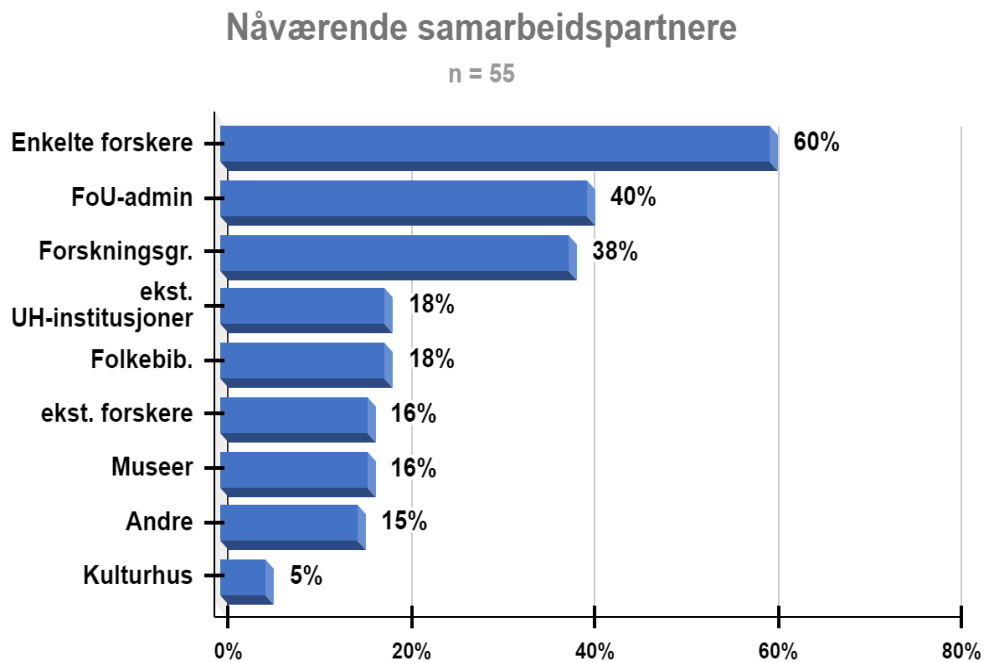
videre fortolkning. For det første har flest respondenter som jobber ved biblioteker med et mandat supplert med alternative formidlingstiltak (25%), som er rettet mot et allment publikum og tilhører Forskningsdialog 4. For det andre har færre respondenter ved bibliotek uten mandat supplert med alternativer. Alternative formidlingsaktiviteter retter seg hovedsakelig mot primærmålgruppene og til en viss grad til brukergrupper (16%) og tilsvarer Forskningsdialog 2 og 3. Usikre respondenter som svarte 'Vet ikke' om de har et mandat tilføyde ingen alternative tiltak.

Jeg vil oppsummere resultatene i dette delkapitlet at ingenting tyder på signifikante forskjeller mellom UH-bibliotekenes formidlingsaktiviteter med eller uten et mandat. Det er imidlertid et interessant funn som kan tyde på både uformelle og formelle forventninger at UH-biblioteker skal jobbe og støtte under forskningsformidling. Biblioteker med mandat tenderer til å jobbe med flere spesielle formidlingstiltak i samarbeid med eksterne eller ved hjelp av teknologi. Samtidig må man se dette også i sammenheng med at mandatene er gitt til større fagbiblioteker med et større personalomfang. Biblioteker uten mandat utnytter sine egne lokaler i større grad, og konsentrerer seg mot primærmålgruppene. Dette kan ha mange ulike grunner, som kan skyldes forskjellige forhold ved det enkelte biblioteket og henger i mindre grad sammen med mandatet. Samtidig ønsker jeg også å understreke at resultatene i realiteten kan se annerledes ut, dersom man tar i betraktning at 15 (27%) respondenter ikke visste om biblioteket deres har et mandat.

4.6 I hvilken grad samarbeider eller skal UH-bibliotekene etablere et samarbeid med interne- eller eksterne aktører?

I dette delkapitlet skal jeg se nærmere på aktører som UH-bibliotekene samarbeider med til vanlig. I tillegg skal jeg også se på hvilke samarbeidspartnere bibliotekene har tenkt å jobbe sammen med i fremtiden. Det vil si at denne siste delen av analysekapittel skal se på resultatene av spørsmål 10 og 10a for utdypning av alternativer og spørsmål 11 og 11a for utdypning av andre alternativer.

Figur 10

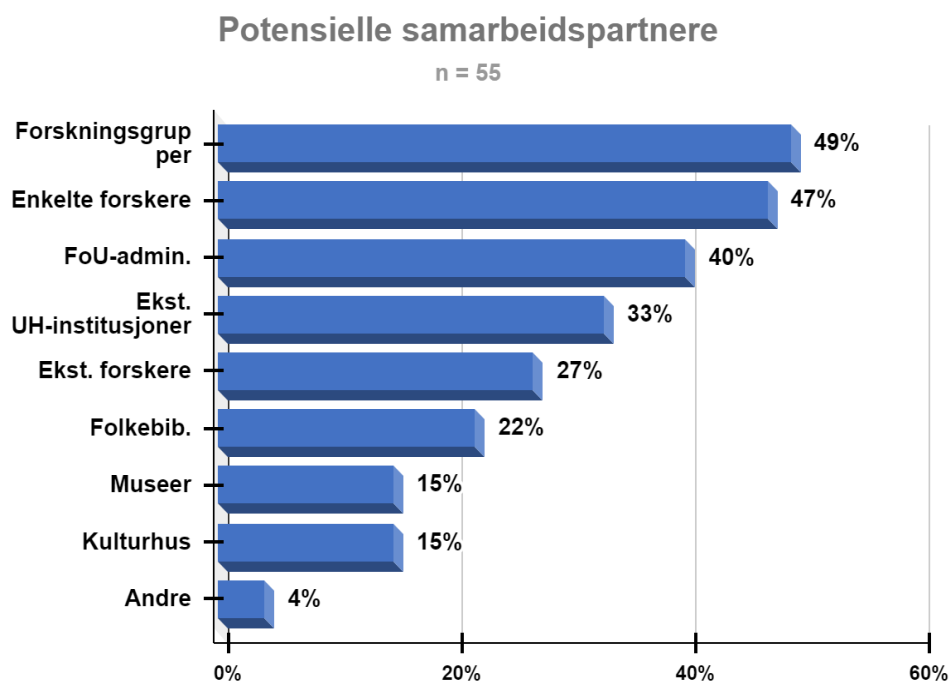
Når det gjelder det nåværende samarbeidet, viser datamaterialet i Figur 10 et tett samarbeid med interne aktører. Den største andelen utgjør *Enkelte forskere* (60%) og *FoU-administrasjonen* (40%). Her kan man se et relativt hyppig samarbeid med FoU-administrasjonen som er blant aktørene med hovedansvar innen forskningsformidling. En sammenheng kan man også trekke mellom biblioteker som har utarbeidet mandatene sine i samarbeid med FoU-administrasjonen. Et par respondenter valgte også å supplere med interne aktører de samarbeider med i *Andre* for å tydeliggjøre at deres samarbeidspartnere har hovedansvar innen forskningsformidling (jf. med delkapittel 4.3). Dette tydeliggjør at UH-bibliotekene hovedsakelig oppfyller sin støttefunksjon i moderorganisasjonen.

Når det gjelder eksterne samarbeidspartnere er andre UH-institusjoner (18%) og folkebiblioteker (18%) representert like mange ganger. I tillegg til folkebiblioteker fremstår også museer (16%) som en mindre vanlig samarbeidspartner. *Andre*-kategorien inneholder også alternative samarbeidspartnere i forbindelse med alternative formidlingstiltak som kringkastingsstasjoner, avisredaksjoner og kommunesektoren. Derfor vil jeg hevde at resultatene i denne delen henger godt sammen med formidlingstiltakene jeg presenterte i delkapittel (4.4.1) generelt. UH-bibliotekenes formidlingstiltak foregår oftest innenfor egne lokaler eller formidlingstiltak som retter seg mot brukergrupper som har en lavere terskel for

å besøke UH-institusjoner. Derfor virker også resultatet logisk at man ser relativt lite samarbeid med offentlige kulturinstitusjoner i forbindelse med dagens formidlingstiltak.

I Figur 11 ser man potensielle aktører bibliotekene planlegger å samarbeide med i fremtiden. Jeg finner fortsatt at bibliotekene ønsker å samarbeide mest med interne aktører. Likevel ser jeg endringer når det gjelder hvilke interne aktører det gjelder. Eksempelvis ser man en økning i samarbeidet med hele *Forskningsgrupper* (49%), mens samarbeidet med *FoU-administrasjonen* (40%) vil bli vanlig i flere bibliotek. I sammenheng med interne aktører mener jeg å kunne trekke sammenhenger med flere kommentarer, der respondentene nevnte et ønske og et bevisst behov for mer samarbeid med fakulteter og institutter. En annen måte å tolke økningen i samarbeid med forskningsgrupper på er at flere UH-biblioteker ser en fordel i og behov for å arbeide tettere sammen med flere forskere samtidig for å gi formidlingsaktiviteten mer dybde og kvalitet.

Figur 11

Ut fra resultatene ser det ut som om flere UH-biblioteker planlegger å etablere enda mer samarbeid med eksterne UH-institusjoner og forskere. Disse utgjør de største eksterne aktørene bibliotekene ønsker å samarbeide med i fremtiden. Det betyr at bibliotekene

planlegger mer samarbeid på tvers av UH-institusjoner, eksterne forskere og ikke minst på tvers av biblioteksektoren. Respondentene har også et ønske om å etablere et bedre samarbeid med offentlige institusjoner. Blant dem fremstår *Folkebiblioteker* (22%) som den mest ønskede samarbeidspartneren. Samlet skal samarbeidet med offentlige kulturinstitusjoner stige til over 50%. Når det gjelder alternative samarbeidspartnere utdypet en respondent at de ønsker å jobbe tettere med massemedier og peker på at de generelt ønsker å trappe opp forskningsformidlingsarbeidet. Som allerede nevnt i sammenheng med resultatene i forrige avsnitt, mener jeg at man kan se at resultatene i

Figur 11 gjenspeiler resultatene av fremtidige formidlingstiltak i underkapittel (4.4.2). Spesielt gjelder dette økningen av formidlingstiltak som UH-bibliotekene planlegger å gjennomføre i eksterne lokaler. Videre ser man et ønske om en økning i samarbeid med eksterne aktører. Man kan også se en tydelig økning i samarbeidet med både *Folkebiblioteker* (22%) og *Kulturhus* (15%), som man kan forstå som et ytterligere tilgangspunkt mellom vitenskap og folk flest (Hill, 2019, 2020; Shapin, 1994).

5. Konklusjon og diskusjon

I denne undersøkelsen har jeg, ut fra problemstillingen *På hvilke måter og i hvilken grad driver UH-biblioteker i Norge med forskningsformidling per i dag?*, sett nærmere på universitets- og høyskolebibliotekenes forskningsformidlingstiltak og om disse retter seg mer til ulike brukergrupper eller lekfolket, samt hvilke aktører bibliotekene samarbeider med og hvilke aspekter som hindrer formidlingsoppgaven.

I det følgende kapitlet skal jeg først oppsummere funnene fra studien og svare på forskningsspørsmålene i delkapittel (5.1) for å så formulere en konklusjon på den overordnede problemstilling i delkapittel (5.2). I delkapittel (5.3) skal jeg diskutere betydningen og konsekvensene av resultatene. Deretter skal jeg peke på oppgavens begrensninger og validitet i (5.4). Deretter skal jeg gå inn på oppgavens verdi og relevans i forbindelse med fremtidig forskning i delkapittel (5.5). Avslutningsvis skal jeg avrunde oppgaven med noen egne tanker om UH-bibliotekets roller innen forskningsformidling og ønsker i fremtiden (5.6).

5.1 Oppsummering av resultater og svar på forskningsspørsmål

Resultatene i delkapittel (4.2) viste en tendens til at universitets- og høyskolebiblioteker i Norge ofte inkluderer forskningsformidling som en del av sine oppgaver. Resultatene viste at formaliseringen ikke begrenser seg til mandater, men at oppgaven i flere tilfeller blir nedfelt på alternative måter. Derfor har litt over halvparten av respondentenes UH-biblioteker fått et mandat om forskningsformidling. I tillegg er det sannsynlig at flere i biblioteker definerte forskningsformidling som en av deres vanlige oppgaver på andre måter. Samtidig må man se resultatene i sammenheng med at et stort antall respondenter ikke visste om biblioteket deres har et mandat. Forskningsspørsmål 1: *I hvilken grad har bibliotekene et formelt mandat om forskningsformidling?* besvarer jeg derfor med følgende:

Rundt halvparten av respondentenes UH-biblioteker har formalisert forskningsformidling gjennom et mandat. Blant UH-bibliotekene som ikke har et mandat kan oppgaven være forankret på alternative måter.

Oppsummerer man resultatene om hovedansvaret for forskningsformidling, fant jeg at ansvaret ligger hos seksjoner som er spesialisert innen kommunikasjon eller forsknings- og utviklingsarbeid. Et stort antall respondenter hadde imidlertid ikke tilstrekkelig kunnskap om dette. Derfor vil jeg besvare forskningsspørsmål 2: *Hvor ligger hovedansvaret for forskningsformidling og i hvilken grad utarbeidet bibliotekene sine mandater i samarbeid med andre seksjoner?* ut fra konkrete svar:

Hovedansvaret for forskningsformidling ligger enten hos kommunikasjonsspesialister eller andre aktører som jobber primært med forskning og utviklingsarbeid. UH-bibliotekene har i liten grad hatt samarbeid med disse seksjonene. Derimot samarbeidet bibliotekene oftest med institusjonsledelsen eller har utarbeidet mandatet på egenhånd.

Når det gjelder bibliotekenes måter å formidle forskning på, har resultatene vist at forskningsformidlingen foregår oftest innenfor egne lokaler. Derfor retter seg forskningsformidlingstiltakene i større grad mot forskningsmiljøer og i noen grad til flere brukergrupper. Likevel planlegger bibliotekene i nærmere fremtid å formidle forskning oftere til både brukergrupper som praksisfelt og i mindre grad folk flest. Formidlingshindrene viste seg å være veldig sammensatte blant respondentene. Samtidig viser faktorer som personal- og tidsmangel som det største hinder, fulgt av behov for økt formidlingskompetanse og formalisering av oppgaven.

Med resultatene i underkapitlene (4.4.1), (4.4.2) og (4.4.3) besvarer jeg forskningsspørsmål 3: *Hvilke formidlingstiltak gjennomfører og/eller planlegger UH-bibliotekene og hva er eventuelt til hinder for disse?* med følgende:

Norske UH-biblioteker formidler både forskerintern, brukerrettet og allmennrettet. Formidlingstiltakene retter seg i stor grad mot bibliotekets primærmålgrupper og forskningsmiljøer på tvers av UH-sektoren. Fagbibliotekene formidler i middels grad til brukergrupper som praksisfelt og samfunnsaktører, mens de gjennomfører i liten grad formidlingstiltak som retter seg til allmennheten.

Blant planlagte formidlingstiltak ser man en tendens til at brukerrettet forskningsformidling øker i noen grad og allmennrettet formidling øker i liten grad. Det største hinder for å gjennomføre forskningsformidling er personalmangel som i sin tur medfører tidsmangel.

Når man oppsummerer resultatene i underkapitlene (4.5.1) og (4.5.2) viste det seg at UH-bibliotekets størrelse i antall årsverk påvirker formidlingsaktivitetene i større grad enn det å ha et mandat. Resultatet støtter under besvarelsen av forskningsspørsmål 1 som fikk frem at bibliotekene kan ha nedfelt forskningsformidlingsoppgaven på andre måter. Samtidig viste seg også at det er mer sannsynlig at jo flere årsverk et UH-bibliotek har, desto større er sannsynligheten at biblioteket har et mandat. Man må se resultatene i delkapittel (4.5) i lys av et stort antall respondenter som ikke visste om deres bibliotek har et mandat. Derfor kan forskningsspørsmål 4: *I hvilken grad påvirker UH-bibliotekets størrelse eller mandatet formidlingsaktiviteten* besvares med følgende:

UH-bibliotekets størrelse påvirker formidlingsaktivitetene i større grad, enn det å ha et mandat. Det er heller ingen signifikante forskjeller mellom biblioteker med- og uten mandat som tyder på at mandatet har betydning i forbindelse med hvilke målgrupper bibliotekene formidler til.

Når det gjelder UH-bibliotekenes samarbeidsnettverk, kom det frem at respondentenes biblioteker samarbeider mer med interne enn eksterne aktører. Sett i lys av formidlingstiltakene og hvor bibliotekene gjennomfører dem, virker dette logisk. Samtidig viser resultatene en liten økning i samarbeid med eksterne aktører i den nærmere fremtiden. Dette henger nok sammen med økningen av planlagte formidlingsaktiviteter som retter seg i større grad til brukergrupper som har behov for kunnskapen og et allment publikum. Derfor besvarer jeg forskningsspørsmål 5: *I hvilken grad samarbeider eller skal bibliotekene etablere et samarbeid med interne- eller eksterne aktører om forskningsformidling?* med følgende:

Dagens samarbeid er i større grad internt enn eksternt. Dette legger mer til rette for formidlingsaktiviteter som foregår i bibliotekets egne lokaler. I samsvar med fremtidige planlagte formidlingstiltak ønsker UH-bibliotekene å øke sitt samarbeid med eksterne aktører. Videre viser de en tendens til å ønske økt samarbeid med forskergrupper.

5.2 Konklusjon

Ut fra forskningsspørsmålenes svar konkluderer jeg min overordnede problemstilling som følgende:

Universitets- og høyskolebibliotekene i Norge formidler ansattes forskning i stor grad forskerintern og brukerrettet, og i mindre grad allmennrettet.

5.3 Diskusjon

På bakgrunn i problemstillingen *På hvilke måter og i hvilken grad driver UH-biblioteker i Norge med forskningsformidling?* kartla jeg med denne kvantitative spørreundersøkelsen både formaliseringen om forskningsformidling som oppgave gjennom mandater, selve formidlingstiltakene som universitets- og høyskolebibliotekene bidrar med og hvilke aktører bibliotekene samarbeider med.

Konklusjonen om universitets- og høyskolebibliotekenes bidrag i forskerintern og brukerrettet formidling er ikke overraskende. I det følgende skal jeg diskutere konsekvensene av problemstillingen og knytte dem opp mot teori og tidligere forskning. Dette delkapittel deler jeg i tre underkapitler med hovedtemaene biblioteket som støttespiller i (5.3.1), bibliotekets funksjon som kunnskapsnav og tilgangspunkt til forskning i (5.3.2). Deretter skal jeg i underkapittel (5.3.3) komme med forslag som eventuelt kan hjelpe med å etablere forskningsformidling som vanlig arbeidsoppgave. Samtidig skal jeg også argumentere på hvordan flere hindre, som mine respondenter pekte på kan minskes med både økt samarbeid og effektivisering av arbeidsoppgaver i biblioteket.

5.3.1 Biblioteket som vitenskapelig ansattes støttespiller

Jeg konkluderte i masteroppgaven med at universitets- og høyskolebibliotekenes hovedfokus ligger på forskerintern og brukerrettet forskningsformidling. Konklusjonen kom jeg frem til ut fra flere aspekter man ser i resultatene, og som man videre kan finne sammenhenger i gjeldende teorier og lovverk. Jeg finner blant annet igjen UH-bibliotekets overordnede støttende rolle som skal sørge for økt kvalitet i utdanningsinstitusjonen som det er implisert i Universitets- og høyskoleloven (2005). Derfor åpner de akademiske bibliotekene opp for arrangementer i egne lokaler for å gi fortrinnsvis, men ikke utelukket, sine primærmålgrupper mulighet til å involvere seg i forskningsbasert kunnskap. Samtidig legger UH-bibliotekene til rette for og sikrer tilgang og synliggjør samlinger i det fysiske og digitale rom. En annen faktor som understreker bibliotekets overordnede rolle som støttespiller for vitenskapelig ansatte, kommer frem i kartleggingen over det enkelte UH-bibliotekets samarbeidsnettverket. UH-bibliotekene jobber mest sammen med interne aktører, oftest med enkelte forskere som ønsker å formidle sin forskning.

Et viktig resultat viser at ingen av respondentenes biblioteker har et overordnet ansvar for å formidle forskning. Kun et fåtall respondenter kommenterte spesielle forhold mellom biblioteket og moderinstitusjonen, som gir de respektive bibliotekene et større ansvar for å formidle forskningen. Likevel betyr et større ansvar hverken at UH-biblioteket har hovedansvaret eller at dette gjelder som vanlig blant mine respondenter. Dette aspektet understreker støttespillerrollen i stor grad. Det store antallet respondenter som ikke visste om institusjonelle aspekter er veldig interessant. Særlig gjelder dette manglende kunnskap om ansvarshavende i forskningsformidling og hvem som eventuelt har gitt et mandat, til tross for at de fleste bibliotekene jobber med forskningsformidling. Jeg vil hevde at dette tyder på den manglende forankring og bevisstgjøring av forskningsformidlingsoppgaven. Selv om resultatene tyder på at omtrent halvparten av alle bibliotekene har formalisert forskningsformidling som en vanlig arbeidsoppgave, er dette ikke nødvendigvis gjort gjennom mandater. I noen tilfeller skjer forankringen i moderinstitusjonens- og i andre tilfeller bibliotekets strategi, uformelle forventninger fra moderinstitusjonen eller ikke i det hele tatt. Derfor kan formidlingsaktiviteten fremstå som noe uklart, som man jobber med, men ikke er fullstendig bevisst på. Særlig respondenter som jobber ved biblioteker som mangler formelle føringer vil derfor ha mindre behov for å vite hvilke aktører som har hovedansvar for forskningsformidling eller hva biblioteket skal gjøre og hva de faktisk gjør.

Samtidig mener jeg at det er viktig å se UH-bibliotekets rolle som støttespiller i sammenheng med nye implikasjoner gitt av den forrige regjeringen. Kulturdepartementet og Kunnskapsdepartementet lanserte i 2019 en nasjonal bibliotekstrategi, som ønsker at også fagbibliotekene skal jobbe mer med aktiv formidling av forskning for å møte behovet om mer kunnskap om vitenskapelige prosesser. Formålet med dette ønsket skal være å motvirke de mørke strømningene, som eksempelvis falske nyheter, som truer demokratiet. Derfor mener jeg at UH-bibliotekets støttefunksjon bør videreutvikles slik at de kan også bli en sterkere støttespiller innen forskernes tredje kjerneoppgave – forskningsformidling.

Siden regjeringens nasjonale bibliotekstrategi er fortsatt ny, mener jeg at de aller fleste bibliotekene jobber med et tradisjonelt syn på sin støttefunksjon. Dette medfører flere konsekvenser, som for eksempel at forskningsformidlingstiltakene er preget av å være rettet mot forskere og brukergrupper som har behov for forskningsbasert kunnskap. Disse er for eksempel praksisfeltet eller beslutningstakere. Det vil si at UH-bibliotekene er mye mindre involvert i allmennrettet forskningsformidling mot lekfolk.

Den andre konsekvensen jeg synes er viktig å peke på er bibliotekenes passive formidling. Mange formidlingsaktiviteter er assosiert med UH-bibliotekenes tradisjonelle kjerneoppgaver som tilgjengeliggjøring av ressurser og samlinger, samt å skape oppmerksomhet rundt dem. I svært mange tilfeller sprer bibliotekene forskningen innenfor egne lokaler eller på digitale måter. For eksempel via institusjonelle arkiver eller utstillinger, noe som forutsetter at brukere av kunnskapen vet om ressursene. Denne passive måten å formidle krever at lekfolk selv tar initiativ og oppsøker informasjonen og bør endres i forbindelse med regjeringens ønsker om aktiv formidling (Kulturdepartementet & Kunnskapsdepartementet, 2019, s. 21, 24). Imidlertid har flere biblioteker begynt å jobbe med å utvikle andre typer formidlingsaktiviteter og disse skal øke i noen grad i nærmeste fremtid. Eksempelvis å formidle kunnskap til skoleklasser eller har faste bidrag i massemediene.

Når det gjelder UH-bibliotekenes formidlingstiltak foregår de fleste tiltak innenfor egne lokaler og varierer i hvilken grad de er publikumsinvolverende. Dette er den tredje konsekvensen av å være fokusert på sine primærmålgrupper. Biblioteklokaler blir ofte brukt som arrangementsarena, noe som man vanligvis ikke regner som UH-bibliotekenes vanlige kjerneoppgaver. UH-biblioteket som arrangementsarena er relativt ny (jf. Kannelønning & Evjen, 2018) og det er sannsynlig at utdanningsinstitusjoners lokaler er mindre tilgjengelige

for lekfolk, enn målgrupper som er mer vant med å bruke UH-bibliotekers tjenester (jf. Ryan & Swindells, 2018). Jeg mener at bibliotekene i de fleste tilfeller først og fremst stiller sine lokaler til disposisjon for vitenskapelige ansatte. I hvilken grad bibliotekene gir støtte til innholdsproduksjon eller er broen mellom publikumets kunnskapshull gir ikke min undersøkelse data om og bør undersøkes nærmere ved senere anledninger.

Det er lettere å se på bibliotekets rolle som innholdsmessig bidragsyter innenfor digital formidling. I tillegg til kjerneoppgavene, formidler flere biblioteker digitalt innhold i form av podcaster og blogger. Selv om resultatene viser at podcaster er et formidlingstiltak som bibliotekene bidrar til i liten grad, virker denne til å bli mer etablert i nærmere fremtid. Hensikten med å produsere forskningsblogger eller podcaster er å nå ut til ulike forskningsmiljøer, studerende og aktører i samfunnet. Kun noen få av de største bibliotekene jobber med andre digitale formater som filmer, som også kan spres enkelt på internett.

Fordelen med alle digitale bidrag gjelder tilgjengeligheten for flere brukergrupper, enn de man i utgangspunktet har tenkt på. Digital formidling er også tilgjengelig for lekfolk generelt, men dersom innholdet kun ligger på UH-institusjonens nettsider har man igjen problemet at informasjonssøkere utenfor academia må ha kjennskap til bidragene. Det vil si at digitalt innhold som podcaster og filmer også bør spres via plattformer som sosiale medier, som er naturligere å aksessere for lekfolk som for eksempel Lieungh (2020) har pekt på i sin artikkel. Formidling via sosiale medier egner seg for å spre og skape oppmerksomhet rundt ansattes forskning, så lenge man utvikler en strategi om hvordan man håndterer mulighetene de ulike plattformene gir (jf. Farbrot, 2015). Til tross de gode mulighetene til å nå lekfolk med digitale formidlingsbidrag, bør man ta hensyn til internettets spesielle egenskaper. Både algoritmer og personlige innstillinger påvirker gjenfinnbarheten for dem som ikke nødvendigvis er har spesiell interesse for forskningsområder (jf. Könneker, 2020). Dessuten er kampen om oppmerksomheten på internett veldig stort og krever at formidleren strategisk bygger opp sin rekkevidde for å kunne nå ut til flere (jf. Farbrot, 2015, s. 30-31, jf. med kap.11; jf. Könneker, 2020; jf. Nguyen-Kim, 2020). Derfor kan man diskutere mye om det digitale innholdet til en viss grad kan gjelde som allmennrettet formidling eller om den bør regnes som forskerintern og brukerrettet formidling når man planlegger forskningsformidling i fremtiden.

Imidlertid er min personlige mening at UH-bibliotekene kan øke oppmerksomhet rundt sitt digitale innhold for eksempel på sosiale medier, fordi også studenter vil få med seg

interessante bidrag. Siden nettbasert innhold er lett å dele videre med sine følgere kan dermed flere forskjellige publikumsgrupper oppdage bidragene tilfeldig; gjennom primærmålgruppens deling. Et annet spørsmål jeg ønsker å reise i den forbindelse er også om selve formidlingsbidragene er tilpasset lekfolk. Denne problemstillingen har ikke min undersøkelse hatt fokus på, men jeg mener at kunnskapsnivået kan påvirke mottakelsen av formidlingsbidrag og avhengig av publikumsgruppen, eksempelvis barn og ungdom, fremstå som en barriere.

Universitets- og høgskolebibliotekenes rolle som støttespiller kommer også frem i resultatene når man tar hensyn til en betydelig mindre grad av allmennrettet, sammenlignet med forskerintern og brukerrettet forskningsformidling. I sammenheng med bibliotekets overordnede rolle som støttespiller, mener jeg det er viktigst å peke på at biblioteket samarbeider mest med enkelte vitenskapelige ansatte. Som konsekvens vil bibliotekets bidrag rette seg til de målgruppene, som forskerne selv ønsker å formidle til. Sannsynligheten er betydelig lavere å tilby og bruke mye tid på å utvikle eller eksperimentere med egne idéer for formidlingsbidrag. Som Røttingen og Evensen (2017) har funnet, ønsker flere forskere å formidle til ulike aktører i næringslivet og samfunnet, samt studenter fremfor lekfolk.

Unntaket i min undersøkelse danner Forskningsdagene, som mer enn halvparten av alle respondentenes biblioteker har vært med på. Dette kan også ha flere grunner, men her mener jeg at den sterkeste grunnen er festivalens status fremstår som en aktivitet de fleste forskere ønsker å være med på. For det første er en nasjonal festival en nyttig anledning å spre sine forskningsresultater. For det andre vil forskere dermed ha en spesielt god anledning til å oppfylle sin tredje kjerneoppgave.

Svært få biblioteker formidler allmenrettet i samarbeid med massemedier eller enkelte publikumsgrupper som skoleelever. Kun de største og mest ressurssterke bibliotekene jobber med slike tiltak. Tradisjonelt sett er målgruppene som nås via massemedier og samfunnet generelt folkebibliotekets naturlige publikum (Byberg & Frisvold, 2001; NOU 1983:17). Derfor er det naturlig å se mer formidling i UH-bibliotekenes egne lokaler og digitalt som retter seg til deres egne målgrupper.

Med hensyn til økningen av formidlingstiltak som kan regnes innen Forskningsdialog 3 og 4 som er planlagt i fremtiden, ser jeg at UH-bibliotekets rolle som aktiv forskningsformidler er allerede i ferd med å utvikle seg. De tradisjonelle kjerneoppgaver til bibliotekene begynner

å bli supplert med flere, for tiden fortsatt uvanlige aktiviteter innen arrangementsvirksomhet. Samtidig må man ta med seg at utviklingen så vidt har begynt og sannsynligvis trenger flere år for å komme i gang og etablere seg på en hensiktsmessig måte.

5.3.2 Biblioteket som tilgangspunkt og kunnskapsnav

En annen rolle som pekte seg ut for Norges Universitets- og høyskolebibliotekene er deres funksjon som tilgangspunkt og kunnskapsnav. Tilgangspunktene skal ifølge Shapin (1994) muliggjøre direkte kontakt mellom forskere og publikum, noe som er nødvendig for å skape tillit. Miira Hill (2019, 2020) videreførte teorien og utvidet tilgangspunktene i det digitale rom. Kunnskapsnav er ifølge Cohen og kollegaer (2015) et sted der folk kan aktiv involvere seg i vitenskapelig kunnskap, for eksempel gjennom kunnskapskilder eller interaksjon. Mens UH-bibliotekenes rolle som tilgangspunkt er sterke utpreget mot de fleste målgrupper i samfunnet, mener jeg at deres rolle som kunnskapsnav er i stor grad rettet mot sine primærmålgrupper. I denne delen skal jeg diskutere hvorfor jeg vil argumentere for at UH-bibliotekene har disse to rollene, samtidig vil jeg se på rollene i lys av regjeringens nasjonale bibliotekstrategi (Kulturdepartementet & Kunnskapsdepartementet, 2019).

Resultatene i underkapitlene (4.4.1) og (4.4.2) fikk frem at mange formidlingstiltak foregår i bibliotekenes fysiske og digitale rom. Dette skaper som nevnte tilgangspunkter til forskningsbasert kunnskap. På den ene siden stiller bibliotekene sine lokaler til disposisjon og på den andre siden legger de til rette for digitale infrastrukturer og produserer digitalt innhold. Alle disse måtene er med på å danne broer mellom rene akademiske miljøer og brukergrupper som praksisfelt samt lekfolk.

UH-bibliotekenes rolle som tilgangspunkt kommer tydeligst frem ved å stille sine kunnskapskilder til disposisjon for alle som bor i Norge. Hvem som helst i Norge kan besøke og bruke fagbibliotekenes ressurser. Såfremt ikke private institusjoner har spesielle regler, kan lekfolk oppsøke bibliotekene og få tilgang til bøker og digitalt materiale. Et viktig spørsmål er imidlertid i hvilken grad tilgang til kunnskapskilder bidrar til at innholdet blir forståelig eller i hvilken grad det er mulig å få kontakt med forskere som er kunnskapsprodusenter. For å skape direkte kontakt mellom lekfolk og forskere, utpeker seg arrangementer av ulik slag som mer hensiktsmessig.

Arrangementer skal gi lekfolk, ulike brukergrupper og akademiske miljøer mulighet til å kunne tre i direkte dialog med hverandre. Samfunnsborgere og eksempelvis næringslivet skal få mulighet til å stille spørsmål direkte til kunnskapsprodusentene. I resultatene kom frem at arrangementene oftest finner sted i bibliotekenes lokaler. Sannsynligheten er derfor høyere at arrangementene er i utgangspunktet rettet mot et akademisk miljø eller en rekke brukergrupper som praksisfelt. Samtidig kan man argumentere for at også lekfolk kan besøke formidlingsarrangementene, selv om formidlere i utgangspunktet ikke har tenkt på dem. Derfor er det en viss fare for at innholdet i foredrag kan være mindre tilgjengelige for lekfolk.

Jeg vil hevde at UH-bibliotekenes rolle som tilgangspunkt er tydeligere rettet mot akademiske miljøer og eventuelt samfunnsaktører enn mot samfunnsborgerne generelt. Et tydelig unntak i resultatene er Forskningsdagene der målgruppen er lekfolk og aktiv formidling står på dagsorden. UH-bibliotekenes funksjon som tilgangspunkt kommer godt frem, siden arbeidet legger til rette for at forskningsmiljøer trer i kontakt med resten av befolkningen. Kun et fåtall akademiske biblioteker, som tilhører de største og noen mellomstore i antall årsverk, jobber sammen med massemedier for å spre kunnskap til folket. Massemediene er et av de viktigste tilgangspunkter til informasjon om forskning og egner seg til å nå ut til et heterogent publikum. Massemediene er noen av de enkleste måter til å nå ut til lekfolk, samtidig som formidlerne må passe på å hverken overforenkle eller være for fagspesifikt (jf. Bramness, 2015).

Når det gjelder fagbibliotekenes rolle som kunnskapsnav vil jeg argumentere for at også denne er primært rettet mot sine egne målgrupper og til en viss grad til ulike brukergrupper. For å være et kunnskapsnav for lekfolk, må hvem som helst få mulighet til å utforske kunnskapskilder, involvere seg i forskning for å lære om forskningsprosesser og metoder (Cohen et al., 2015, s. 9). Ut fra resultatene gjennomfører få biblioteker arrangementer som retter seg til lekfolk. For eksempel formidler noen UH-biblioteker til skoleklasser og temadager skal tiltrekke seg lekfolk for å introdusere dem til fagbiblioteket som et relevant sted når man ønsker å søke etter troverdig informasjon. Etter min mening fremstår også Forskningsdagene som mest egnet for å etablere UH-biblioteket som et midlertidig kunnskapsnav for lekfolket. Som nevnt er festivalen allerede et egnet tilgangspunkt for å etablere kontakt mellom lekfolk og kunnskapsprodusenter. I tillegg kan fagbibliotekene stille sine lokaler og formidlingsferdigheter til disposisjon for å medvirke i brukerinvolverende arrangementer.

Brukerinvolverende arrangementer vil øke forståelsen for vitenskapelige prosesser og metoder hos de som er interesserte.

Dagens rolle som kunnskapsnav legger mest opp til at UH-bibliotekets egne brukere har et uformelt og nøytralt sted. Dette er logisk bruk av akademiske biblioteker der studenter og ansatte oppholder seg for å engasjere seg i kunnskap utenom hjemme for å føle en tilhørighet (Anderson, 2017). Spesielt studenter skal få en økt bevissthet rundt sin tilhørighet i sitt UH-bibliotek for å være en del av et større kunnskapsfellesskap. Som Sørensen (2019) pekte på er økt målstyring og tellekanter et problem for å opprettholde tilfeldige, uformelle samtaler mellom vitenskapelige ansatte og studenter. Dette tar dagens UH-bibliotek hånd om ved å skape uformelle læringsarenaer mellom studenter og de faglige ansatte. For eksempel gjennom sin arrangementsvirksomhet gjennom boklanseringer, foredrag eller åpne faglige konferanser. Likevel synes jeg at flere interaktive og publikumsinvolverende formidlingsbidrag kan styrke UH-bibliotekets rolle som kunnskapsnav for både studenter og ansatte. Arrangementer som inviterer til interaksjon og er åpen for alle interesserte – også lekfolk, kan ikke bare forbedre det akademiske miljøet mellom studenter og ansatte, men også styrke båndet mellom academia, samfunnsaktører og lekfolk.

Samtidig vil jeg også peke på, at resultatene i undersøkelsen min indikerer at UH-bibliotekene ser ut til å være bevisste på potensialet som ligger i rollen som kunnskapsnav. Resultatene i underkapittel (4.4.2) indikerer den største prosentuelle økningen av planlagte formidlingstiltak er *Interaktive arrangementer i eksterne lokaler*. Samtidig viser resultatene også at fagbibliotekene har et ønske om økt samarbeid med eksterne aktører, blant dem offentlige kulturinstitusjoner, som har det enklere å nå ut til lekfolket. På den andre siden er den overordnede prosentandelen biblioteker, som jobber med eller planlegger å jobbe med publikumsinvolverende arrangementer, relativt lav. Derfor er det mye rom for utvikling når det gjelder å bli et kunnskapsnav for lekfolk.

Derfor vil jeg argumentere for at UH-bibliotekenes rolle som kunnskapsnav gjelder primært egne målgrupper og er mindre utpreget enn funksjonen som tilgangspunkt. Mens hvem som helst som måtte være interessert kan få tilgang og kunnskapskildene, er det begrenset hvor mye bibliotekets lokaler og personalets ekspertise kan bli brukt av dem uten institusjonstilknytning. Rollen som kunnskapsnav er hovedsakelig tilrettelagt for dem som har en relasjon til utdanningsinstitusjonen eller academia generelt. Ser man dette i sammenheng med universitets- og høyskolebibliotekenes overordnede funksjon, virker dette logisk og

naturlig. Samtidig er et av UH-institusjonenes samfunnsoppdrag å forvalte og distribuere fellesgoder som er finansiert av offentlige midler (Sørensen, 2019, s. 461). Forskningsbasert kunnskap er et av fellesgodene vi har i samfunnet. Det vil si at det ligger et implisitt oppdrag til alle biblioteker om å formidle forskningsbasert kunnskap til dem som måtte ha behov for dem. Sett i lys av hvor lite forskningsformidling som foregår i lekfolkets naturlige omgivelser, mener jeg at kunnskapsnavsrollen som eksempelvis Ignat og Kollegaer (2018) og Overgaard og Kaarsted (2018) fremstiller dem ikke gjelder for norske UH-biblioteker ennå.

Ut fra den nasjonale bibliotekstrategien *Rom for demokrati og dannelse* (Kulturdepartementet & Kunnskapsdepartementet, 2019, s. 25), vil jeg argumentere for at bibliotekene oppfyller sine funksjoner i større grad når det gjelder å stille ressurser og sine lokaler til disposisjon. Bibliotekene er i stor grad åpne i forbindelse med utstillinger eller arrangementer som foredrag, som både interesserte brukergrupper og lekfolket generelt kan besøke. Samtidig tilgjengeliggjør fagbibliotekene fysiske og digitale samlinger som i sin tur også kan bli aksessert av hvem som helst. Flere biblioteker jobber som kunnskapsprodusenter i forbindelse med multimediale bidrag, eller samarbeider med lett tilgjengelige kanaler som massemedier, som bidrar til å gjøre forskningen lettere tilgjengelig for lekfolk.

Derimot vil jeg også hevde at selv om UH-bibliotekene er åpne, har de mye utviklingsarbeid i vente, når det gjelder å bli åpne kunnskapshus. Bibliotek tjenester som går utover tilgjengeliggjøring av kunnskapskilder, er som tidligere nevnt forbeholdt primærmålgruppene. En konsekvens av UH-bibliotekenes fokus på typiske kjerneoppgaver, rettet mot målgrupper som er tilknyttet moderinstitusjonen, medvirker UH-bibliotekene i mindre grad aktivt. Dette er noe som regjeringen ønsker at fagbibliotekene skal jobbe mer med i fremtiden (Kulturdepartementet & Kunnskapsdepartementet, 2019, s. 21). Selv om UH-bibliotekene har blitt åpne for alle som bor i Norge, vil jeg hevde at de ikke er de åpne kunnskapshus som regjeringen ønsker seg ennå.

5.3.3 Rom for forbedringer

Jeg argumenterte for at universitets- og høyskolebibliotekene har tre ulike roller i forskningsformidling. Deres overordnede rolle er støttespilleren til vitenskapelige ansatte, samtidig som fagbibliotekene utfyller rollene som tilgangspunkt til forskning for

samfunnsborgerne og rollen som kunnskapsnav til en viss grad. Mens rollen som tilgangspunkt gjelder i stor grad lekfolket generelt, begrenser seg kunnskapsnavsrollen primært til egne målgrupper. I dette underkapittel ønsker jeg å se på forbedringsmuligheter og vil foreslå løsninger, som kan hjelpe med å forbedre formidlingstilbudet. Samtidig skal jeg se UH-bibliotekenes formidlingstiltak i lys av formidlingshindrene. Som resultatene viste, er formidlingstiltakene svært avhengig av ressursene av det enkelte bibliotek. Hvis flere biblioteker ønsker å utvikle bibliotek tjenester innen forskningsformidling, må man ta hensyn til forholdene for å komme frem til hensiktsmessige løsninger.

Det viktigste behovet som jeg ser i resultatene er en formell forankring av forskningsformidling som en av bibliotekets arbeidsoppgaver. I underkapittel (5.3.1) pekte jeg på at mange respondenter ikke kunne svare med sikkerhet på om formalitetene rundt forskningsformidling. I tillegg pekte jeg på at UH-biblioteker har fått implikasjoner for å jobbe med aktiv formidling gjennom Kulturdepartementets og Kunnskapsdepartementets (2019) strategiplan. Dette betyr at fagbibliotekene har fått et oppdrag med å jobbe aktivt med forskningsformidling enten ved å utnytte egne lokaler eller ved å samarbeide på tvers av biblioteksektoren. Dagens situasjon er slik at en del UH-biblioteker ikke har forankret forskningsformidling som en del av sine oppgaver lokalt i institusjonen. I noen tilfeller kan forankringen være på plass, samtidig som den ikke er tydelig nok, slik at bibliotekansatte ikke er klare over det. Som tidligere nevnt mener jeg at en formalisering kan bidra til en bevisstgjøring av hva bibliotekene skal jobbe med samt hva og hvorfor man gjør dette.

En forankring kan dessuten bidra til å avhjelpe flere hindre for å jobbe med forskningsformidling, som for eksempel tre største hindrene om lav bemanning og tidsmangel, ikke tilstrekkelig formidlingskompetanse og mangel på et formelt mandat. Forskningsformidlingsoppgaven kan fagbibliotekene enten definere gjennom et mandat gitt av moderinstitusjonen, eller på andre måter som å forankre oppgaven i en egen lokal bibliotekstrategi. Imidlertid ser jeg fordelen med et samarbeid om forankringen mellom UH-bibliotekene og enten institusjonsledelsen og/eller de seksjonene som har hovedansvaret for forskningsformidling. Jeg vil hevde at det mest hensiktsmessige er å være i kontakt med både institusjonsledelsen og hovedansvarlige for forskningsformidling for å avklare de ulike behovene alle partene har. For eksempel vil et økt ansvar for en støttetjeneste i

forskningsformidling vil kreve flere personalressurser i en ny arbeidsoppgave. På denne måten kan forskningsformidlingsoppgaven bli en vanlig, integrert oppgave.

Et gjennomgående resultat i undersøkelsen er at det finnes en sammenheng mellom UH-bibliotekenes størrelse i årsverk, samarbeidsnettverket og formidlingstiltakene. For eksempel formidler de største bibliotekene mer allmennrettet sammenlignet med små- og mellomstore biblioteker. De største bibliotekene produserer oftere digitalt innhold og har tilføyd flere alternative formidlingstiltak som kan kategoriseres som allmennrettet forskningsformidling. Det vil si at jo mer ressurskrevende et formidlingstiltak er, desto mindre er sannsynligheten at små- og mellomstore fagbiblioteker gjennomfører det. Disse resultatene gjenspeiler de to største hindre, lav bemanning og tidsmangel, som de fleste respondentene informerte om. Hindrene opplever respondentene uansett hvilken størrelse biblioteket deres er på. Dersom universitets- og høgskolebibliotekene forankrer formidlingsoppgaven på en formell måte, vil komme frem hvilke behov alle parter har. Når det gjelder biblioteket tyder resultatene på at de har behov for flere personalressurser og kompetanseheving. Et nærmere blick på resultatene tyder på at flere av de største UH-bibliotekene i antall årsverk oftere har et formelt mandat om forskningsformidling, som i sin tur forklarer deres muligheter for å jobbe med mindre etablerte formidlingstiltak.

Et annet viktig poeng i undersøkelsen er respondentenes vurdering av egne ferdigheter. Like etter de to største hindrene som jeg allerede diskuterte, mente mange bibliotekansatte at de ikke har tilstrekkelig kompetanse for å drive med forskningsformidling og i noen grad som arrangører av formidlingstiltak. Dette forklarer hvorfor gå arrangementer er brukerinvolverende og skaper opplevelser. Som jeg nevnte i forrige avsnitt, kan med en forankring av forskningsformidling også få frem bibliotekansattes behov for kompetanseheving. Samtidig kan kompetansehevingen være et tiltak som legger til rette for å utvikle støttetjenester i forskningsformidling. Ut fra respondentenes egenvurdering om manglende formidlingskompetanse og som arrangører, mener jeg også at dette gir implikasjoner til selve bibliotekarutdanningen om å satse enda mer på formidling.

Bibliotekarutdanningen har i de senere årene satset på flere endringer i fokus og å tilby flere emner om målrettet formidling. Tyngden i disse emnene ligger hovedsakelig på kultur- og litteraturformidling, som kan oppleves som veldig forskjellig fra forskningsformidling. Dersom UH-bibliotekene skal bidra enda mer med forskningsformidling i tiden fremover, bør

også bibliotekarutdanningen vurdere om deler av formidlingsemnene trenger tilpasninger, dersom dette ikke har skjedd i de siste to årene. På denne måten kan også fremtidige bibliotekarer ved universitets- og høyskolebiblioteker føle seg noe tryggere i forbindelse med formidlingsoppdraget. Siden den nasjonale bibliotekstrategien gir oss pekepinner i hvilken retning bibliotekene skal utvikle seg, mener jeg at også bibliotekarutdanningen har et ansvar om å tilby en allsidig opplæring som sikrer fremtidige bibliotekarers ferdigheter med en relativ ny oppgave i utvikling.

Dagens situasjon er slik at ikke alle biblioteker har en formell forankring, men flere UH-biblioteker anser forskningsformidling som en del av samfunnsoppdraget sitt og formidler forskning uten formelle føringer fra institusjonsledelsen. I de følgende avsnittene vil jeg komme med forslag om hvordan biblioteker uten formell forankring av forskningsformidlingsoppgaven kan øke eller forbedre formidlingsarbeidet.

Når det gjelder UH-bibliotekene som påtok seg selv formidlingsoppgaven, bør de være proaktive og gjøre støttetjenesten kjent for institusjonen gjennom eksempelvis markedsføring. Hjelp innen forskningsformidling kan også videreformidles gjennom formell og uformell kontakt med seksjonene i institusjonen, vitenskapelige ansatte og PhD-kandidater som Daland og Hidle (2016) foreslår. Målgruppene blir i så fall bevisste på at de kan få støtte innen forskningsformidling og at deres bibliotek også kan fungere som arrangementsarena. Mer bevissthet rundt bibliotek tjenester hos andre seksjoner kan eventuelt også bidra til økt samarbeid på tvers av institusjonens seksjoner.

Når det gjelder markedsføring fremstår en kommentar blant respondentene i forbindelse med planlagte formidlingstiltak som spesielt opptatt med å markedsføre UH-biblioteket mer proaktiv. Respondentens bibliotek planlegger å trappe opp formidlingsaktiviteten generelt og ønsker å gjøre tjenestene kjent innenfor og utenfor egen utdanningsinstitusjon. Dette ligner på den ene siden PR-virksomhet som bi-effekt av forskningsformidling som Audun Farbrot (2010) viser til og på den andre siden vil flere spesielt engasjerte UH-biblioteker kunne utvide sitt samarbeidsnettverk. På denne måten ser jeg gode muligheter for at det samarbeidsnettverk på tvers av UH-bibliotekene utvikler seg over tid.

For de akademiske bibliotekene som allerede formidler stort sett forskerintern og brukerrettet, mener jeg det er mest hensiktsmessig å (videre-) utvikle sine tjenester innen allmennrettet forskningsformidling. Siden deres interne samarbeidet allerede ser ut til å

fungere på en tilfredsstillende måte, er det best å etablere eller utvide samarbeid med eksterne aktører, som ikke er tilknyttet academia. For eksempel kan dette være offentlige kulturinstitusjoner, men også andre aktører som skoler. Noen få av mine respondenters kommentarer har allerede understreket at temadager som inviterer samfunnsborgere inn til UH-biblioteket og formidling til skoleklasser fungerer godt. Derfor vil jeg hevde at fagbibliotekene som allerede har etablert en fungerende støttetjeneste innen forskningsformidling, bør prøve å være med på å myke opp grensene mellom fag- og folkebiblioteker. På denne måten vil ikke bare UH-bibliotekets rolle som kunnskapsnav bli sterkere forankret i samfunnet, men også bidra til at både fag- og folkebiblioteker blir en naturlig ressurs i samfunnsborgernes liv. Jeg anser det som en fordel å gjøre lekfolk kjent med UH-bibliotekets tjenester og funksjon fra et tidlig tidspunkt, slik at også akademiske biblioteker blir et vanlig sted å oppsøke. Hvis fagbibliotekene klarer å senke terskelen til å besøke arrangementer innenfor institusjonens lokaler vil også bidra til at lekfolk vil få det enklere til å forholde seg til troverdige kunnskapskilder. For det andre kan en fordel med dette være at lekfolk vil lære mer om vitenskapelige prosesser og metoder når de deltar i arrangementer.

Uansett om UH-bibliotekene skal formalisere eller allerede har formalisert forskningsformidling som en vanlig arbeidsoppgave, har bibliotekene anledning til å høre om institusjonen er med i Forskningsrådets nettverk om folkeforskning (jf. Forskningsrådet, 2021). Hvis institusjonen allerede er med i nettverket, kan UH-biblioteket tilby sin støtte i folkeforskningsprosjekter slik man har sett i litteraturgjennomgangen (Ignat et al., 2018; Overgaard & Kaarstedt, 2018).

Likevel er jeg bevisst på at man ikke bør glemme at UH-bibliotekene fortsatt har en hovedfunksjon som støtte for moderinstitusjonen, slik at et samarbeid med folkebiblioteker og andre offentlige kulturinstitusjoner er helt nødvendig. Jeg vil argumentere for at samarbeidsavtaler om forskningsformidling på tvers av bibliotektypene kan bidra til økt popularisering av forskning. På den eneste siden kan bibliotekarene fungere som kunnskapsformidlere til lekfolk som Ignat og kollegaer (2018) og Overgaard og Kaarsted (2018) trekker frem. Folkebiblioteket er uten tvil et mer naturlig sted som lekfolk oppsøker når de ønsker å innhente informasjon utenfor hjemmet. Derfor kan det også være mer naturlig å gjennomføre brukeraktive arrangementer i folkebiblioteket. På den andre siden kan noen

arrangementer egne seg bedre å gjennomføre i UH-bibliotekets lokaler. For å gjøre institusjonen mer tilgjengelig og trygg kan stedet eventuelt variere og skifte mellom folke- og fagbiblioteket.

Dessuten mener jeg at flere av de mindre betydningsfulle hindrene, som mine respondenter pekte på, kan avhjelpes med økt samarbeid på tvers av biblioteksektoren og øvrige kulturinstitusjoner. For det første gjelder dette plassmangel, men også kompetanse innen formidling og arrangementsvirksomhet. Ansatte ved folkebiblioteker er sannsynligvis mer vant med å utnytte bibliotekets fysiske rom som arrangementsarena og driver med formidlingsvirksomhet enn hva fagbibliotekarene gjør. I de senere år har folkebibliotekene utviklet og jobbet mye med varierte kulturarrangementer og lagt opp til opplevelser. Jeg tror at et felles konsept som er utviklet i samarbeid mellom UH- og folkebiblioteker kan omfavne kjernevirksomhetene av begge virksomhetene. Det å redusere avstanden mellom disse to bibliotektypene vil bidra med å utnytte hverandres ekspertise som Ryan og Swindells (2018) viser til.

Likevel må dette samarbeidet ikke nødvendigvis bety at ulike målgrupper må holdes strengt adskilte i hvert sitt bibliotek. Som tidligere nevnt kan det å arrangere publikumsinvolverende formidlingsarrangementer virke positivt for både lekfolk og studenter. Som Knut H. Sørensen (2019) påpekte har også studenter mistet en del faglig utveksling med sine lærere i følge av UH-institusjonenes målstyring. Hvis UH-bibliotekene i samarbeid med vitenskapelig ansatte og folkebiblioteker får til prosjekter som eksempelvis folkeforskning, får eventuelt også studentene mulighet til å bli involvert i formidling av sitt fagfelt som Overgaard og Kaarsted (2018) viste i sin undersøkelse. Dette er også et ønsket må i *Vilje til forskning* (2005) som ønsker at også studenter kan bli en del av den offentlige debatten. Derfor anser jeg det som en stor mulighet å prøve å få en fot inn i Forskningsrådets nettverk om folkeforskning (Forskningsrådet, 2021).

Imidlertid er det etter min mening også sannsynlig at flere UH-biblioteker kommer til å ha et økt fokus på allmennrettet forskningsformidling, i og med at regjeringen har et ønske om dette i bibliotekstrategien (Kulturdepartementet & Kunnskapsdepartementet, 2019). Denne utviklingen vil ta tid og kreve en omstrukturering av ulike eksisterende oppgaver, som må effektiviseres slik at flere ressurser kan bli frigjort. Forskningsformidling kan eventuelt også erstatte oppgaver som er utdaterte.

Eksempelvis kan bibliotekene frigjøre enda mer plass når man i større grad går bort fra samlinger av fysiske bøker. Dersom biblioteket kun har pensumbøker fysisk tilgjengelig og materialet som eventuelt ikke er digitalisert, vil dette være tidsbesparende med tanke på fysisk klargjøring av bøker. På den ene siden hadde dette bidratt med fremskritt i et fokus som UH-bibliotekene allerede har om å spare plass og kjøpe mest mulig digitalt. På den andre siden reiser dette nye spørsmål om for eksempel på hvilke måter dette kan oppnås. Særlig pensumlitteratur på norsk er sjeldent tilgjengelig digitalt og ofte er digitale løsninger fortsatt dyre. Hvorvidt opphavsrettslige regler påvirker mulighetene for fjernlån av digitalt materialet på tvers av UH- og biblioteksektoren generelt, er andre hensyn man bør vurdere (jf. Colbjørnsen, 2017).

Frigjøring av tid og ressurser kan også komme med omleggingen av institusjonelle arkiver som skal bli samlet under ett nasjonalt vitenarkiv (jf. Unit, 2021). I forbindelse med dette skal det også skje endringer i forbindelse med bruk av CRISTin og muligens falle bort som bibliotekoppgave. Når det gjelder forvaltning av institusjonelle arkiver, blir det ikke lenger nødvendig å drive med å registrere metadata for en publikasjon. Frem til nå har én publikasjon med flere forfattere bli lastet inn i forfatterens respektive institusjonelle arkiver og ført til at flere bibliotekarer ved ulike institusjoner har jobbet med en og samme publikasjon, som også fører til en del dubletter. Når denne jobben faller bort, vil tiden kunne brukes på en annen måte.

Jeg synes at å prøve å effektivisere allerede eksisterende oppgaver den mest hensiktsmessige måten å spare tid og ressurser på. For eksempel opplever jeg at bibliotekarene bruker mye tid og mange personalressurser på å gjennomføre generiske kurs for nyansatte og studenter. Disse kunne blitt gjennomført via digitale kurs og introduksjons- og instruksjonsvideoer som kunne vært supplert med digitale kontrollprøver. Dette kan ligne på Startpakka til OsloMet (u.å) og Bokskapet som er en digital læringsplattform på tvers av UH-institusjonene. Ofte blir de mest grunnleggende systemer, programmer og verktøy formidlet i flere omganger hvert år. Dette har sammenheng med at nyansatte blir tilsatt på ulike tidspunkter og ikke alle har tid til å delta på fastsatte tidspunkter. Et slikt tiltak vil kreve et merarbeid av bibliotekarene i en avgrenset tidsperiode. Dette kan man løse gjennom prosjektordninger som samtidig kan kompensere for tids- og personalmangel så lenge prosjektet foregår. En av flere fordeler med videoinstruksjoner og digitale kurs er gjenbrukbarheten og at de er tilgjengelige hele døgnet. Til tross for dette skal dette ikke

erstatte UH-bibliotekenes skranke- og veiledningsvirksomhet eller fysisk kontakt mellom brukergruppene og bibliotekarer. Men på denne måten vil undervisningsoppgaven både effektiviseres samtidig som det trygge, uformelle tillitsforholdet mellom UH-biblioteket og primærmålgruppene bli ivaretatt.

Til slutt vil jeg understreke at jeg er veldig bevisst på at de ovenfor nevnte forslag kun er noen få muligheter, som mest sannsynligvis ikke vil passe alle UH-biblioteker. Jeg er også sikker på at det finnes flere forbedringsmuligheter, som jeg ikke har tenkt på. Et universalmiddel som vil passe alle biblioteker uansett størrelse og bibliotekspesifikke forhold finnes ikke og er usannsynlig å finne frem til. Det beste forslaget jeg kan komme med er at bibliotekarene kartlegger sine ressurser, oppgaver og hvordan oppgavene kan effektiviseres.

5.4 Oppgavens begrensninger og dataenes validitet

Denne masteroppgaven har kartlagt UH-bibliotekenes forskningsformidlingstiltak og beskriver dagens situasjon. Derfor skraper oppgaven stort sett på overflaten uten å gå inn i mange detaljer. Dette medfører flere begrensninger i studien og reiser nye spørsmål som må tas opp i fremtidige undersøkelser. Blant annet berører ikke denne oppgaven temaet i hvilken grad enkelte formidlingsaktiviteter er tilpasset ulike målgrupper innen lekfolket. Det samme gjelder i hvilken grad universitets- og høgskolebibliotekene involverer seg i formidlingen innholdsmessig eller hvordan det egentlige formidlingsarbeidet er organisert og fordelt mellom samarbeidspartnere. Personlige holdninger ovenfor forskningsformidling er heller ikke noe denne masteroppgaven setter søkelys mot.

Det er også viktig å se masteroppgaven i sammenheng med datainnsamlingen og i hvilken grad dataene i studien er representative. Som forventet var frafallet i undersøkelsen høyere (55,5%) enn svarandelen (45,5%). Derfor er det behov for å vurdere undersøkelsens representativitet på en annen måte enn å se på svarandelen alene. For å finne ut i hvilken grad studien representerer populasjonen som så, har jeg sett nærmere på utvalget. Jeg kom frem til at utvalget i seg selv støtter under undersøkelsens representativitet. For eksempel har både små, mellomstore og store UH-biblioteker, etter antall tilknyttede enheter og i antall årsverk, deltatt i undersøkelsen. Likevel er små- og mellomstore biblioteker mer representerte enn de

store bibliotekene, selv om referansepopulasjonens flertall tilhører store biblioteker. Studiens representativitet blir også styrket med at alle tre typer UH-institusjoner, det vil si universiteter, akkrediterte og vitenskapelige høyskoler deltok i undersøkelsen. Flere respondenter jobber ved universiteter enn de to typene høyskoler, men dette har sammenheng med at flere universiteter har mange enheter tilknyttet. I tillegg har flere høyskoler blitt til universiteter i de senere årene. Derfor kan man også forvente en høyere svarprosent fra respondenter ved universiteter. Jeg mener at utvalget i undersøkelsen representerer referansepopulasjonen og øker studiens representativitet.

En viktig problemstilling når det gjelder denne undersøkelsen er i hvilken grad datagrunnlaget er internt og eksternt valid. Et argument for å uttale seg for dataenes validitet er at funnene mine gjenspeiler delvis tidligere forskning som peker på bibliotekenes fokus på typiske oppgaver. Herunder er bibliotekets støttetjenester rettet mot primærmålgruppene, som å legge til rette for økt kvalitet i studiehverdagen for studenter og å støtte ansattes forskning. Videre å skape et uformelt rom for et faglig fellesskap for både studenter og forskere (jf. Anderson, 2017; Kannelønning & Evjen, 2018). På den andre siden finner jeg også lignende resultater når det gjelder organisasjonsteoretiske problemstillinger som ansvarsområder og samarbeid mellom UH-biblioteker og interne og eksterne aktører (jf. Daland & Hidle, 2016; Ignat et al., 2018, 2019; Jaguszewski & Williams, 2013).

Når det gjelder dataenes interne validitet, mener jeg at utvalget som deltok i undersøkelsen i seg selv støtter under datagrunnlagets pålitelighet. Som jeg nevnte i metodekapittelet (3.1) risikerte jeg et systematisk frafall ved å sende spørreundersøkelsen til en felles e-postadresse. Dermed hadde jeg ingen kontroll over hvem som videresendte e-posten til kollegaer eller om de mest egnede bibliotekarer deltok i undersøkelsen. Mest ønskelig var å samle inn data fra bibliotekarer som enten er i en type lederstilling, eller jobber med forskningsformidling. Dersom ikke disse personene hadde anledning til å svare på spørreundersøkelsen, kan også andre bibliotekarer skildre hva deres bibliotek jobber med til daglig. Datamaterialet gjenspeiler at flere respondenter i undersøkelsen hverken hadde lederkunnskap eller ikke er mye involvert i forskningsformidlingsarbeidet. Eksempelvis var svarandelen for 'Vet ikke' høy ved spørsmål som krever lederkunnskap (se f.eks. spørsmål 4, 5b og 5d i Vedlegg I). Disse dataene ga ingen data til videre fortolkning, men den positive siden ved dette er at dataene

ikke gir et fordreid bildet av forholdene på institusjonen eller biblioteket. Jeg vil også argumentere for at dette systematiske frafallet er av mindre betydning i forbindelse med å besvare min problemstilling. Som jeg nevnte tidligere, er mitt mål å beskrive dagens situasjon ved et lite undersøkt tema i bibliotek og Informasjonsvitenskap. Dermed er jeg ikke like avhengig av å få svar fra bibliotekledere eller de som jobber mest med forskningsformidling. Situasjonen hadde vært annerledes hvis mitt formål var å forklare årsakssammenhenger. I dette tilfellet hadde det vært nødvendig med helt andre metodiske tilnærminger enn ved min beskrivende problemstilling.

Et annet argument for dataenes interne validitet er at alle mine respondenter jobber i UH-bibliotek og spørreskjemaet er konstruert på en måte som muliggjør at deltakerne kunne gi et svar som er mest tilpasset deres arbeidsplass og situasjon. Datagrunnlaget viser tydelige sammenhenger mellom de enkelte svarene, som bekrefter og støtter under hverandre, slik at resultatene ikke viser noen selvmotsigelser. Likevel er respondentene i denne undersøkelsen mennesker, noe som alltid kan medføre menneskelige feil. Dette kan gjelde både feilinformasjon om forhold innenfor egen organisasjon, eller at respondenter krysser av på alternativer de egentlig ikke hadde tenkt å krysse av på. Dagsformen og ulike uforutsigbare situasjoner i skrankene kan også påvirke respondentenes motivasjon til å svare. Jeg vil likevel hevde at dataenes interne validitet er høy.

En større usikkerhet om datagrunnlaget i min studie gjelder den eksterne validiteten. Dette henger sammen med spørreundersøkelsens grad av anonymitet. Undersøkelsen spurte hverken hvilken landsdel UH-bibliotekene er plasserte i eller om institusjonens navn. Derfor har jeg ikke mulighet til å finne ut om respondentene representerer alle landsdelene i Norge. Siden flere institusjoner innen høyere utdanning er plassert på Østlandet, jobber sannsynligvis også utvalgets flertall ved UH-biblioteker i denne regionen. På grunn av utvalgets omfang, mener jeg likevel at sannsynligheten er høy at flere av Norges landsdeler er representerte i undersøkelsen. For å avhjelpe problemet med å hverken vite institusjonsnavn eller geografisk tilhørighet, innhentet jeg data om selve utdanningsinstitusjonene, med nettopp den hensikten til å kunne si noe om respondentgruppen. Jeg mener at utvalget av respondentene mine øker argumentene for studiens eksterne validitet. Som tidligere nevnt er alle typer UH-institusjoner i alle størrelser i antall enheter og i antall årsverk representerte i utvalget. I tillegg viser undersøkelsen at respondentenes biblioteker tilhører både offentlig og privat sektor. Når det

gjelder utvalget i sammenheng med størrelse i årsverk, er små biblioteker minst representert, mens mellomstore og store biblioteker er i flertall. Dette kan påvirke resultatene når det gjelder forskningsformidlingsaktiviteter og gjenspeile forholdene ved mellomstore og store biblioteker i større grad. Derfor er en annen viktig problemstilling i hvilken grad resultatene er generaliserbare og i hvilken grad de kan overføres til hele UH-biblioteksektoren i Norge. Man må se resultatene i sammenheng med flere aspekter som økonomi og andre ressurser, som kan påvirke hyppigheten og hvilke typer formidlingstiltak som det enkelte biblioteket gjennomfører. Slike forhold er svært avhengig av det enkelte biblioteket, og er ikke nødvendigvis mulig å sette en felles mal som kan gjelde hvert UH-bibliotek.

Et annet aspekt i forbindelse med kjennetegn på utvalgets respondenter, som jeg synes er veldig viktig å ta hensyn til når det gjelder generaliserbarheten, er å se på kommentarene i spørsmål 12. Som jeg nevnte i analysekapittelet (4.1) ga flere respondenter uttrykk for sine positive holdninger overfor forskningsformidlingsoppgaven, mens færre uttalte seg i mindre grad positivt og til dels skeptisk til den. Derfor mistenker jeg en systematisk skjevhet i besvarelsene og anser muligheten for at potensielle respondenter med en skeptisk holdning ikke ønsket å delta i denne undersøkelsen. Respondentene kan ha tenkt at deres biblioteker ikke driver med nok forskningsformidling for å kunne gi gode svar. Andre grunner kan være at potensielle respondenter antok at de er mindre aktuelle deltakere, noe som kan ha sørget for et ytterligere systematisk frafall. Jeg mener derfor at faren for at undersøkelsen representerer hovedsakelig de UH-bibliotekene som engasjerer seg sterkere i forskningsformidling enn de som muligens har andre synspunkter. Med hensyn på frafallet, UH-bibliotekenes diversitet og respondentenes positive engasjement argumenterer jeg at resultatene ikke nødvendigvis er generelt overførbare til alle bibliotekene. Datagrunnlaget er derfor i mindre grad ekstern valid sammenlignet med den interne validiteten.

5.5 Oppgavens verdi og relevans for videre forskning

Min masteroppgave danner en grunnleggende beskrivelse av dagens situasjon i forbindelse med forskningsformidling ved norske universitets- og høyskolebiblioteker. Forskningsformidling ved UH-bibliotekene er et lite belyst tema i bibliotek og informasjonsvitenskap, som jeg mener kommer til å bli viktigere i fremtiden. Med regjeringens nasjonale bibliotekstrategi *Rom for demokrati og dannelse* (Kulturdepartementet &

Kunnskapsdepartementet, 2019) har fagbibliotekene fått implikasjoner til å involvere seg mer i aktiv forskningsformidling til målgrupper utover sine egne. Derfor anser jeg mitt arbeid som et viktig bidrag på et tidlig stadium, som leverer en oversikt over ulike aktiviteter forskningsformidlingen inkluderer og hvorvidt den er en naturlig oppgave for akademiske biblioteker i Norge. Dermed får denne undersøkelsen også en historisk verdi, som kan bli relevant som et tilbakeblikk når andre studerende og forskende ønsker å undersøke den samme tematikken i fremtiden.

I tillegg bidrar masteroppgaven min også til å definere ulike roller fagbibliotekene har innenfor forskningsformidling i dag og i hvorvidt rollene er utpreget ut fra gjeldene teorier. Hittil har ingen andre studier prøvd å kartlegge forskningsformidlingstiltak i like stort omfang og kommer med flere bidrag. For det første har masteroppgaven min påvist en mangel på forankring av forskningsformidling som en naturlig oppgave for norske universitets- og høyskolebiblioteker. Samtidig påpeker resultatene i min masteroppgave også at mangel på forankring blir opplevd som et problem blant mine respondenter og peker på behovet å formalisere oppgaven. For det andre indikerer oppgaven min at en forankring av forskningsformidling kan være et verdifullt tiltak for å avklare ansvarsområder, forventninger til UH-bibliotekene og for å kunne jobbe målrettet med dette. Et tredje bidrag med masteroppgaven min er at resultatene indikerer resultatene også et behov blant respondentene som opplever at de ikke har tilstrekkelig formidlingskompetanse og lite erfaring med arrangementsvirksomhet. Dette gir som nevnt i diskusjonen en implikasjon for bibliotekarutdanningens videreutvikling for å utvide sitt fokus til aktiv formidling av kunnskapskilder og forskning.

Jeg utarbeidet kartleggingen med utgangspunkt i relevant teori og tidligere forskning for å plassere de ulike tiltakene innenfor forskningsformidlingens hensikter. Det vil si at andre viktige aspekter i forbindelse med formidling, særlig den som er rettet mot allmennheten, er hverken sett nærmere på eller innholdsmessig analysert i det hele tatt. Jeg mener derfor at flere interessante problemstillinger som har blitt reist i denne oppgaven er både relevante og viktige å få belyst i fremtiden. For eksempel hadde det vært interessant hvis fremtidige prosjekter vurderer hvorvidt fagbibliotekenes forskningsformidling er tilpasset målgruppene som aktørene ønsker å formidle til. I denne sammenhengen hadde det også vært interessant å undersøke hvor godt besøkt enkelte arrangementer i fagbibliotekenes lokaler er, og hvordan

besøkende opplever og lærer av bidragene. I tillegg hadde en kartlegging av hvilke målgrupper publikummet består av vært et relevant aspekt å undersøke.

Et annet tema som er verdifullt å undersøke nærmere, handler om selve samarbeidet mellom aktørene. Som jeg nevnte, har min masteroppgave ikke undersøkt på hvilke måter selve samarbeidet med interne eller eksterne aktører fungerer i praksis. Hvordan bibliotekene eventuelt etablerer- eller har etablert samarbeid med ulike partnere, er også relevant å få et dypere innblikk i. Derfor kan det være et interessant område å undersøke for å få en bedre forståelse av hvordan akademiske bibliotekers forskningsformidling konkret foregår. For eksempel er casestudier som kan knyttes opp mot bibliotek- og tjenesteutvikling som tar for seg et par biblioteker av ulike fagfelt og størrelser ville være interessant å gjennomføre.

En annen viktig problemstilling som både er nødvendig og interessant å undersøke er muligheter for hvordan forskningsformidling kan bli en støttetjeneste for ansatte, uten at dette går på bekostning av andre viktige oppgaver. Som jeg pekte på tidligere, kan det være hensiktsmessig å se på hvordan andre oppgaver og prosesser kan effektiviseres. I dette tilfellet bør fremtidige undersøkelser se på enkelte case, fordi forhold ved hvert enkelt UH-bibliotek kan være så spesifikke at man ikke vil finne frem til en universalløsning.

I undersøkelsen kom det blant annet frem at bibliotekarenes holdninger i forbindelse med forskningsformidling som en formell oppgave varierer fra person og person. Jeg mener at fremtidige undersøkelser kan gi et dypere innblikk i bibliotekarenes holdninger til forskningsformidling. Eksempelvis kan dette skje gjennom kvalitative undersøkelser i form av fokusgruppeintervjuer. Likeså hadde det vært interessant med kvalitative undersøkelser om forskeres holdninger om bibliotekets støtte innen forskningsformidling.

5.6 Avslutning

Avslutningsvis vil jeg poengtere at dagens bibliotekarer som jobber ved universitets- og høgskolebiblioteker, deriblant mine respondenter, jobber kontinuerlig for å tilpasse seg nye situasjoner, behov og arbeidsoppgaver. Ansatte ved UH-bibliotekene videreutvikler tjenester for å fortsette å være relevante støttespillere for moderinstitusjonen. Med undersøkelsen min fikk jeg frem universitets- og høgskolebibliotekenes rolle som forskningsformidlere til ulike målgrupper i både akademia og samfunnet. Jeg mener at resultatene indikerer at UH-

bibliotekene befinner seg i en utviklingsprosess til å bli mer aktive formidlere for flere enn bare primærmålgruppene, selv om lekfolk ikke står i sentrum.

Det er naturlig at akademiske biblioteker fokuserer på et akademisk miljø når de jobber med forskningsformidling. Til tross for dette er jeg også enig med regjeringens ønsker og ser behovet for mer kunnskap om forskningsprosesser og metoder hos lekfolk. UH-bibliotekene har et klart samfunnsoppdrag og skal videreformidle den kulturelle kapitalen for å brøyte frem veien for fremtidens forskere (Tjora, 2019b, s. 40). Jeg er like overbevist om at det er viktig å bringe vitenskapen frem til folk flest for å forebygge 'de mørke strømningene'. Etter nesten to år med en pandemi og unntakstilstand, tror jeg at også alle samfunnsborgere vil dra nytte av kunnskapen om hvordan vitenskapelig kunnskap utvikles og at forskningsresultater må settes i sammenheng med metoder og bruksområder. Hvis flere mennesker i samfunnet vårt blir bevisste på dette, mener jeg at dette kan ha en positiv effekt på å motvirke desinformasjon, falske nyheter og andre udemokratiske påstander. Bibliotekstrategien viser at politikere har forstått viktigheten av at alle typer biblioteker er viktige verktøy for å utvikle et demokratisk samfunn. Universitets- og høgskolebiblioteker er også en del av våre fellesgoder, både for dem som har en tilknytning til akademia og for øvrige samfunnsborgere. Universiteter skal utdanne selvstendige samfunnsborgere som er kompetente og modige for å styrke demokratiet og stå opp mot destruktive og udemokratiske strømninger i samfunnet (Tjora, 2019b). Dette synes jeg også universitets- og høgskolebibliotekene må være med på.

Imidlertid fremstår forskningsformidling slik regjeringen fremstiller den i strategiplanen som en utvidelse av den eksisterende formidlingsoppgaven. Det vil ta tid å etablere og utvikle en fungerende tjeneste som støtter aktivt under vitenskapelig ansattes formidlingsoppdrag. Forskningsformidling er kanskje ikke UH-bibliotekenes øverste prioritet med tanke på andre nye oppgaver, eksempelvis forskningsdatahåndtering som er tidkrevende å sette seg inn i. Likevel synes jeg at fagbibliotekene bør formidle forskningen mer aktiv til både primærmålgrupper og andre aktører som måtte besøke formidlingsarrangementene. Aktiv, publikumsinvolverende forskningsformidling kan også bidra til et forbedret studiemiljø ved å gi studerende et uformelt læringsrom der de får alternative muligheter til å involvere seg i aktuell kunnskap eller å dele sin egen kunnskap med ulike målgrupper. I dagens situasjon der UH-institusjoner har et sterkt fokus på tellekanter og målstyring, er det viktig at UH-

bibliotekene åpner opp og fungerer som kunnskapsnav og aktiv læring for både studenter og de som måtte være interesserte. Kunnskapsnavnsfunksjonen kan bli viktigere i fremtiden, som eventuelt kommer med flere lignende utfordringer som pandemien. Samtidig vil det bli relevant for UH-bibliotekene å etablere et enda tettere samarbeid med folkebiblioteker og andre offentlige kulturinstitusjoner for å nå bedre frem til et allment publikum. Dette vil både bidra positivt til å nå frem til flere befolkningsgrupper som er skeptiske eller føler seg overveldet av informasjonsfloden de finner på internett. Nærhet og mindre avstand mellom forskere, utdanningsinstitusjoner og folk flest er etter min mening helt nødvendig for å svekke de mørke strømningene. Siden UH-bibliotekene er moderinstitusjonens støttespillere, vil jeg påstå at et enda tettere samarbeid med samfunnsaktører og på tvers av hele biblioteksektoren er veldig viktig. Siden en av UH-institusjonenes viktige oppgaver er å utdanne samfunnsborgere som er kritiske for å styrke demokratiet (Tjora, 2019b, s. 40), mener jeg også at UH-bibliotekene bør bidra med å spre kvalitetssikret forskning på tvers av biblioteksektoren slik at alle samfunnsborgere uavhengig av utdanning, sosial- eller økonomiske forhold kan bli kritiske og modige samfunnsborgere.

Litteraturliste

- Aabø, S. (1988/2002). *Bibliotek i samfunnsøkonomisk perspektiv*. [Diplomoppgave, Statens bibliotekhøgskole, digital utgave: Høgskolen i Vestfold.]. <http://www-bib.hive.no/tekster/ekstern/aaboe/index.html>
- Albæk, E. (2004). *Eksperter kan være gode nok, men -: Om fagkundskabens politiske vilkår i dansk demokrati*. Aarhus Universitetsforlag.
- Anderson, A. (2017). Kunnskapens hus: antropologisk perspektiv på universitetsbiblioteket som sted. I H. Larsen, A. Anderson, C. Fagerlid, & I. Straume (Red.), *Det åpne bibliotek: Forskningsbibliotek i endring* (s. 147–169). Cappelen Damm Akademisk/NOASP. <https://doi.org/10.23865/noasp.20>
- Anderson, A., Fagerlid, C., Larsen, H., & Straume, I. S. (2017). Åpne forskningsbibliotek Innledende betraktninger. I A. Anderson, C. Fagerlid, H. Larsen, & I. S. Straume (Red.), *Det åpne bibliotek: Forskningsbibliotek i endring* (s. 11-21). Cappelen Damm Akademisk/NOASP <https://doi.org/10.23865/noasp.20>
- Ary, D., Jacobs, L. C., Sorensen, C., & Walker, D. A. (2014). *Introduction to research in education* (9. utg.). Wadsworth Cengage Learning.
- Asdal, K. (2002). Forskningsråd og kunnskapsmakt. I S. Meyer & S. Myklebust (Red.), *Kunnskapsmakt* (s. 102–132). Gyldendal akademisk.
- Asdal, K. (2011). *Politikkens natur—Naturens politikk*. Universitetsforlaget.
- Ball, R. (2020). *Wissenschaftskommunikation im Wandel Von Gutenberg bis Open Science*. Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-658-31541-2>
- Bargheer, M., & Walker, K. (2017). Library Publishing and the University Press in the United States and Germany: Lessons from Two Academic Contexts for Sustaining the Scholarly Book. *Bibliothek Forschung und Praxis*, 41(3). <https://doi.org/10.1515/bfp-2017-0037>

- Beard, D. (2018, januar 19). Tale of 2 polls: What do librarians have that journalists don't? *Poynter*.
Hentet den 23. oktober 2020 fra: <https://www.poynter.org/ethics-trust/2018/tale-of-2-polls-what-do-librarians-have-that-journalists-don't/>
- Berg, O. T. (2018). Bundet mandat. I *Store norske leksikon*. http://snl.no/bundet_mandat
- Bramness, J. G. (2015). *Hva jeg snakker om når jeg snakker om forskning*. Universitetsforlaget.
- Brewerton, A. (2012). Re-Skilling for Research: Investigating the Needs of Researchers and How Library Staff Can Best Support Them. *New Review of Academic Librarianship*, 18(1), 96–110.
<https://doi.org/10.1080/13614533.2012.665718>
- Byberg, L., & Frisvold, Ø. (2001). Hvorfor folkebibliotek? Et tilbakeblikk på bibliotek og politisk legitimering ved tre hundreårsskifter. I R. A. Audunson & N. W. Lund (Red.), *Det Siviliserte informasjonsamfunn: Folkebibliotekenes rolle ved inngangen til en digital tid* (s. 63–87). Fagbokforlaget.
- Bøyum, I., Gullbekk, E., Byström K. (2017). «Et helt nytt 'mindset'»? Informasjonskompetanse og tverrfaglighet i bibliotekenes undervisningsoppdrag. I A. Anderson, C. Fagerlid, H. Larsen, & I. S. Straume (Red.), *Det åpne bibliotek: Forskningsbibliotek i endring* (s. 121-146). Cappelen Damm Akademisk/NOASP <https://doi.org/10.23865/noasp.20>
- Chargaff, E. (1978). *Heraclitean fire: Sketches from a life before nature*. Rockefeller University Press.
- Cohen, C., Cheney, L., Duong, K., Lea, B., & Unno, Z. P. (2015). Identifying Opportunities in Citizen Science for Academic Libraries. *Library Staff Publications and Research*.
https://scholarship.claremont.edu/library_staff/38
- Colbjørnsen, T. (2017). Åpenhet i det digitale bibliotek. I A. Anderson, C. Fagerlid, H. Larsen, & I. S. Straume (Red.), *Det åpne bibliotek: Forskningsbibliotek i endring* (s. 23–49). Cappelen Damm Akademisk/NOASP <https://doi.org/10.23865/noasp.20>

- Daland, H. D., & Hidle, K.-M. W. (2016). *New Roles for Research Librarians: Meeting The Expectations For Research Support*. Mass Chandos.
- Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving* (7. utg.). Gyldendal akademisk.
- Eisenbarth, B., & Weißkopf, M. (2012). Science Slam: Wettbewerb für junge Wissenschaftler. I B. Dernbach, C. Kleinert, & H. Munder (Red.), *Handbuch Wissenschaftskommunikation* (s. 155–163). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-531-18927-7_20
- Engelstad, F., Grenness, C. E., Kalleberg, R., & Malnes, R. (1996). *Samfunn og vitenskap samfunnsfagenes fremvekst, oppgaver og arbeidsmåter*. Ad Notam Gyldendal.
- Erlemann, M. (2011). Science Slams: Innovative Wissenschaftskommunikation?. *Paradigmata*, 3, 24–26. <https://doi.org/10.17169/REFUBIUM-20237>
- European Commission. (2020, oktober 29). *Citizen science*. Shaping Europe's Digital Future. Hentet den 19. Desember 2020 fra: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/citizen-science>
- Farbrot, A. (2010). Forskningsformidling—Til hvem og hvorfor?. *Magma*, 13(4). <https://www.magma.no/forskningsformidling-til-hvem-og-hvorfor>
- Farbrot, A. (2013). *Forskningskommunikasjon: Praktisk håndbok for forskere og kommunikasjonsrådgivere*. Cappelen Damm akademisk.
- Farbrot, A. (2015). *Sosiale medier for forskere, kommunikasjonsrådgivere og fagekspertter*. Cappelen Damm Akademisk.
- Folkebibliotekloven. (1986). *Lov om folkebibliotek (LOV-1985-12-20-108)*. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1985-12-20-108>
- Forskningsrådet. (2021, mars 11). EU-nettverk til Horisont Europa. *Forskningsrådet*. Hentet den 18. oktober 2021 fra: <https://www.forskningsradet.no/utlysninger/2021/eu-nettverk/>
- Galison, P. (1996). Computer simulations and the trading zone. I P. Galison & D. J. Stump (Red.), *The Disunity of science: Boundaries, contexts, and power* (s. 118–157). Stanford University Press.

- Gibbons, M., Limoges, C., Nowotny, H., Schwartzman, S., Scott, P., & Trow, M. (1994). *The new production of knowledge: The dynamics of science and research in contemporary societies*. SAGE Publications.
- Gunnes, H. (2018). Tidsbruksundersøkelse for universiteter og høyskoler: En kartlegging av tidsbruk blant vitenskapelig og faglig tilsatte i 2016 [Working paper]. Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning NIFU. <https://nifu.brage.unit.no/nifu-xmlui/handle/11250/2497245>
- Görögh, E., Vignoli, M., Gauch, S., Blümel, C., Kraker, P., Hasani-Mavriqi, I., Luzi, D., Walker, M., Toli, E., & Sifacaki, E. (2017). Opening up new channels for scholarly review, dissemination, and assessment. I *Proceedings of the 13th International Symposium on Open Collaboration* (s. 1–11.) <https://doi.org/10.1145/3125433.3125452>
- Hansen, N.-H. M., Marckmann, B., Nørregård-Nielsen, E., Rosenmeier, S. L., & Østergaard, J. (2015). *Spørgeskemaer i virkeligheden* (2. utg.). Samfundslitteratur.
- Haraldsen, G. (1999). *Spørreskjemametodikk etter kokebokmetoden*. Ad Notam Gyldendal.
- Hill, M. (2019). *Slamming Science: The New Art of Old Public Science Communication* [Doktorgradsavhandling]. Technische Universität Berlin.
- Hill, M. (2020). Wissenschaft und Öffentlichkeit im Zeichen der Digitalisierung: Die Produktion und Kommunikation des Science-Slams. I P. Niemann, L. Bittner, C. Hauser, & P. Schrögel (Red.), *Science-Slam* (s. 149–180). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-658-28861-7_9
- Holsten, H. (2016). Er forskere litt bortskjemte? *Nytt Norsk Tidsskrift*, 32(04), 376–377. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-3053-2016-04-12>
- Hornmoen, H. Meyer, G. & Sylwan, P. (2006). *Fornuften har flere stemmer offentligheten, forskeren og journalisten*. Cappelen Damm Akademisk.

- Ignat, T., Ayris, P., Labastida I., Juan, I., Reilly, S., Dorch, B., Kaarsted, T., & Overgaard, A. K. (2018). Merry work: Libraries and citizen science. *Insights*, 31(35). <https://doi.org/10.1629/uksg.431>
- Ignat, T., Cavalier, D., & Nickerson, C. (2019). Citizen Science and Libraries: Waltzing towards a collaboration. *Mitteilungen der Vereinigung Österreichischer Bibliothekarinnen und Bibliothekare*, 72(2), 328–336. <https://doi.org/10.31263/voebm.v72i2.3047>
- Isaksen, T. R. (2015). Spenningen mellom forskning og politikk. *Nytt Norsk Tidsskrift*, 32(01), 88–90.
- Jaguszewski, J., & Williams, K. (2013). *New Roles for New Times: Transforming Liaison Roles in Research Libraries* [Rapport]. Association of Research Libraries. <http://conservancy.umn.edu/handle/11299/169867>
- Johannessen, A., Christoffersen, L., & Tufta, P. A. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (5. utg.). Abstrakt forlaget.
- Kalleberg, R. (2000). Universities: Complex bundle institutions and the projects of enlightenment. I R. Kalleberg, F. Engelstad, G. Brochmann, A. Leira, & L. Mjøset (Red.), *Comparative perspectives on universities* (s. 219–255). Jai Press. [https://doi.org/10.1016/S0195-6310\(00\)80026-5](https://doi.org/10.1016/S0195-6310(00)80026-5)
- Kalleberg, R. (2004). Forskningsformidling, knippeinstitusjoner og norsk som fagspråk. I D. F. Simonsen (Red.), *Språk i kunnskapssamfunnet: Engelsk—Elitenes nye latin?* (s. 85–111). Gyldendal Akademisk.
- Kannelønning, M. S. (2016, april 27). Fagbibliotekene i 2025 – relevans, legitimitet og oppdrag. *Bibliotekarforbundet*. Hentet den 12. september 2020 fra <https://www.bibforb.no/fagbibliotekene-2025-relevans-legitimitet-og-oppdrag/>
- Kannelønning, M. S., & Evjen, S. (2018). Tillit og tverrfaglighet—Om bibliotekaren som forskerstøtte. *Nordisk Tidsskrift for Informasjonsvidenskap og Kulturformidling*, 7(3). <https://oda-hioa.archive.knowledgearc.net/handle/10642/6574>

- Karlsen, C. (1992). *Forskningsformidling – Et spørsmål om prioritering?* [Hovedfagsoppgave ved Institutt for Sosiologi]. Universitetet i Oslo.
- Kierulf, A. (2017). «... en åpen og opplyst offentlig samtale»—Forskningsformidling som demokratisk ansvar. *Nytt Norsk Tidsskrift*, 34(01), 36–50. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-3053-2017-01-04>
- Kulturdepartementet & Kunnskapsdepartementet. (2019). *Nasjonal bibliotekstrategi 2020-2023—Rom for demokrati og dannelse*. regjeringen.no. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nasjonal-bibliotekstrategi-2020-2023---rom-for-demokrati-og-dannelse/id2667015/>
- Kyvik, S. (1991). *Productivity in academia: Scientific publishing at Norwegian universities*. Universitetsforlaget.
- Kyvik, S. (2005). Publisering for allmennheten. I M. Gulbrandsen & J.-C. Smeby (Red.), *Forskning ved universitetene: Rammebetingelser, relevans og resultater* (s. 164–180). Cappelen akademisk forlag.
- Könneker, C. (2020). Wissenschaftskommunikation und Social Media: Neue Akteure, Polarisierung und Vertrauen. I J. Schnurr & A. Mäder (Red.), *Wissenschaft und Gesellschaft: Ein vertrauensvoller Dialog: Positionen und Perspektiven der Wissenschaftskommunikation heute* (s. 25–47). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-662-59466-7_3
- Larsen, H. (2018). Archives, libraries, and museums in the Nordic model of the public sphere. *Journal of Documentation*, 74(1), 187–194. <https://doi.org/10.1108/JD-12-2016-0148>
- Lieungh, E. M. (2020). Skal vi virkelig lage en podcast? *Nordic Journal of Information Literacy in Higher Education*, 12(2), 36–43. <https://doi.org/10.15845/noril.v12i2.2997>

- Lystad, K. (2020, februar 26). *Medlemsinstitusjoner og medlemskriterier—Universitets- og høgskolerådet*. Hentet den 20. oktober 2020, fra <https://www.uhr.no/om/medlemmer-og-medlemskriterier/>
- Löwisch, H. (2020). Allianz gegen „Fake News“. I J. Schnurr & A. Mäder (Red.), *Wissenschaft und Gesellschaft: Ein vertrauensvoller Dialog: Positionen und Perspektiven der Wissenschaftskommunikation heute* (s. 17–24). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-662-59466-7_2
- Meld. St. 20 (2004-2005). *Vilje til forskning*. Utdannings- og forskningsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-20-2004-2005-/id406791/>
- Meld. St. 23 (2008-2009). *Bibliotek: Kunnskapsallmenning, møtestad og kulturarena i ei digital tid*. Kultur- og kirke departementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-23-2008-2009-/id555516/>
- Moe, H., Hovden, J. F., Ytre-Arne, B., Figenschou, T. U., Nærland, T. U., Sakariassen, H., & Thorbjørnsrud, K. (2019). *Informerte borgere? Offentlig tilknytning, mediebruk og demokrati*. Universitetsforlaget.
- Nasjonalbiblioteket. (u.å.). *BaseBibliotek*. Nasjonalbiblioteket. Hentet 20. oktober 2020, fra <https://www.nb.no/basebibliotek/search?p=p>
- Nasjonalbiblioteket. (2019). *Lånekortet—En billett til framtida*. Bibliotekutvikling.no. <https://bibliotekutvikling.no/prosjektbank/prosjekt/lanekortet-en-billett-til-framtida/>
- Nguyen-Kim, M. T. (2020). Rein in die Zwiebel!: Warum die Neuen Medien mehr Tiefe verlangen. I J. Schnurr & A. Mäder (Red.), *Wissenschaft und Gesellschaft: Ein vertrauensvoller Dialog* (s. 289–295). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-662-59466-7_24
- Norges Forskningsråd. (u.å.). *Forskningsdagene*. Forskningsdagene.no. Hentet den 22. desember 2020, fra <https://www.forskningsdagene.no/>

- Norges forskningsråd. (1997). *Nasjonal strategi for allmennrettet forskningsformidling*. Norges forskningsråd. https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2011082408134
- NOU 1983:17. (1983). Universitets- og forskningsbibliotekene i Norge. I *Film*. Universitetsforlaget. https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2011062106005
- Nowotny, H., Scott, P., & Gibbons, M. (2011). *Re-Thinking science: Knowledge and the public in an age of uncertainty*. Polity Press.
- Nurdin, L., & Mukhlis, S. (2019). Institutional repository as an information infrastructure for scholarly communication: An exploratory study in Indonesia. *Malaysian Journal of Library & Information Science*, 24(3), 101–114. <https://doi.org/10.22452/mjlis.vol24no3.6>
- Olesen, B. R., & Pedersen, C. H. (2008). Involverende relationer og udfordring af eksisterende viden—Forskningsformidling fra en aktionsforskners perspektiv. *Tidsskriftet Læring og Medier (LOM)*, 1(1). <https://doi.org/10.7146/lom.v1i1.3800>
- Oppegård, G. G. (2021, mars 5). Delta i forskning. *A-Magasinet*, 28–33.
- OsloMet. (u.å.). *Startpakka*. Hentet 20. august 2021 fra <https://bokskapet.oslomet.no/courses/course-v1:BOKSKAPET+FELLES-1704+2/about>
- Overgaard, A. K., & Kaarsted, T. (2018). A New Trend in Media and Library Collaboration within Citizen Science? The Case of ‘A Healthier Funen’. *LIBER QUARTERLY*, 28, 1–17. <https://doi.org/10.18352/lq.10248>
- Pripp, A. H. (2018). Validitet. *Tidsskrift for Den norske legeförening*. <https://doi.org/10.4045/tidsskr.18.0398>
- Ringdal, K. (2018). *Enhet og mangfold samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode* (4. utg.). Fagbokforlaget.
- Ryan, M., & Swindells, G. (2018). Democratic Practice: Libraries and Education for Citizenship. *Portal: Libraries and the Academy*, 18(4), 623–628. <https://doi.org/10.1353/pla.2018.0036>

- Røttingen, J. A., & Evensen, T. (2017, desember 4). *Forskningen må ta kommunikasjon på alvor*. Hentet den 20. oktober 2020 fra <https://www.fpol.no/kommunikasjon/>
- Shapin, S. (1994). *A Social History of Truth Civility and Science in Seventeenth-Century England*. University of Chicago Press.
- Silvertown, J. (2009). A new dawn for citizen science. *Trends in Ecology & Evolution*, 24(9), 467–471. <https://doi.org/10.1016/j.tree.2009.03.017>
- Smeby, J.-C. (2005a). Forskningsvilkår. I M. Gulbrandsen & J.-C. Smeby (Red.), *Forskning ved universitetene rammebetingelser, relevans og resultater* (s. 85–104). Cappelen akademisk forlag.
- Smeby, J.-C. (2005b). Grunnforskning og anvendt forskning. I M. Gulbrandsen & J.-C. Smeby (Red.), *Forskning ved universitetene rammebetingelser, relevans og resultater* (s. 127–146). Cappelen akademisk forlag.
- Steenstrup-Duch, A. (2015, november 26). Er forskere positive til forskningskommunikasjon? *#SINTEFblogg*. Hentet den 20. oktober 2020 fra <https://blogg.sintef.no/sintefenergy-nb/politikk/er-forskere-positive-til-forskningskommunikasjon/>
- Straume, I. S. (2017). Skrivesenter i forskningsbibliotek: om teorigrunnlag, identitet og legitimering. I A. Anderson, C. Fagerlid, H. Larsen, & I. S. Straume (Red.), *Det åpne bibliotek: Forskningsbibliotek i endring* (s. 99-119). Cappelen Damm Akademisk/NOASP <https://doi.org/10.23865/noasp.20>
- Sørensen, K. H. (2008). Dialog og tverrfaglighet som kunnskapspolitikk. I K. H. Sørensen, H. J. Gansmo, V. A. Lagesen, & E. Amdahl (Red.), *Vitenskap som dialog—Kunnskap i bevegelse: Tverrfaglighet og kunnskapskulturer i forskning* (s. 9–25). Tapir akademisk forlag.

- Sørensen, K. H. (2019). «Mas, mas, mas – over hele linja» Om disiplineringen av universitetene til «samfunnsoppdraget». I A. Tjora (Red.), *Universitetskamp* (s. 450-483). Scandinavian Academic Press.
- Tjora, A. (2019a). Den akademiske dugnadens konstituerende fellesskap og trusselen fra strategisk produksjonsregime. I A. Tjora (Red.), *Universitetskamp* (s. 154-175). Scandinavian Academic Press.
- Tjora, A. (2019b). Nødvendigheten av en universitetskamp. I A. Tjora (Red.), *Universitetskamp* (s. 15–44). Scandinavian Academic Press.
- Tzanova, S. (2020). Changes in academic libraries in the era of Open Science. *Education for Information*, 36(3), 281–299. <https://doi.org/10.3233/EFI-190259>
- Unit. (2021, juli 21). *Nasjonalt vitenarkiv – ny løsning planlegges satt i full drift sommeren 2022*. Hentet den 25. august 2021 fra <https://www.unit.no/aktuelt/nasjonalt-vitenarkiv-ny-losning-planlegges-satt-i-full-drift-sommeren-2022>
- Universitetet i Sørøst-Norge. (u.å.). *Forskningsforedrag på bestilling*. Universitetsbiblioteket USN. Hentet 22. desember 2020, fra <https://bibliotek.usn.no/om-biblioteket/foredrag/bestillforedrag/>
- Universitets- og høyskoleloven. (2005). *Lov om universiteter og høyskoler (LOV-2005-04-01-15)*. Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-04-01-15>
- Weißkopf, M. (2020). Warum wir gute Wissenschaftskommunikation brauchen. I J. Schnurr & A. Mäder (Red.), *Wissenschaft und Gesellschaft: Ein vertrauensvoller Dialog: Positionen und Perspektiven der Wissenschaftskommunikation heute* (s. 227-233). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-662-59466-7_17

Wiklund, G., & Voog, H. (2013). It takes two to tango—making way for relevant research support services at Lund University Libraries (LUB). *ScieCom Info*, 9(1).

<https://journals.lub.lu.se/index.php/sciecominfo/article/view/6125>

Wildemuth, B. M. (Red.). (2017). *Applications of social research methods to questions in information and library science* (2nd ed.). Libraries Unlimited.

Yin, R. K. (2014). *Case study research: Design and methods* (5. utg.). SAGE.

Vedlegg I: Spørreskjemaundersøkelsen

Generelle opplysninger om biblioteket

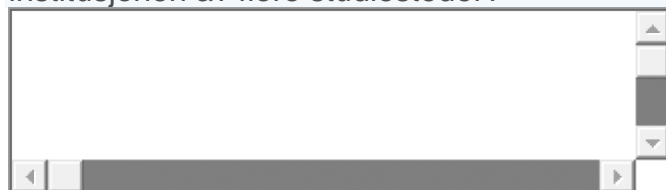
1. Består institusjonen av flere studiesteder? *

- Ja
- Nei
- Vet ikke

1a. Hvor mange biblioteker er tilknyttet institusjonen? *

Med biblioteker menes alle underenheter som tilhører UH-biblioteket f.eks. studiesteds- eller instituttsbibliotek eller filialer.

Dette elementet vises kun dersom alternativet «Ja» er valgt i spørsmålet «1. Består institusjonen av flere studiesteder?»

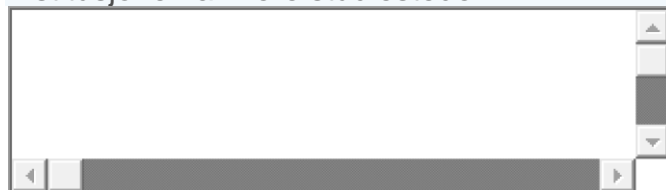
1b. Er ett av studiestedsbibliotekene sett på som hovedbibliotek? *

Dette elementet vises kun dersom alternativet «Ja» er valgt i spørsmålet «1. Består institusjonen av flere studiesteder?»

- Ja
- Nei
- Vet ikke

1c. Hvor mange biblioteker er tilknyttet institusjonen? *

Dette elementet vises kun dersom alternativet «Nei» er valgt i spørsmålet «1. Består institusjonen av flere studiesteder?»

2. Hvilken type utdanningsinstitusjon er bibliotek(ne) knyttet til? *

- Universitet
- Vitenskapelig høgskole
- Akkreditert høgskole
- Vet ikke

3. Er utdanningsinstitusjonen offentlig eller privat? *

- Offentlig
- Privat
- Vet ikke

4. Hvor mange årsverk har UH-biblioteket til sammen? *

Her spørres det etter årsverk når alle eventuelle filialer eller studiesteder ved UH-biblioteket samles.

- 0-3
- 4-6
- 7-10
- 11-20
- 21-30
- 31-40
- 41-50
- mer enn 50
- mer enn 100
- vet ikke

4a. Hvor mange årsverk jobber ved (studiesteds-)biblioteket der du jobber? *

Her spørres det spesifikt om enheten eller filialen du jobber ved, ikke UH-biblioteket som helhet.

- 0-3
- 4-6
- 7-10
- 11-20
- 21-30
- 31-40
- 41-50
- Mer enn 50
- Mer enn 100
- Vet ikke

Formaliteter rundt forskningsformidling

Med forskningsformidling menes alt arbeid som formidler forskningen, som er produsert ved institusjonen. Dette inkluderer både formidling innad i institusjonen, slik at ulike fagmiljøer får vite om forskningen, men også ut til eksterne fagmiljøer i andre

institusjoner, aktører og interessegrupper i samfunnet samt allmennheten. Hensikten av forskningsformidlingen skal være for å informere andre mennesker i samfunnet, uansett aldersgrupper, sosial- eller utdanningsbakgrunn.

Formidlingen kan skje blant annet gjennom distribusjon av fag- og forskningslitteratur eller institusjonelle arkiv, men også i form av foredrag, informasjon på nettsteder eller intranett, podcast, sosiale medier o.l.

5. Har biblioteket et mandat om forskningsformidling?*

Med mandat menes her om oppgaven "forskningsformidling" er definert som en av bibliotekets oppgaver og dermed inngår i bibliotekets formelle arbeid.

- Ja
- Nei
- Vet ikke

5a. Spesifiserer mandatet om forskningsformidlingen skal skje innad institusjonen eller ut til allmennheten?*

Dette elementet vises kun dersom alternativet «Ja» er valgt i spørsmålet «5. Har biblioteket et mandat om forskningsformidling?»

Innad i institusjonen vil si at formidlingen skjer internt i institusjonen og hovedsakelig utføres med tanke på å informere institusjonens ansatte om forskningen som er produsert ved institusjonen.

Med utad menes eksternt formidling som rettes ut til andre institusjoner, næringslivet, interesseorganisasjoner og/eller personer i samfunnet.

- Kun internt
- Kun eksternt
- Både internt og eksternt
- Ikke spesifisert
- Vet ikke

5b. Hvem var med å utarbeide mandatet?*

Dette elementet vises kun dersom alternativet «Ja» er valgt i spørsmålet «5. Har biblioteket et mandat om forskningsformidling?»

Det er mulig å krysse av flere

Du må velge minst ett svaralternativ.

- Ansatte i bibliotek
- Biblioteklederen
- Institusjonens ledelse
- FoU-administrasjonen
- Enkelte forskningsgrupper
- Seksjon for internasjonalisering

- Kommunikasjonsavdelingen
- Andre
- Vet ikke

5c. Hvis andre spesifiser her*

Dette elementet vises kun dersom alternativet «Andre» er valgt i spørsmålet «5b. Hvem var med å utarbeide mandatet?»

Du kan utdype med å skrive hvem som har utarbeidet mandatet i fritekstboksen.

5d. Hvem har hovedansvaret for forskningsformidling?*

Her er jeg ute etter å se hvor hovedansvaret for forskningsformidling i institusjonen ligger, dette gjelder både internt og eksternt. Med hovedansvaret menes blant annet hvilke instanser som skal sette i gang med formidlingstiltak, går ut med informasjon, tar initiativ til å planlegge og formidle forskningen.

- FoU-administrasjonen
- Den enkelte forskeren
- Enkelte forskningsgrupper
- Kommunikasjonsavdelingen
- Andre
- Vet ikke

5e. Hvis andre spesifiser her.*

Dette elementet vises kun dersom alternativet «Andre» er valgt i spørsmålet «5d. Hvem har hovedansvaret for forskningsformidling?»

Du kan skrive inn de som har hovedansvaret i fritekstboksen. Du kan også spesifisere om og hvordan samarbeidet er med de ulike seksjonene er lagt opp til.

 Sideskift

Ulike forskningsformidlingsaktiviteter ved biblioteket

I de følgende spørsmål kommer jeg til å spørre om biblioteket der du jobber, driver med ulike typer formidlingsaktiviteter. Hvis ikke noe annet er spesifisert, ta utgangspunktet i det biblioteket du jobber ved, ikke hovedbiblioteket eller andre studiesteder hvis de finnes.

6. Har biblioteket et institusjonelt arkiv for vitenskapelige publikasjoner produsert ved institusjonen?*

Med biblioteket menes det UH-biblioteket du jobber ved. Her må du ikke tenke på om du eller dine kollegaer ved studiestedet/filialen aktivt legger ut artikler i det institusjonelle arkivet, men heller om det eksisterer og artikler blir lagt ut.

- Ja
- Nei
- Vet ikke

6a. Promoterer biblioteket det institusjonelle arkivet?*

Dette elementet vises kun dersom alternativet «Ja» er valgt i spørsmålet «6. Har biblioteket et institusjonelt arkiv for vitenskapelige publikasjoner produsert ved institusjonen?»

Med biblioteket menes det biblioteket du jobber ved. Her må du ikke tenke på om du eller dine kollegaer aktivt legger ut artikler i det åpne arkivet, men heller om ansatte ved biblioteket aktivt går ut med informasjon om arkivet til ansatte, studenter og eksterne o.l.

- Ja
- Nei
- Vet ikke

7. Har biblioteket der du jobber deltatt i noen av de følgende oppgavene?*

I dette spørsmålet kan du krysse av flere alternativer.

Du må velge minst ett svaralternativ.

- Utstillinger av samlinger (f.eks. samlinger som er særtypisk og/eller sjeldent)
- Utstilling av nye publikasjoner til ansatte ved studiestedet
- Arrangement rundt boklanseringer til ansatte ved studiestedet
- Arrangement rundt disputaser avholdt ved studiesteder
- Arrangert faglige konferanser som er åpent for eksterne forskere, næringslivet, interessegrupper og allmennheten
- Foredrag av forskere i bibliotekets lokaler
- Foredrag av forskere i andre offentlige lokaler (f.eks. folkebibliotek, museer og kulturhus)
- Workshops eller andre interaktive arrangementer av forskere i biblioteket

- Workshops eller andre interaktive arrangementer av forskere i andre offentlige lokaler (f.eks. folkebibliotek, museer og kulturhus)
- Podcast
- Blogg
- Wikipediasider
- Har vært med å arrangere forskningsdagene
- Annet
- Vet ikke
- Ingen

7a. Hvis andre spesifiser her*

Dette elementet vises kun dersom alternativet «Annet» er valgt i spørsmålet «7. Har biblioteket der du jobber deltatt i noen av de følgende oppgavene?»

Du kan utdype andre typer aktiviteter her i fritekstboksen.

8. Planlegger biblioteket der du jobber å begynne med noen av disse formidlingstiltakene i løpet av de neste 3-5 årene?*

I dette spørsmålet kan du krysse av flere alternativer.

Du må velge minst ett svaralternativ.

- Utstillinger av samlinger (f.eks. samlinger som er særtypisk og/eller sjeldent)
- Utstilling av nye publikasjoner til ansatte ved studiestedet
- Arrangement rundt boklanseringer til ansatte ved studiestedet
- Arrangement rundt disputaser avholdt ved studiesteder
- Arrangert faglige konferanser som er åpent for eksterne forskere, næringslivet, interessegrupper og allmennheten
- Foredrag av forskere i bibliotekets lokaler
- Foredrag av forskere i andre offentlige lokaler (f.eks. folkebibliotek, museer og kulturhus)
- Workshops eller andre interaktive arrangementer av forskere i biblioteket
- Workshops eller andre interaktive arrangementer av forskere i andre offentlige lokaler (f.eks. folkebibliotek, museer og kulturhus)
- Podcast
- Blogg
- Wikipediasider

- Har vært med å arrangere forskningsdagene
- Annet
- Vet ikke
- Ingen endringer planlagt

8a. Hvis annet spesifiser her*

Dette elementet vises kun dersom alternativet «Annet» er valgt i spørsmålet «8. Planlegger biblioteket der du jobber å begynne med noen av disse formidlingstiltakene i løpet av de neste 3-5 årene?»

Du kan utdype hvilke aktiviteter som er planlagt i fritekstboksen her.

9. Hvilke hinder er eventuelt i veien for at biblioteket kan drive forskningsformidling?*

Det er mulig å krysse av flere svaralternativer

Du må velge minst ett svaralternativ.

- Lav bemanning/personalsituasjon
- Ikke tilstrekkelig kompetanse innen formidling
- Ikke tilstrekkelig kompetanse innen arrangementsvirksomhet
- Tidsmangel
- Ikke tilstrekkelig økonomi
- Plassmangel i egne lokaler
- Mangel på formelt mandat
- Ikke tilstrekkelig med utstyr (f.eks. teknisk utstyr for podcasting o.l.)
- Annet
- Vet ikke
- Ingenting

9a. Hvis annet spesifiser her*

Dette elementet vises kun dersom alternativet «Annet» er valgt i spørsmålet «9. Hvilke hinder er eventuelt i veien for at biblioteket kan drive forskningsformidling?»

Du kan enten bare skrive hindre(ne) her i fritekstboksen.

10. Hvem samarbeider biblioteket med om forskningsformidlingstiltak?*

Dette elementet vises kun dersom minst ett av alternativene «Utstillinger av samlinger (f.eks. samlinger som er særtypisk og/eller sjeldent)», «Arrangement rundt boklanseringer til ansatte ved studiestedet», «Arrangement rundt disputaser avholdt ved studiesteder», «Utstilling av nye publikasjoner til ansatte ved studiestedet», «Foredrag av forskere i andre offentlige lokaler (f.eks. folkebibliotek, museer, kulturhus)», «Workshops eller andre interaktive arrangementer av forskere i biblioteket», «Arrangert faglige konferanser som er åpent for eksterne forskere, næringslivet, interessegrupper og allmennheten», «Foredrag av forskere i bibliotekets lokaler», «Blogg», «Wikipediasider», «Workshops eller andre interaktive arrangementer av forskere i andre offentlige lokaler (f.eks. folkebibliotek, museer, kulturhus)», «Podcast», «Har vært med å arrangere forskningsdagene» eller «Annet» er valgt i spørsmålet «7. Har biblioteket der du jobber deltatt i noen av de følgende oppgavene?»

Her siktes det å finne ut hvilke samarbeidspartnere dere vanligvis har når dere bistår og jobber med forskningsformidling. Dette kan inkludere både engangsavtaler og samarbeid over lengre tid.

Samarbeidet kan f.eks. være i sammenheng med arrangementer som foredrag i egne eller eksterne lokaler, bloggskrivning, sosiale medier, informasjon på nettsteder eller intranett m.m.

Det er mulig å krysse av flere.

Du må velge minst ett svaralternativ.

- FoU-administrasjonen
- Enkelte forskningsgrupper
- Den enkelte forskeren
- Eksterne forskere/fagfolk
- Andre universiteter/høgskoler
- Folkebibliotek
- Museer
- Kulturhus
- Andre
- Vet ikke

10a. Hvis andre spesifiser her*

Dette elementet vises kun dersom alternativet «Andre» er valgt i spørsmålet «10. Hvem samarbeider biblioteket med om forskningsformidlingstiltak?»

Du kan skrive inn samarbeidspartnere i denne fritekstboksen.

11. Når det gjelder planlagte forskningsformidlingstiltak: hvilke samarbeidspartnere kan dere tenke dere å tre i kontakt i forbindelse med nye formidlingstiltak?*

Dette elementet vises kun dersom minst ett av alternativene «Arrangement rundt boklanseringer til ansatte ved studiestedet», «Foredrag av forskere i bibliotekets lokaler», «Foredrag av forskere i andre offentlige lokaler (f.eks. folkebibliotek, museer, kulturhus)», «Arrangement rundt disputaser avholdt ved studiesteder», «Arrangert faglige konferanser som er åpent for eksterne forskere, næringslivet, interessegrupper og allmennheten», «Podcast», «Blogg», «Workshops eller andre interaktive arrangementer av forskere i biblioteket», «Workshops eller andre interaktive arrangementer av forskere i andre offentlige lokaler (f.eks. folkebibliotek, museer, kulturhus)», «Annet», «Wikipediasider» eller «Har vært med å arrangere forskningsdagene» er valgt i spørsmålet «8. Planlegger biblioteket der du jobber å begynne med noen av disse formidlingstiltakene i løpet av de neste 3-5 årene?»

I dette spørsmålet siktes det til mulige partnere, som du kan tenke deg å ta kontakt med for å etablere et samarbeid som ikke allerede eksisterer. Her må du ikke tenke på om hovedansvaret i forskningsformidlingstiltak skal ligge hos ditt bibliotek eller hos den andre parten.

Samarbeidet kan f.eks. være i sammenheng med arrangementer som foredrag i egne eller eksterne lokaler, bloggskrivning, sosiale medier, informasjon på nettsteder eller intranett m.m.

Det er mulig å krysse av flere.

Du må velge minst ett svaralternativ.

- FoU-administrasjonen
- Enkelte forskningsgrupper
- Den enkelte forskeren
- Eksterne forskere/fagfolk
- Andre universiteter/høgskoler
- Folkebibliotek
- Museer
- Kulturhus
- Andre
- Vet ikke

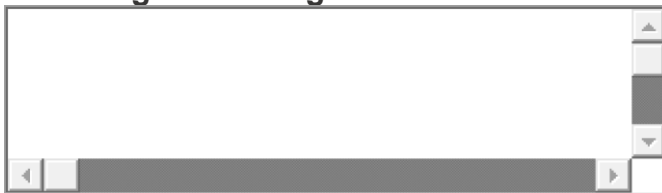
11a. Hvis andre spesifiser her*

Dette elementet vises kun dersom alternativet «Andre» er valgt i spørsmålet «11. Når det gjelder planlagte forskningsformidlingstiltak: hvilke samarbeidspartnere kan dere tenke dere å tre i kontakt i forbindelse med formidlingstiltak?»

Du kan skrive inn mulige samarbeidspartnere i fritekstboksen.

An empty text input box with a dark border. It features a vertical scrollbar on the right side and a horizontal scrollbar at the bottom, indicating it is a multi-line text area.

12. Har du ytterligere kommentarer, tanker eller synspunkter rundt temaet forskningsformidling i UH-bibliotek?

An empty text input box with a dark border. It features a vertical scrollbar on the right side and a horizontal scrollbar at the bottom, indicating it is a multi-line text area.

Vedlegg II: Informasjonsskriv og invitasjon om å delta i spørreskjemaundersøkelsen

Kjære respondent

Du har mottatt denne invitasjonen til å delta i en spørreundersøkelse om forskningsformidling ved Universitets- og høyskolebiblioteker, fordi biblioteket du jobber ved er tilknyttet en utdanningsinstitusjon som er medlem av Universitets- og høyskolerådet og e-postadressen er registrert i Basebibliotek eller oppført på UH-bibliotekets nettside. Du kan også ha fått undersøkelsen videresendt av en kollega.

Jeg heter Katharina Töpfer og er en masterstudent i Bibliotek- og informasjonsvitenskap ved OsloMet - storbyuniversitetet. I forbindelse med min masteroppgave gjennomfører jeg en spørreundersøkelse om hvordan universitets- og høyskolebibliotek jobber med forskningsformidling. Hovedformålet med oppgaven min er, utfra svarene jeg får fra deg og andre respondenter, å kartlegge UH-bibliotekenes formidlingsaktiviteter i forskningsformidling. Ved hjelp av deres svar vil jeg prøve å definere UH-bibliotekets rolle i forskningsformidling.

Derfor setter jeg stor pris på om du tar deg tid til å svare på dette spørreskjema. Skjemaet er sendt ut til alle biblioteker som er tilknyttet en høyskole eller et universitet i Norge. Jeg håper at du har mulighet til å hjelpe meg med å få innsikt i dette temaet. Det er viktig at én bibliotekar ved studiestedet svarer på spørreundersøkelsen. Ønskelig er det å få svar fra bibliotekarer i en lederstilling eller noen som jobber med forskningsformidling. Spørreundersøkelsen gjennomføres i Nettskjema fra UiO. Det vil ta omtrent 10-15 minutter å svare på spørsmålene. Deltakelsen i undersøkelsen er helt frivillig, og din besvarelse vil være helt anonym. Prosjektet samler ingen opplysninger som vil kunne identifisere deg som person eller knytte noen som helst forbindelse mellom deg og svaret ditt. Deltar du i denne spørreundersøkelsen samtykker du at svarene brukes i masteroppgaven. Gjennom prosjektet er det kun meg som har tilgang til besvarelsene. Dataene blir slettet etter sensur (når oppgaven er avsluttet), senest i første halvår i 2022.

Hvis du har ytterligere spørsmål, er du velkommen til å ta kontakt med meg på følgende e-postadresse: s236051@oslomet.no.

Du kan også kontakte min veileder Nils Pharo på nilsp@oslomet.no.

På forhånd hjertelig takk for hjelpen.
Med vennlig hilsen Katharina Töpfer